

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ»

«C.R. Cockerell. Από τη δράση του στην Ελλάδα»
Σχεδιασμός διαδικτυακής εφαρμογής

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΤΖΑΒΑΛΗ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ»

«C.R. Cockerell. Από τη δράση του στην Ελλάδα»

Σχεδιασμός διαδικτυακής εφαρμογής

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΤΖΑΒΑΛΗ

Επίβλεψη: Αλεξάνδρα Μπούνια
Επίκουρος Καθηγήτρια

Ευχαριστίες

Τις θερμές ευχαριστίες μου θα ήθελα να απευθύνω προς την Επίκουρη Καθηγήτρια κα. Αλεξάνδρα Μπούνια για την καθοδήγηση, τις υποδείξεις και τις συμβουλές της, χωρίς τις οποίες η προσπάθεια εκπόνησης της διατριβής αυτής δεν θα είχε ευοδωθεί.

Θα ήθελα ακόμα να ευχαριστήσω τον σύζυγό μου και τους γονείς μου για την πολύτιμη συμπαράστασή τους καθώς και τους φίλους μου Έφη και Γιάννη, για τη βοήθεια και τη στήριξη που μου προσέφεραν.

Πίνακας περιεχομένων

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
II. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ	3
III. Η ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΓΙΑ ΤΟΝ C.R. COCKERELL	6
III.1. Η επιλογή του θέματος	6
III.2. Η παλαιότερη έρευνα	7
III.3. Η ηλεκτρονική διάθεση του πληροφοριακού υλικού	9
IV. ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	11
IV.1. Ανακαλύπτοντας τα μνημεία του αρχαίου ελληνικού κόσμου	11
IV.2. Ο Cockerell και η εποχή του	12
IV.2.1. Οικογένεια και σπουδές	13
IV.2.2. The Society of Travelers	14
IV.2.3. Η επιστροφή και η επαγγελματική σταδιοδρομία	15
IV.3. Ο Cockerell και τα μνημεία	17
IV.3.1. Ο ναός της Αφαίας	18
IV.3.1.1. Η αρχιτεκτονική	18
IV.3.1.2. Ο γλυπτός διάκοσμος	20
IV.3.1.3. Η λατρεία	23
IV.3.1.4. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές	25
IV.3.1.5. Η εύρεση των αετωμάτων της Αφαίας	26
IV.3.1.6. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο	26
IV.3.2. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα	29
IV.3.2.1. Το οικοδόμημα	29
IV.3.2.2. Το εικονογραφικό πρόγραμμα	31
IV.3.2.3. Ο Απόλλων Βασσίτας	36
IV.3.2.4. Οι πρώτες αναφορές και η νεότερη έρευνα	38
IV.3.2.5. Το χρονικό της ανασκαφής των Βασσών	39
IV.3.2.6. Η δημοπρασία των γλυπτών της ζωφόρου	43

V. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	45
V.1. Μοντέλα ανάπτυξης λογισμικού	46
V.1.1. Το μοντέλο Build and Fix	47
V.1.2. Το μοντέλο Καταρράκτη	47
V.1.3. Το μοντέλο Πρωτοτύπου	47
V.1.4. Το μοντέλο Λειτουργικής Επαύξεσης	48
V.1.5. Το Σπειροειδές μοντέλο	48
V.1.6 Τα αντικειμενοστραφή μοντέλα	48
V.2. Η εφαρμογή «C.R. Cockerell. Από τη δράση του στην Ελλάδα». Το μοντέλο ανάπτυξης της εφαρμογής	49
V.3. Τα στάδια σχεδιασμού και υλοποίησης του ψηφιακού προϊόντος	50
V.3.1. Στόχοι	50
V.3.2. Ομάδα κοινού	51
V.3.3. Ανάλογες διαδικτυακές και πολυμεσικές εφαρμογές	52
V.3.4. Διάγραμμα ροής	54
V.3.5. Σενάριο χρήσης	55
V.3.6. Καθορισμός προδιαγραφών και υλοποίηση	92
V.3.7. Έλεγχος-Αξιολόγηση	93
VI. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	94
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις αρχές του 19^{ου} αι., η Ελλάδα και τα μικρασιατικά παράλια αποτελούσαν δημοφιλή προορισμό όσων επιθυμούσαν, καθοδηγούμενοι από τις αρχαίες μαρτυρίες ή από τις περιγραφές προγενέστερων περιηγητών, να μελετήσουν τα μνημεία που αποτελούσαν αδιάσειστα τεκμήρια της μεγάλης αξίας της κλασικής τέχνης. Ο απόηχος των απόψεων του Winkelmann και ο αντίκτυπος των εντυπωσιακών σχεδίων, που οι Stuart και Revett εκπόνησαν αποτυπώνοντας τις αρχαιότητες της Αθήνας, ώθησαν αρκετούς αρχιτέκτονες να επισκεφτούν την Ανατολική Μεσόγειο, στο ξεκίνημα της σταδιοδρομίας τους. Μεταξύ αυτών ήταν και ο Charles Robert Cockerell, ο οποίος ελάχιστα θα διέφερε από τους σύγχρονούς του, ανάλογων ενδιαφερόντων περιηγητές, εάν δεν είχε ανακαλύψει, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του στην Ελλάδα, δύο μεγάλης αξίας σύνολα αρχιτεκτονικών γλυπτών. Ως μέλος μίας ομάδας βορειοευρωπαϊών αρχιτεκτόνων, ζωγράφων και φιλολόγων, που στόχο είχαν τη μελέτη των αρχαιοτήτων, συμμετείχε καθοριστικά στην εύρεση των γλυπτών, που κοσμούσαν τα αετώματα του ναού της Αφαίας στην Αίγινα και την ιωνική ζωφόρο του Επικούριου Απόλλωνα στις Βάσες της Φιγάλειας.

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή επικεντρώνεται στις συνθήκες που οδήγησαν τον Cockerell στην Ελλάδα, στο χρονικό της εύρεσης των δύο πολιτιστικών θησαυρών, στα γεγονότα που καθόρισαν τη τύχη τους και στον αντίκτυπο της ανακάλυψής τους. Αντικείμενό της ωστόσο, δεν αποτελούν τα συμπεράσματα της σχετικής με τα παραπάνω ζητήματα έρευνας, αλλά η δυνατότητα αξιοποίησής τους για τη δημιουργία μίας ηλεκτρονικής εφαρμογής, που να αποτελεί πηγή πληροφοριών και κατά το δυνατόν, ερμηνευτικό εργαλείο.

Προκειμένου να αναδειχθεί ο ρόλος των ψηφιακών εφαρμογών στο τομέα της διαχείρισης του πολιτιστικού αποθέματος, γίνεται στο κεφάλαιο II αναφορά στις συνθήκες που επέτρεψαν τη χρήση των νέων τεχνολογιών, αλλά και στις προοπτικές που δημιουργούν για την καλύτερη αξιοποίηση της πολιτιστικής πληροφορίας. Στη συνέχεια το ενδιαφέρον εστιάζεται στη συγκεκριμένη εφαρμογή. Στο κεφάλαιο III παρουσιάζονται οι λόγοι που τεκμηριώνουν τη σημασία του θέματός της και αναδεικνύουν τις προεκτάσεις του, επισημαίνεται η απουσία σχετικών με αυτό ηλεκτρονικών εκδόσεων και απαριθμούνται τα πλεονεκτήματα της χρήσης ψηφιακών μέσων για την οργάνωση του πληροφοριακού υλικού.

Το κεφάλαιο IV αφορά στα δεδομένα της έρευνας. Εξετάζονται οι συνθήκες που έστρεψαν τους περιηγητές στην Ελλάδα, οι δραστηριότητες που αυτοί ανέπτυξαν, οι λόγοι που ώθησαν τον Cockerell να επισκεφτεί την Ανατολική Μεσόγειο, οι σχέσεις του με κοινών ενδιαφερόντων ταξιδιώτες και η επίδραση που οι εμπειρίες της επταετούς περιήγησής του είχαν στην υπόλοιπή του ζωή. Παρουσιάζονται τα δύο μνημεία, το χρονικό των ανασκαφών τους και τα γεγονότα που οδήγησαν στις δημοπρασίες των γλυπτών τους.

Το κεφάλαιο V αφορά στη διαδικασία που οδήγησε στην ανάπτυξη της εφαρμογής. Μετά από μία παρουσίαση των τυπικών σταδίων της διαδικασίας αυτής και των πιθανών προτύπων, σύμφωνα με τα

οποία θα ήταν δυνατό να οργανωθούν οι φάσεις του σχεδιασμού και της υλοποίησης, καθορίζεται το μοντέλο που τελικά υιοθετήθηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση. Στη συνέχεια εξετάζονται οι εργασίες που πραγματοποιήθηκαν προκειμένου να ολοκληρωθούν τα τέσσερα στάδια ανάπτυξης της εφαρμογής. Στο τελευταίο κεφάλαιο επιχειρείται η αποτίμηση της προσπάθειας που οδήγησε στο συγκεκριμένο ψηφιακό προϊόν και εκτιμώνται οι δυνατότητες βελτίωσης, που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν μελλοντικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Η ανάγκη ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών στο τομέα του Πολιτισμού των ανεπτυγμένων χωρών και η διείσδυσή τους σε αυτόν, καθόρισαν το ύψος, τον χαρακτήρα και τον προσανατολισμό μιας σειράς σημαντικών εξελίξεων στον τρόπο διαχείρισης των πολιτιστικών αγαθών, τα οποία οι χώρες αυτές διέθεταν. Η προοπτική αξιοποίησης των τεχνολογιών πληροφορικής για το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων, που ως αντικείμενό τους είχαν τη διάσωση, την οργάνωση, και την προβολή του πολιτιστικού αποθέματος ιδρυμάτων οργανισμών και κρατών, έτυχε σημαντικής αναγνώρισης κατά τη δεκαετία του 1990, με την ανάδειξη των δυνατοτήτων του Διαδικτύου και την εμφάνιση των αλληλεπιδραστικών πολυμεσικών εφαρμογών.

Η ανάπτυξη της ψηφιακής τεχνολογίας σε συνδυασμό με τη διαμόρφωση νέων τάσεων στους τομείς της ψυχαγωγίας και της αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου, ανέδειξαν και την εμπορική αξία που το πολιτιστικό απόθεμα διέθετε. Ακολούθως οδήγησαν στην υιοθέτηση των νέων ηλεκτρονικών μέσων, τόσο στους τομείς της καταγραφής, της ταξινόμησης και της οργάνωσης της πρωτογενούς πληροφορίας όσο και στον τομέα της εκμετάλλευσης του δευτερογενούς υλικού για λόγους εκπαιδευτικούς και ψυχαγωγικούς, όσον αφορά στο κοινό και για λόγους προβολής ή αποκόμισης κέρδους, όσον αφορά στο φορέα διαχείρισης. Η μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τη δημιουργία βάσεων δεδομένων για ερευνητικούς σκοπούς στον εμπλουτισμό τους με ψηφιοποιημένο υλικό και στην αξιοποίησή τους με γνώμονα τον κοινωνικό χαρακτήρα του πολιτιστικού οργανισμού, αποτέλεσε μία μακροχρόνια διαδικασία, η οποία σε αρκετές περιπτώσεις φορέων δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί.¹ Η στροφή του ενδιαφέροντος στην παραγωγή προϊόντων ενημέρωσης, μάθησης και ψυχαγωγίας, που να ικανοποιούν τις απαιτήσεις της παγκόσμιας αγοράς και η μετεξέλιξη των πολιτιστικών φορέων σε παρόχους αυτών των προϊόντων, έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην αναθεώρηση των συνθηκών χρήσης του πολιτιστικού αποθέματος.²

Η τεκμηρίωση, όχι ως αυτοσκοπός αλλά ως προϋπόθεση για την ελεύθερη προσπέλαση του πληροφοριακού υλικού, για τη διασφάλισή του και για την αξιοποίησή του μέσω της ανάπτυξης σύνθετων προϊόντων με βάση αυτό, υπήρξε το κυρίαρχο αίτημα, στο οποίο οι φορείς διαχείρισης των πολιτιστικών αγαθών έπρεπε να ανταποκριθούν. Υπό το πρίσμα αυτό, ο ρόλος των νέων τεχνολογιών στην πρόσκτηση των πρωτογενών πληροφοριών και στη διασύνδεσή τους, προβάλλει ως καθοριστικός κυρίως γιατί εξασφαλίζει την απρόσκοπτη πρόσβαση στο υλικό, χωρίς περιορισμούς χρόνου, τόπου ή κόστους και προσφέρει τη δυνατότητα ανάκτησής του κατά τρόπο που να ικανοποιεί τα ξεχωριστά

---

¹ Οικονόμου Μ., Η τεχνολογία στην υπηρεσία της πολιτισμικής κληρονομιάς. Διαχείριση, εκπαίδευση, επικοινωνία. Εισαγωγή, *Η τεχνολογία στην υπηρεσία της πολιτισμικής κληρονομιάς. Διαχείριση, εκπαίδευση, επικοινωνία*, Μπούνια Α. – Νικονάνου Ν. - Οικονόμου Μ., εκδ., Αθήνα 2008, 8.

² Οδηγός Ποιότητας Διαδικτυακών Κόμβων Πολιτιστικών Οργανισμών
http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/elibrary/reports_list/psifiopiisi/diadictiakoi_komvoi.htm
(Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 1/12/2008)

ενδιαφέροντα του κάθε χρήστη. Ως βασικά εργαλεία για τη διαμόρφωση νέων μορφών διαχείρισης του πολιτιστικού αποθέματος αναδεικνύονται αφενός το Διαδίκτυο και αφετέρου οι τεχνολογίες Ιστού. Το πρώτο, υπερτοπικό και άμεσο, επιτρέπει την ταχύτατη προσπέλαση των πληροφοριών χωρίς φραγμούς, γεωγραφικούς, κοινωνικούς ή οικονομικούς. Οι τεχνολογίες Παγκόσμιου Ιστού διευκολύνουν τον χρήστη να οργανώσει το δικό του, μη γραμμικό τρόπο πλοήγησης, σύμφωνα με τις ανάγκες του.

Εκτός όμως από την ελεύθερη πρόσβαση στο ψηφιακό πολιτιστικό υλικό, οι πάροχοί του γρήγορα άρχισαν να αντιλαμβάνονται πως εάν επιθυμούσαν να ανταποκριθούν στα κελεύσματα της εποχής τους, όφειλαν να μορφοποιήσουν το σχετικό απόθεμα, συνδέοντας τα τεκμήρια μεταξύ τους και εντάσσοντάς τα σε ένα πλαίσιο. Η διαδικασία αυτή βέβαια θα είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας νέας πραγματικότητας, σύμφωνης με τη φιλοσοφία του πολιτιστικού οργανισμού, κατάλληλης για τις ανάγκες συγκεκριμένου κοινού και ενδεχομένως εξελισσόμενης σύμφωνα με τις απαιτήσεις του.³

Και γι αυτού του τύπου την επικοινωνία παρόχου – χρήστη, οι ψηφιακές τεχνολογίες αναδεικνύονται ως ο πλέον κατάλληλος διάυλος. Μέσω αυτών είναι δυνατό να σχεδιαστούν εύκολες στη χρήση, διαδραστικές, πολύγλωσσες εφαρμογές, στις οποίες τα ψηφιακά τεκμήρια θα παρουσιάζονται με τρόπο ολοκληρωμένο, η διαδικασία ανάκτησης των βασικών πληροφοριών θα είναι απλή, ο τρόπος παρουσιάσής τους θα είναι ελκυστικός και η συμμετοχή και ανάδραση του χρήστη επιβεβλημένη.

Για να είναι αξιοποιήσιμο το ψηφιακό, πολιτιστικό προϊόν, κρίθηκε αναγκαία η καθιέρωση προτύπων που θα ρύθμιζαν τη διαδικασία της ψηφιοποίησης των αυθεντικών αντικειμένων,⁴ θα εξασφάλιζαν τη διατηρησιμότητα και τη διαλειτουργικότητα⁵ των ψηφιακών συλλογών και θα καθοδηγούσαν τους επιφορτισμένους με τη σχεδίαση και την ανάπτυξη διαδικτυακών και πολυμεσικών εφαρμογών φορείς.⁶ Παρ' ότι η υιοθέτησή τους, στο σύνολό τους τουλάχιστον, δεν είναι ακόμα γενικευμένη, η χρησιμότητά τους είναι αναμφισβήτητα μεγάλη, τόσο στις περιπτώσεις που πρόκειται για οδηγούς ψηφιοποίησης (δισδιάστατων ή τρισδιάστατων αντικειμένων,⁷ κινούμενης εικόνα ή ήχου⁸), όσο και

---

³ Παπαγεωργίου Δ. – Μαυροφίδης Θ., Πολιτιστική αναπαράσταση και νέες τεχνολογίες: προβλήματα και προοπτικές <http://ct-prometheus.aegean.gr/> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 22/12/2008)

⁴ Μελέτη καλών πρακτικών ψηφιοποίησης – τεκμηρίωσης http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/elibrary/reports_list/psifiopiisi/synoptikos_odigos.htm (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 19/1/2009)

⁵ Μελέτη ανάπτυξης συστημάτων πολιτισμικής τεκμηρίωσης http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/elibrary/reports_list/psifiopiisi/politismiki_tekmiriosi.htm (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 19/1/2009)

⁶ Μελέτη σχεδιασμού και ανάπτυξης διαδικτυακών κόμβων των πολιτιστικών οργανισμών http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/elibrary/reports_list/psifiopiisi/diadictiakoi_komvoi.htm (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 19/1/2009)

⁷ Μελέτη ψηφιοποίησης τρισδιάστατων αντικειμένων http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/elibrary/reports_list/psifiopiisi/3dimensions (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 19/1/2009)

στις περιπτώσεις που αφορούν σε οδηγούς οργάνωσης της ψηφιακής πληροφορίας (κωδικοποίηση δεδομένων και μεταδεδωμένων, χρήση συγκεκριμένης ορολογίας, προδιαγραφές διασφάλισης της διατηρησιμότητας του αποθέματος).⁹ Εξίσου σημαντικές υπηρεσίες προσφέρουν κείμενα οδηγιών σχετικών με την οργάνωση πολιτιστικών διαδικτυακών κόμβων ή συναφών ηλεκτρονικών εκδόσεων ή προσανατολισμένων σε θέματα προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων.¹⁰

Τα πρότυπα αυτά ωστόσο και η εφαρμογή των μεθόδων που προτείνουν, δεν επαρκούν για τη μετατροπή του ψηφιακού προϊόντος σε κατάλληλο για εκπαιδευτικούς σκοπούς υλικό. Η διαδικασία μετασχηματισμού του δευτερογενούς υλικού σε διαθέσιμο για εκπαιδευτική χρήση προϊόν, προϋποθέτει την ένταξη του σε ένα γενικότερο πλαίσιο μαθησιακού σχεδιασμού. Ο καθορισμός του περιβάλλοντος και των συνθηκών μάθησης, αποτελεί το πρώτο και ουσιαστικότερο βήμα στην πορεία αξιοποίησης του ψηφιακού αποθέματος. Οι εκπαιδευτικές εφαρμογές είτε αξιοποιούν τις δυνατότητες του διαδικτύου είτε πρόκειται για εκτός δικτύου πολυμεσικές και ηλεκτρονικές εκδόσεις και ανεξάρτητα από το είδος του πολιτιστικού προϊόντος που πραγματεύονται, είναι δυνατό να αποτελέσουν το κύριο μέσο για το σχεδιασμό μίας εκπαιδευτικής εμπειρίας. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι όμως η οργάνωση των ψηφιακών αντικειμένων σύμφωνα με τις αρχές του μαθησιακού πλαισίου που έχει οριστεί.

---

⁸ Μελέτη ψηφιοποίησης κινούμενης εικόνας και ήχου http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/elibrary/reports_list/psifiopiisi/image_sound.htm (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 19/1/2009)

⁹ ΟΔΗΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ http://www.infosoc.gr/NR/rdonlyres/17DF061C-28A0-4801-A74A-8729E5630B8C/3411/2_final.zip (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 19/1/2009)

¹⁰ Μελέτη Προστασίας & διαχείρισης των πνευματικών δικαιωμάτων ψηφιακού περιεχομένου http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/elibrary/reports_list/psifiopiisi/psifiako_periehomeno.htm (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 19/1/2009)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ. Η ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΓΙΑ ΤΟΝ C.R. COCKERELL

Η ψηφιακή εφαρμογή για τον C.R. Cockerell σχεδιάστηκε για να αποτελέσει ένα μέσο μεταφοράς της επιστημονικής πληροφορίας και να λειτουργήσει ως όργανο μάθησης και έρευνας. Σκοπό της έχει την παρουσίαση του επιλεγμένου και οργανωμένου νοηματικά πληροφοριακού υλικού, κατά τρόπο που να ενισχύει και να υποστηρίζει μία εκπαιδευτική, με την ευρύτερη έννοια, διαδικασία.

Ο ρόλος της εφαρμογής είναι να αναδείξει όλα τα δεδομένα, τα οποία θα μπορούσαν να δώσουν απαντήσεις στα συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα, που είχαν εκ των προτέρων τεθεί, αποτελώντας το μέσο οργάνωσης και διαχείρισης του μεγάλου όγκου πληροφοριών. Ανάλογες προσπάθειες παρουσίασης του θέματος αυτού στο παρελθόν δεν είχαν γίνει και η πρόκληση για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών δεν ήταν δυνατό να αγνοηθεί.

ΙΙΙ.1. Η επιλογή του θέματος

Ο Cockerell, ξεκινώντας το ταξίδι του, δε στόχευε σε τίποτα περισσότερο από αυτό το οποίο ενδιέφερε και τις προηγούμενες δύο γενιές αρχιτεκτόνων που επισκέφτηκαν την Ελλάδα και τις ακτές της Ιωνίας, δηλαδή να μελετήσουν τις αρχαιότητες, να έρθουν σε επαφή με τα μεγάλα έργα της κλασικής τέχνης και να αντλήσουν χρήσιμες εμπειρίες και συμπεράσματα, τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν στην μελλοντική επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Η συμβολή του ωστόσο στην ανακάλυψη δύο εξαιρετικών συνόλων αρχιτεκτονικών γλυπτών, ο ρόλος που διαδραμάτισε στη λήψη των καθοριστικών για τη τύχη τους αποφάσεων και κυρίως ο αντίκτυπος των ενεργειών του, τον ανέδειξαν ως μία σημαντική προσωπικότητα.

Οι εξελίξεις και οι αλλαγές που η δράση του και τα αποτελέσματά της δρομολόγησαν, αφορούν στους παρακάτω τομείς:

- Στη διαφοροποίηση της εικόνας και της αντίληψης που η Ευρώπη είχε σχηματίσει για το χαρακτήρα, το ύφος και την εξέλιξη της αρχαίας γλυπτικής, της οποίας αντιπροσωπευτικά δείγματα μέχρι τότε θεωρούνταν ρωμαϊκά αντίγραφα κλασικών πρωτοτύπων, όπως ο *Απόλλωνας Belvedere* και ύστερα ελληνιστικά έργα όπως ο *Λαοκόων και οι γιοί του*.¹¹
- Στη διεύρυνση των δραστηριοτήτων τις οποίες οι ξένες αποστολές που ακολούθησαν, θα αναλάμβαναν. Εκτός από τις αποτυπώσεις και τις μετρήσεις θα διενεργούσαν πλέον και ανασκαφές, ανταποκρινόμενες στο έντονο ενδιαφέρον των εθνικών μουσείων για εμπλουτισμό των συλλογών τους.
- Στην οργάνωση των παλαιών μουσείων και στη δημιουργία νέων με κριτήρια διαφορετικά από αυτά που ίσχυαν μέχρι το τέλος του 18^{ου} αι. Οι χώροι της Γλυπτοθήκης του Μονάχου σχεδιάστηκαν έτσι ώστε να μπορούν να διευκολύνουν της ανάγκες μίας έκθεσης, στην οποία

¹¹ Stoneman R., *Αναζητώντας την Κλασική Ελλάδα*, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1996, 299

δεν θα ήταν στοιβαγμένα τα γλυπτά αλλά θα παρουσιάζονταν σε μία διάταξη διαφωτιστική για το θεατή, η οποία παράλληλα θα διατηρούσε αδιάσπαστα τα σύνολα. Αρχισαν να τίθενται ζητήματα ομαδοποίησης των εκθεμάτων με κριτήρια χρονολογικά, τεχνοτροπικά ή θεματικά.¹²

- Στην ανάδειξη των συλλογών αρχαιοτήτων ως δείκτη υπεροχής του ενός κράτους έναντι του άλλου. Από την αρχή του 19^{ου} αι., η Γαλλία του Ναπολέοντα είχε επιχειρήσει να συγκεντρώσει στο Λούβρο όσο το δυνατό περισσότερα έργα τέχνης. Μετά από την πτώση του επιστράφηκαν στις πατρίδες τους. Τα γλυπτά του Παρθενώνα, της Αφάιας και του Επικούριου Απόλλωνα, πυροδότησαν ένα νέο γύρο ανταγωνισμού, που έστρεψε τους Βρετανούς στη Μ. Ασία (ανασκαφές και μεταφορά ευρημάτων από τη Ξάνθο, την Κνίδα και την Αλικαρνασσό), τους Γάλλους στο Αιγαίο (Αφροδίτη της Μήλου), τους Γερμανούς στη Τροία και την Πέργαμο.
- Στην επίδραση των ανακαλύψεων στα αρχιτεκτονικά ρεύματα της εποχής, τόσο στην Αγγλία όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Η έρευνα επομένως των συνθηκών, υπό τις οποίες ο Cockerell έδρασε, είτε αυτές αφορούν στο χρονικό των πεπραγμένων του είτε στους παράγοντες που τον επηρέασαν ή ακόμα και στα αποτελέσματα των ενεργειών του, αποτελεί έναν τρόπο προσέγγισης σημαντικών ζητημάτων του 19^{ου} αι., όπως οι αντιλήψεις περί της αξίας της τέχνης, οι απόψεις περί αισθητικής, το πολιτικό περιβάλλον του ανταγωνισμού μεταξύ των βασιλείων της Ευρώπης, η θέση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ως πεδίου σύγκρουσης των συμφερόντων άλλων κρατών, η διαμόρφωση των μεγάλων εθνικών μουσείων, το θέμα της κυριότητας των πολιτιστικών θησαυρών.

III.2. Η παλαιότερη έρευνα

Βασική πηγή άντλησης γνώσης για τον Cockerell αποτελεί η μονογραφία του David Watkin, *The life and work of C.R. Cockerell*, London 1974. Η εργασία αυτή προσεγγίζει λεπτομερέστερα και με περισσότερη προσοχή τη ζωή του Άγγλου αρχιτέκτονα μετά από την επιστροφή στην πατρίδα του, το 1817. Ο συγγραφέας, του οποίου το κύριο ερευνητικό ενδιαφέρον αποτελεί ο κλασικισμός στην αρχιτεκτονική, αφιέρωσε ένα μόνο κεφάλαιο, από το πρώτο μέρος του βιβλίου του στα ταξίδια του Cockerell. Στο άλλο κεφάλαιο της ίδιας ενότητας ασχολείται με τα ημερολόγια που συνέταξε από το 1821 μέχρι το 1832. Το υπόλοιπο έργο είναι αφιερωμένο στην επαγγελματική και εν γένει επιστημονική δραστηριότητα του Cockerell.

Πρόσθετες πληροφορίες για την περίοδο από το 1810 μέχρι το 1817 της ζωής του Άγγλου αρχιτέκτονα, αντλούνται από βιβλία Ελλήνων και ξένων ερευνητών, τα οποία ως αντικείμενό τους

---

¹² Ο.π., 294-295

έχουν τη λεηλασία των αρχαιοτήτων¹³ ή τη δράση των περιηγητών.¹⁴ Αυτά στηρίζονται στη μελέτη των ημερολογίων¹⁵ και των δημοσιεύσεων¹⁶ που οι συντελεστές των λεηλασιών είχαν συντάξει αλλά και σε έργα νεώτερων μελετητών, που αξιοποιώντας το πρωτογενές υλικό, ασχολήθηκαν, μεταξύ άλλων, και με τα πεπραγμένα της ομάδας η οποία ανέσκαψε τα δύο μνημεία.¹⁷ Όσον αφορά στον ίδιο τον Cockerell, οι περισσότερες πληροφορίες αντλούνται από το σύνολο των επιστολών του, που δημοσίευσε¹⁸ ο γιός του και από τα όσα σημειώνει ο ίδιος στο έργο που εξέδωσε για τους δύο ναούς.¹⁹

Επιγραμματικά ή με ενδιαφέρον αυστηρά προσανατολισμένο στην ανασκαφική δράση ή στις αρχιτεκτονικές μελέτες των Cockerell και Haller, αναφέρονται στους περιηγητές και τα αρχαιολογικού προσανατολισμού έργα, που ασχολούνται με τα μνημεία της Αθηνάς-Αφαίας²⁰ και του Επικούριου Απόλλωνα.²¹

Ψηφιακή εφαρμογή που να αφορά στον Cockerell δεν έχει σχεδιαστεί. Αξιοπίστες ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης γι αυτόν (βιογραφικά στοιχεία, εργογραφία), αποτελούν οι ιστότοποι της Βασιλικής

---

¹³ Σιμόπουλος Κ., *Η λεηλασία και καταστροφή των ελληνικών αρχαιοτήτων*, Αθήνα 1993

¹⁴ Stoneman R., *Αναζητώντας την Κλασική Ελλάδα*, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1996

¹⁵ Για τα όσα αναφέρουν οι Stackelberg και Foster, βλ. Δεπάστας Γ., *Ο πυρετός των μαρμάρων μαρτυρίες για τη λεηλασία των ελληνικών μνημείων, 1800-1820 : τα Ελγίνεια, ο ναός της Αφαίας στην Αίγινα, ο ναός του Επικούριου Απόλλωνος στις Βάσσεις, η αρπαγή της Αφροδίτης της Μήλου*, Αθήνα, Ολκός, 1996

¹⁶ Carl Haller von Hallerstein, *Bemerkungen über das Jupiter Panhellenius Tempel zu Aegina, und über die darinnen gefundenen Bildhauereien*, 1811 και Brondsted P.O., *The Excavation of the Temple at Phigaleia*. After P.O. Brondsted's unpublished manuscript, by M. Hammerich, Reprint of article in the *Nordisk Universitets-Tids-Skrift*, 7th year, No. 1.

¹⁷ Πρωτοψάλτης Ε., *Ο Γεώργιος Χριστιανός Gropius και η δράσις αυτού εν Ελλάδι*, Αθήνα 1947 και Gerhart Rodenwaldt, *Otto Magnus von Stackelberg. Der Entdecker der griechischen Landschaft 1786–1837*, Deutscher Kunstverlag, Berlin-München 1957 και Peter Goessler, *Jacob Linch, ein württembergischer Italienfahrer, Philhellene, Kunstsammler und Maler*", *Besondere Beilage des Staats-Anzeigers für Württemberg*, 3, Stuttgart, March 31, 1930.

¹⁸ Cockerell C. R., *Travels in southern Europe and the Levant, 1810-1817. : The journal of C.R. Cockerell*, ed. by his son Samuel Pepys Cockerell, London, New York, Longmans, Green, and Co., 1903

¹⁹ Cockerell C., *The Temple of Jupiter Panhellenius at Aegina and Apollo Epicurius at Bassai near Phigalia in Arcadia*, London 1860

²⁰ Furtwangler, A., *Das Heiligtum der Aphaia*, Verlag der K. B. Akademie der Wissenschaften, München, Germany, 1906

²¹ Τζώρτζη Κ., *Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα. ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ*, ΥΠ.ΠΟ./Ε.Σ.Ν.Ε.Α., Τ.Α.Π.Α., Αθήνα 2001 και Αραπογιάννη Ξ., *Ο Ναός του Επικούριου Απόλλωνος Βασσών*, Τ.Α.Π.Α, Αθήνα 2007

Ακαδημίας Τεχνών (RA)²² και του Βασιλικού Ιδρύματος Βρετανών Αρχιτεκτόνων (RIBA).²³ Ο χρήστης τέλος του διαδικτύου, έχει τη δυνατότητα να συγκεντρώσει πληροφορίες κυρίως για τη δραστηριότητα του Cockerell ως αρχιτέκτονα και δευτερευόντως ως ταξιδιώτη, από ψηφιοποιημένα βιβλία που αφορούν στο νεοκλασικισμό²⁴ ή στους περιηγητές του 19^{ου} αι.²⁵

III.3. Η ηλεκτρονική διάθεση του πληροφοριακού υλικού

Η δημιουργία μίας ψηφιακής εφαρμογής για τον Cockerell και τη δράση του στην Ελλάδα, θεωρήθηκε ως η καταλληλότερη λύση για τη διαχείριση και την παρουσίαση του σχετικού με το θέμα πληροφοριακού υλικού. Την επιλογή καθόρισαν όχι μόνο οι παράγοντες που λαμβάνονται γενικά υπόψη όταν τίθενται ζητήματα προβολής του πολιτιστικού αποθέματος με συμβατικά ή ψηφιακά μέσα, δηλαδή η ολοένα αυξανόμενη διείσδυση των νέων τεχνολογιών σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού και η ευκολία και ταχύτητα με την οποία επιτρέπουν της διάδοση και την πρόσβαση στην πληροφορία. Σημαντικό ρόλο στην επιλογή του μέσου διάθεσης του υλικού, έπαιξε ο δυναμισμός με τον οποίο η ψηφιακή τεχνολογία μπορεί να συνδράμει στην απόδοση και τη δημιουργία συγκεκριμένων νοημάτων.

Εφόσον οι λόγοι που καθόρισαν την επιλογή και την επεξεργασία του υλικού ήταν η ανάγκη συνολικής θεώρησης του κοινωνικού, πολιτικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος του Cockerell, η παρουσίαση όλων των δραστηριοτήτων του έστω και ετεροβαρώς, η σχέση του με τα μνημεία που ανέσκαψε και οι εξελίξεις τις οποίες οι παρεμβάσεις του δρομολόγησαν, τότε έπρεπε οι λόγοι αυτοί να αποτελέσουν και τα σημεία αναφοράς στο σχεδιασμό της αφήγησης. Για την ανάδειξη των στόχων του προϊόντος επομένως, η οργάνωση των δεδομένων με μία συγκεκριμένη διάταξη, που να επιτρέπει τη δόμηση της γνώσης με τον πιο άμεσο τρόπο, ήταν η ιδανική επιλογή.

Στις ανάγκες της ανάδειξης με τρόπο ξεκάθαρο, συγκεκριμένων πτυχών της πραγματικότητας και στην απαίτηση της οργάνωσης ενός περιβάλλοντος που να διευκολύνει την πρόσληψη της γνώσης, είναι σε

---

²² Βασιλική Ακαδημία Τεχνών <http://www.racollection.org.uk/> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 10/1/2009)

²³ Βασιλικό Ίδρυμα Βρετανών Αρχιτεκτόνων <http://www.architecture.com/> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 10/1/2009)

²⁴ Richardson A.- Bryant S., *Monumental Classic Architecture in Great Britain and Ireland. 1730–1875* <http://books.google.com/books?id=q9-Z04D2C0oC&dq=Monumental+Classical+Architecture+in+Great+Britain&ei=4xmQSdeVI6GayASA4v22Dg&hl=el>

²⁵ Angelomatis-Tsougarakis H., *The Eve of the Greek Revival: British Travellers' Perceptions of Early Nineteenth-century Greece* <http://www.google.com/books?id=RrYOAAAAQAAJ&pg=PA2&dq=19th+century+english+travellers+to+Greece&lr=&ei=Ex6QSDGPAoHEMuKX-LAF&hl=el>

θέση να ανταποκριθούν τα ψηφιακά μέσα. Ο χρήστης μίας διαδικτυακής ή πολυμεσικής εφαρμογής, της οποίας το περιεχόμενο και τα κριτήρια οργάνωσής του έχουν προσδιοριστεί με σαφήνεια για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες ενός ευρύτερου ή περιορισμένου κοινού, αντιλαμβάνεται τους στόχους που τίθενται, πλοηγείται ευκολότερα στις σελίδες της και συλλέγει ότι κρίνει απαραίτητο για να δομήσει με δημιουργικό τρόπο τη γνώση. Κατ' ανάλογο τρόπο, η οργάνωση των θεματικών ενοτήτων της συγκεκριμένης εφαρμογής δεν στοχεύει μόνο να καθοδηγήσει σε συγκεκριμένου περιεχομένου νοήματα αλλά φιλοδοξεί και να επιτρέψει στον χρήστη να συνθέσει τα δικά του, εάν το επιθυμεί, φέρνοντάς τον σε επαφή με μία ποικιλία δεδομένων.

Πέρα όμως από την αμεσότητα και την ευελιξία στο μετασχηματισμό της πληροφορίας σε γνώση, ένα ακόμα πλεονέκτημα μίας διαδικτυακής εφαρμογής, θα ήταν η δυνατότητα εμπλουτισμού της μελλοντικά, με υλικό αρχειακό, φωτογραφικό αλλά και με νέα κείμενα, κατά τρόπο σχετικά εύκολο και ανέξοδο, σύμφωνα ενδεχομένως με τις απαιτήσεις και τα ερωτήματα τα οποία οι χρήστες θα είχαν τη δυνατότητα να απευθύνουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV. ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η οργάνωση του πληροφοριακού υλικού σε συγκεκριμένες ενότητες καθορίζεται από τους άξονες του ενδιαφέροντος και τις πτυχές του ζητήματος που ερευνάται. Με αφετηρία την έρευνα του κλασικού παρελθόντος και τον αντίκτυπο που αυτή η τάση έχει στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής και πολιτικής πραγματικότητας, κατά τις αρχές του 19^{ου} αι., ερευνήθηκαν οι ιδιαίτερες συνθήκες που οδήγησαν τον Cockerell στην Ελλάδα, τον διευκόλυναν να ανακαλύψει δύο σημαντικά σύνολα αρχιτεκτονικών γλυπτών και του επέτρεψαν να τα εκποιήσει.

Έμφαση δόθηκε στις επιρροές που δέχθηκε από το περιβάλλον του, οικογενειακό και φιλικό, στις ισορροπίες που καθόρισαν τις σχέσεις του με τα μέλη της ομάδας στην οποία ανήκε, στο τρόπο που διαχειρίστηκε τις μεγάλες ανακαλύψεις που έκανε, στην παρουσίαση των μνημείων με τα οποία ασχολήθηκε και στα συμπεράσματα της σύγχρονης έρευνας σχετικά με τα μνημεία αυτά. Αναφορά έγινε στον αντίκτυπο που η εύρεση των θησαυρών αυτών είχε τόσο προσωπικά στον ίδιο τον Cockerell όσο και ευρύτερα, στον επανακαθορισμό των καθιερωμένων μεθόδων, αρχών και αξιών που ρύθμιζαν αντιστοίχως τον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών, τις απόψεις περί τέχνης και τις πρακτικές περί ανάδειξής της.

IV.1. Ανακαλύπτοντας τα μνημεία του αρχαίου ελληνικού κόσμου

Το ενδιαφέρον για την απόκτηση των ελληνικών αρχαιοτήτων αρχίζει να εκδηλώνεται κατά την εποχή που η Ρωμαϊκή Δημοκρατία βρισκόταν στο απόγειό της. Πολύτιμα ήταν τα λάφυρα που συγκέντρωναν οι ρωμαίοι στρατηγοί κατά τη διάρκεια των εκστρατειών τους στην Ελλάδα και τη Μικρά Ασία. Οι συλλογές που δημιουργήθηκαν από τη λεηλασία των ιερών, των ανακτόρων και των δημοσίων κτηρίων, διαλύθηκαν μετά από την εισβολή βαρβαρικών φύλων στη Ρώμη και ύστερα από την απόφαση του ιδρυτή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας Κωνσταντίνου, να μεταφέρει τα πιο εντυπωσιακά αντικείμενα στη νέα πρωτεύουσα του κράτους του. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους, στα 1204, είχε ως αποτέλεσμα την απογύμνωσή της από τους θησαυρούς που την κοσμούσαν. Πολλά έργα τέχνης καταστράφηκαν και άλλα μεταφέρθηκαν στα βασίλεια της Δύσης. Αυτά τα αντικείμενα, σε συνδυασμό με τη μελέτη των κειμένων της κλασικής αρχαιότητας και με την πραγματοποίηση ταξιδιών στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις ανάπτυξης ενός έντονου ανταγωνισμού μεταξύ των ηγεμόνων της Δύσης, για την απόκτηση αρχαιοτήτων.

Από τα τέλη του 15^{ου} αιώνα ισχυρές πολιτικές προσωπικότητες της Ιταλίας, κατά το 16^ο αιώνα ο Φραγκίσκος Α' της Γαλλίας αλλά και εύπορες οικογένειες της Γερμανίας, των Κάτω Χωρών και της Ιταλίας και κατά το 17^ο αιώνα ευγενείς και ηγεμόνες όπως ο Tomas Howard, Κόμης του Arundel και ο Δούκας του Μπάκιγχαμ,²⁶ επιδίδονται στη δημιουργία συλλογών από αντικείμενα προερχόμενα από

---

²⁶ Stoneman R., *Αναζητώντας την Κλασική Ελλάδα*, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1996, 67-94

την Ιταλία, την Ελλάδα και τη Μικρασιατική ακτή. Από τις αρχές του 17^{ου} αιώνα ένα ισχυρό ρεύμα ταξιδιωτών αρχίζει να επισκέπτεται την Ανατολική Μεσόγειο. Οι περιηγητές είχαν ως κίνητρό τους την αγάπη για περιπέτεια, το πάθος για την αρχαία Ελλάδα ή την επιθυμία να υπηρετήσουν τα συμφέροντα της χώρας τους, σε μία εποχή που μετά την παρακμή της Βενετίας, ο ανταγωνισμός για το έλεγχο περιοχών μεταξύ Αγγλίας, Γαλλίας και Ολλανδίας, γινόταν έντονος. Κατά τη διάρκεια των εξορμήσεών τους, σχεδιάζουν χάρτες και μνημεία ενώ αρκετά συχνά συλλέγουν αρχαιότητες.

Από το τέλος του 17^{ου} αιώνα και κυρίως στις αρχές του 18^{ου}, το έντονο ενδιαφέρον για τα Ομηρικά κείμενα και από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα οι μελέτες του Winkelmann για την αρχαία τέχνη, οι οποίες ανέδειξαν την «υπεροχή» της Κλασικής έναντι της Ρωμαϊκής εποχής στο τομέα αυτό, έστρεψαν το ενδιαφέρον στις αρχαιολογικές θέσεις της Ελλάδας και της Μικράς Ασίας. Η ύπαρξη βιβλίων παλαιότερων ταξιδιωτών, διευκόλυναν τις προσπάθειες των νέων περιηγητών, σημαντικό ποσοστό των οποίων ήταν πλέον αρχιτέκτονες, επιφορτισμένοι με το έργο της καταγραφής και της αποτύπωσης των μνημείων. Η εταιρεία των Dilettanti, με έδρα το Λονδίνο, μία οργανωμένη ομάδα αριστοκρατών που τους συνέδεε η αγάπη τους προς τη τέχνη, χρηματοδότησαν το ταξίδι στην Ελλάδα των ζωγράφων-αρχιτεκτόνων James Stuart και Nicholas Revett²⁷ και την έκδοση των τεσσάρων τόμων με σχέδια αρχαιοτήτων που αποτύπωσαν. Η επίδραση του έργου τους στην αγγλική και αμερικάνικη αρχιτεκτονική ήταν μεγάλη.²⁸

Η εξιδανίκευση της κλασικής εποχής από τον Winkelmann, ανέδειξε την υπεροχή του ελληνικού ιδεώδους. Η τάση αυτή με μικρότερη απήχηση στη Ναπολέοντεια Ευρώπη και πιο έντονη στη Μ. Βρετανία, υπό την επίδραση των εκδόσεων που επιμελήθηκαν οι Stuart και Revett, διατηρείται και κατά τις αρχές του 19^{ου} αιώνα και ωθεί ένα νέο ρεύμα περιηγητών στην Ελλάδα.

IV.2. Ο Cockerell και η εποχή του

Από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα άρχισαν να διαμορφώνονται οι συνθήκες που θα οδηγούσαν στην εμφάνιση ενός αρχιτεκτονικού κινήματος, το οποίο θα εστίαζε στην κατανόηση, την ερμηνεία και την αξιοποίηση των διδαγμάτων του κλασικού παρελθόντος. Ο νεοκλασικισμός και η Ελληνική Αναβίωση (Greek Revival) γεννήθηκαν σε μία εποχή κατά την οποία το ενδιαφέρον για την αρχαιότητα είχε αρχίσει να παίρνει μεγάλες διαστάσεις, τροφοδοτούμενο από τα αποτελέσματα των ανασκαφών στην

---

²⁷ Stuart J. - Revett N., *The Antiquities of Athens: Measured and Delineated by James Stuart, FRS and FSA, and Nicholas Revett, Painters and Architects*, vol.I-IV, 1762-1818.

²⁸ Richardson A. - Bryant S., *Monumental Classic Architecture in Great Britain and Ireland. 1730–1875*, N.Y. 2001, 5-8

Ηράκλεια και την Πομπηία και από τη δημοσίευση έργων σχετικών με τα μνημεία της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής αρχιτεκτονικής.²⁹

Κατά το δεύτερο μισό του 18^{ου} αιώνα οι ανασκαφές στην Ποσειδωνία (Paestum), η μελέτη των ελληνικών αρχαιοτήτων της Σικελίας, η τρίτομη έκδοση των Stuart και Revett για τα μνημεία της Αθήνας και η απήχηση που είχε το έργο του Winkelmann, *Reflections on the Painting and Sculpture of the Greeks* (1765), στο οποίο διακήρυξε την ανωτερότητα του κλασικού παρελθόντος έναντι του ρωμαϊκού, έστρεψαν τους νεοκλασικιστές αρχιτέκτονες στην αναζήτηση και μελέτη των αρχαίων ελληνικών μνημείων. Η τάση αυτή, πολύ πιο έντονη στη Μ. Βρετανία, σε συνδυασμό με τους κινδύνους που τα ταξίδια στην Ιταλία επιφύλασσαν, λόγω της εχθρικής παρουσίας των Ναπολεόντειων στρατευμάτων, οδήγησαν πολλούς Άγγλους αρχιτέκτονες να επισκεφθούν την Ελλάδα.

Οι W. Wilkins και R. Smirke αρχικά και μέχρι το τέλος της πρώτης εικοσαετίας του 19^{ου} αιώνα οι C.R. Cockerell, C. Barry, W. Kinnaird, J. Foster, G.L. Taylor, E. Cressy, J. Saunders, T. Allason και F. Arundale, ταξίδεψαν στην Ανατολική Μεσόγειο για να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους σχετικά με την κλασική τέχνη, αξιοποιώντας αυτές στο επαγγελματικό τους πεδίο. Κάποιοι από αυτούς συνδύασαν την απόκτηση εμπειριών με το κυνήγι θησαυρών.

Για πολλούς από τους περιηγητές της εποχής, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που σκοπός των ταξιδιών τους ήταν η μελέτη, η αρπαγή αρχαιοτήτων ήταν κοινή πρακτική. Τα κίνητρό τους δεν πάντα ή μόνο οικονομικά. Πολλοί από αυτούς πίστευαν ότι διέσωζαν τα έργα τέχνης από βέβαιη καταστροφή, άλλοι επεδίωκαν να δοξαστούν στην πατρίδα τους και να συμβάλουν στην πρόοδο των τεχνών ενώ ορισμένοι είχαν ως στόχο τους, εάν όχι από την αρχή των ταξιδιών τους, οπωσδήποτε όμως μετά την ανακάλυψη των αρχαιοτήτων, τον εμπλουτισμό των συλλογών, τις οποίες οι ηγεμόνες ή τα εθνικά μουσεία των χωρών τους είχαν δημιουργήσει. Ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών της Ευρώπης, περισσότερο ή λιγότερο ισχυρών, έβρισκε και στον τομέα αυτό γόνιμο πεδίο ανάπτυξης και εκτόνωσης.

IV.2.1. Οικογένεια και σπουδές

Ο Charles Robert Cockerell γεννήθηκε στις 27 Απριλίου του 1788 στο Λονδίνο. Ήταν το τρίτο από τα ένδεκα παιδιά του S.P. Cockrell, ενός ευκατάστατου αρχιτέκτονα. Σπούδασε αρχικά σε ιδιωτικό σχολείο και στη συνέχεια στο Westminster. Σε ηλικία δεκαέξι χρόνων ξεκίνησε την επαγγελματική

---

²⁹ The Greek Revival: Neoclassical Attitudes in British Architecture 1760-1870
<http://www.ukessays.com/example-architecture-essay.php> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης:
9/1/2009)

εκπαίδευσή του, εργαζόμενος στο γραφείο του πατέρα του. Κατά τη διάρκεια των πέντε περίπου ετών παραμονής του σε αυτό, πραγματοποίησε και μία εκπαιδευτική περιοδεία στην Ουαλία (1806).³⁰

Το 1809 ο πατέρας του τον έστειλε να εργαστεί στο αρχιτεκτονικό γραφείο του περίπου συνομήλικού του Robert Smirke, ενός εκ των σημαντικότερων εκπροσώπων του νεοκλασικισμού στην Αγγλία. Ο Smirke είχε, κατά το χρονικό διάστημα από το 1801 μέχρι το 1805, ταξιδέψει στη Γαλλία, την Ιταλία και την Ελλάδα και επιστρέφοντας στην Αγγλία είχε διαδεχτεί τον επίσης αρχιτέκτονα πατέρα του, σημειώνοντας σημαντικές επαγγελματικές επιτυχίες. Ο Cockerell κατά την παραμονή του στο γραφείο του Smirke δούλεψε στα σχέδια για το Covent Garden Theater.

Για να διευρυνθούν οι ορίζοντές του και για να αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις που θα τον διευκόλυναν στην εξάσκηση του επαγγέλματός του, ο πατέρας του έκρινε ότι θα ήταν σκόπιμο να έρθει σε επαφή με τους θησαυρούς της κλασικής αρχαιότητας. Η Ιταλία λόγω της παρουσίας των στρατευμάτων του Ναπολέοντα, δεν ήταν προσιτός προορισμός. Αντιθέτως τα εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έκρυβαν λιγότερους κινδύνους για τους Άγγλους ταξιδιώτες. Όταν ο William Hamilton, υφυπουργός Εξωτερικών Υποθέσεων της Μ. Βρετανίας και φίλος της οικογενείας, πρότεινε να αναλάβει ο Cockerell χρέη αγγελιοφόρου, μεταφέροντας στρατιωτική αλληλογραφία στο Cadiz, τη Μάλτα και την Κωνσταντινούπολη, η ευκαιρία για την έναρξη του ταξιδιού δεν πέρασε ανεκμετάλλευτη. Ο Cockerell αναχώρησε από το Λονδίνο στις 14 Απριλίου του 1810.

IV.2.2. The Society of Travelers

Ο Cockerell μετά από την άφιξή του στην Κωνσταντινούπολη, ασχολήθηκε με την αποτύπωση κτηρίων, δημόσιων και ιδιωτικών και με την πραγματοποίηση σύντομων εξορμήσεων στα περίχωρα της πρωτεύουσας. Μεταξύ των γνωριμιών που έκανε, ήταν αυτές με τους επίσης Άγγλους Ingilby και Foster, οι οποίοι τον συντρόφευσαν στο ταξίδι του προς την Ελλάδα. Αναχώρησαν για την Αθήνα στα μέσα Σεπτεμβρίου του 1810 και κατέληξαν στον προορισμό τους στα τέλη του Νοεμβρίου αφού επισκέφτηκαν την Τροία, την Τένεδο, τη Λήμνο, τη Θεσσαλονίκη και αφού πέρασαν από τη Σκύρο και από αρκετά νησιά των Κυκλάδων.

Στην Αθήνα οι Cockerell και Foster ήρθαν σε επαφή, μέσω του Λόρδου Βύρωνα, με τους Haller von Hallerstein, μηχανικό-αρχιτέκτονα στην υπηρεσία του Λουδοβίκου της Βαυαρίας, Jacob Linch, ζωγράφος από τη Βυτεμβέργη, τον εσθονό Βαρόνο von Stackelberg και τους Δανούς Peter Oluf Brondsted και Georg Heinrich Koës. Η ομάδα των πέντε αυτών περιηγητών είχε συγκροτηθεί στη Ρώμη, το 1808. Η απόφασή τους να ταξιδέψουν στην Ελλάδα, τους έφερε στην Αθήνα την ίδια περίπου εποχή με τους Cockerell και Foster. Η συντροφιά των φιλόδοξων και αφοσιωμένων στη μελέτη των μνημείων νέων, συνήθιζε να αυτοαποκαλείται «The Society of Travelers», «the Friends» ή

---

³⁰ Colvin H., *A Biographical Dictionary of British Architects, 1600-1840: Fourth Edition*, Yale University Press, 2008, 260

«οι Φιλέλληνες». Το «Ξείνιον» και η Φιλόμουσος Εταιρεία ιδρύθηκαν στις 25 Νοεμβρίου 1811 και την 1^η Σεπτεμβρίου του 1813, αντίστοιχα, από τα μέλη της ομάδας αυτής.³¹

Όταν στις 22 Απριλίου του 1811 οι Cockerell, Foster, Haller και Linch, αναχώρησαν για την Αίγινα, ο Stackelberg και οι δύο Δανοί ταξίδευαν ήδη για την Κωνσταντινούπολη και τη Μ. Ασία. Στην Αθήνα θα επέστρεφαν τον Οκτώβριο του 1811 για να συναντήσουν την ομάδα του Cockerell, η οποία βρισκόταν ήδη εκεί, έχοντας ολοκληρώσει με επιτυχία τις ανασκαφές στο ναό της Αφαιάς, τη μεταφορά των γλυπτών στη Ζάκυνθο και μία καθοριστικής σημασίας περιοδεία στην Πελοπόννησο.

Από το τέλος του 1811 τα μέλη της συντροφιάς ακολούθησαν ξεχωριστές πορείες. Οι Stackelberg και Haller ασχολήθηκαν με τη διενέργεια ανασκαφών και την οργάνωση της αποστολής στις Βάσσες, οι Brondsted και Linch, ταξίδευαν ανά την Ελλάδα και το δίδυμο των Cockerell και Foster, επισκεπτόταν την Κρήτη και τη Μ. Ασία. Με εξαίρεση τον Cockerell, ο οποίος θα συνέχιζε την περιήγησή του στις ακτές της Ιωνίας, της Συρίας και στα Δωδεκάνησα, καταλήγοντας άρρωστος στη Μάλτα και αναρρώνοντας στη Σικελία, όλοι οι υπόλοιποι συμμετείχαν στην ανασκαφή του Επικούριου Απόλλωνα.

Οι έξι φίλοι συναντήθηκαν ξανά στη δημοπρασία που έγινε την 1^η Μαΐου του 1814 στη Ζάκυνθο. Αμέσως μετά οι Stackelberg, Linch και Cockerell αναχώρησαν για τη Ρώμη. Ο Haller παρέμεινε στην Ελλάδα μέχρι το θάνατό του, το Νοέμβριο του 1817. Ο Foster επέστρεψε στο Λίβερπουλ και ο Brondsted μέσω Ιταλίας και Γερμανίας στην Κοπεγχάγη.³²

Τα μέλη της Society of Travelers είχαν συμφωνήσει ότι θα δημοσίευαν από κοινού την ανασκαφή του Απόλλωνα Επικούριου. Ο Brondsted επικοινωνήσε το 1815 με τους Cockerell και Stackelberg για το σκοπό αυτό. Το σχέδιο τους όμως δεν πραγματοποιήθηκε. Ο Stackelberg παρουσίασε στη Ρώμη το 1826 κάποιες αποτυπώσεις ενώ ο Cockerell ανέβαλλε για πολλά χρόνια, μέχρι το 1860, τη δημοσίευση και των δύο μνημείων.³³

IV.2.3. Η επιστροφή και η επαγγελματική σταδιοδρομία

Ο Cockerell μετά από δύο χρόνια παραμονής στην Ιταλία, επέστρεψε στην Αγγλία στα τέλη του 1816. Αν και ήταν ιδιαίτερα γνωστός για τις ανακαλύψεις που είχε κάνει και για τα συμπεράσματα στα οποία είχε καταλήξει μελετώντας τα αρχαία μνημεία, η επαγγελματική του εμπειρία ήταν μηδαμινή. Οι πρώτες του προσπάθειες να αναλάβει κάποια ιδιωτικά έργα στέφθηκαν με αποτυχία. Συνέχισε να

---

³¹ Cooper F.A, *The Temple of Apollo Bassitas: The Architecture*, vol.I, Princeton 1996, 13

³² Οπ.π., 16-31

³³ Cooper F.A, *The Temple of Apollo Bassitas: The Architecture*, vol.I, Princeton 1996, 12-31

ασχολείται με την αρχαία τέχνη, ετοιμάζοντας σχέδια για δημοσιεύσεις,³⁴ εκθέσεις,³⁵ διαλέξεις³⁶ και την κοινή δημοσίευση με τον Haller, που ο θάνατος του τελευταίου ματαιώσε.

Με την πάροδο του χρόνου απέκτησε αρκετά καλή φήμη ως αρχιτέκτονας, ώστε να του ανατεθεί ο σχεδιασμός του Εθνικού Μνημείου στο Εδιμβούργο (1822), το οποίο προβλεπόταν να αποτελέσει αντίγραφο του Παρθενώνα. Παρ' ότι έχαιρε ιδιαίτερης εκτίμησης, απέτυχε στους περισσότερους από τους διαγωνισμούς που αφορούσαν σε σημαντικά έργα. Από αυτά που τελικά ανέλαβε, σήμερα σώζονται το Ashmolean Museum στην Οξφόρδη, τρία κτήρια τραπεζών της Τράπεζας της Αγγλίας στο Μάντσεστερ, στο Λίβερπουλ και το Μπρίστολ και μία αίθουσα συναυλιών στο Λίβερπουλ. Έγινε αποδέκτης πολλών τιμητικών διακρίσεων, εξάσκησε το επάγγελμά του μέχρι το 1859 και πέθανε σε ηλικία 75 ετών, στις 17 Σεπτεμβρίου 1863. Από το γάμο του, το 1828, απέκτησε δέκα παιδιά από τα οποία το νεώτερο, ο Samuel Pepys Cockerell, ανέλαβε να εκδώσει στα 1903, τα ταξιδιωτικά ημερολόγια του πατέρα του.

Ο Cockerell ανέπτυξε ένα πολύ προσωπικό αρχιτεκτονικό ύφος, υιοθετώντας στοιχεία από τη μελέτη της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής και του μπαρόκ. Δεν μιμήθηκε ούτε αναπαρήγαγε μνημεία και κτήρια. Εμπνεύστηκε από αυτά. Κυρίως όμως υπήρξε ένας συνεπής και αφοσιωμένος μελετητής της κλασικής αρχιτεκτονικής. Οι παρατηρήσεις του για την πολυχρωμία των γλυπτών της Αίγινας, για τις ιδιαιτερότητες των ιωνικών στοιχείων του Επικούριου Απόλλωνα και για την ένταση των κιόνων των ναών, υπήρξαν πολύ σημαντικές.

Τα περισσότερα από τα σχέδιά του ανήκουν στο Victoria and Albert Museum και στο Βασιλικό Ίδρυμα Βρετανών Αρχιτεκτόνων, το οποίο έχει στην κατοχή του τόσο τα ημερολόγια που ο Cockerell συνέταξε από το 1821 μέχρι το 1832 όσο και ένα είδους λεύκωμα, που είχε επιμεληθεί στα 1869 ο βοηθός του J.E. Gooschild και αφορούσε στη συνεργασία που είχε επί εικοσιέξι χρόνια μαζί του. Επιπλέον πληροφορίες προσφέρουν οι νεκρολογίες και κάποιες δημοσιεύσεις σε έντυπα του Βασιλικού Ιδρύματος, που αφορούσαν στο πρόσωπό του και δημοσιεύθηκαν αμέσως ή αρκετά μετά από το θάνατό του.³⁷

---

³⁴ Donaldson T. L., Description of the Temple of Apollo Epicurius at Bassae near Phigalia with View, Plan, Elevation, Section and Details of the same, *Antiquities of Athens & other places in Greece, Sicily, etc : supplementary to the Antiquities of Athens*, Stuart J. ed., London 1830, 3-18

³⁵ “Idea of a Restoration of the Capitol and Forum of Rome...from the existing remains, the authorities of ancient writers, and the dissertations of Piranesi, Nardini, Venuti, and others” (1819) και “A restoration of Athens, as it may have been in the time of the Antonines” (1824)

³⁶ Cockerell C. R., *Lectures on architecture. Athenaeum, January 14 - February 25, 1845.*

³⁷ Colvin H., *A Biographical Dictionary of British Architects, 1600-1840: Fourth Edition*, Yale University Press, 2008, 262

IV.3. Ο Cockerell και τα μνημεία

Ο Cockerell, λίγο πριν από το θάνατό του, κατόρθωσε να φέρει εις πέρας το απαιτητικό έργο της δημοσίευσης των δύο αρχαίων ναών που ερεύνησε, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του στην Ελλάδα. Με το βιβλίο του *The Temple of Jupiter Panhellenius at Aegina and Apollo Epicurius at Bassai near Phigalia in Arcadia* (1859), θέλησε, έστω και καθυστερημένα, να παρουσιάσει τα δεδομένα της επιτόπιας έρευνας και τα συμπεράσματα της μελέτης των δύο μνημείων, να φανεί δηλαδή συνεπής έναντι της υποχρέωσης που είχε αναλάβει, επιστρέφοντας τον Ιούνιο του 1817 στην Αγγλία.

Η απήγηση του βιβλίου αυτού, σύμφωνα με τα όσα ο γιός του αναφέρει,³⁸ δεν ήταν ιδιαίτερα μεγάλη την εποχή της δημοσίευσής του αφού οι σημαντικές ανακαλύψεις και παρατηρήσεις, τις οποίες ο Cockerell είχε κάνει σαράντα χρόνια πριν, αποτελούσαν πλέον κοινό τόπο. Το έργο ήταν ωστόσο αντάξιο του ζήλου με τον οποίο ο άγγλος αρχιτέκτονας αλλά και ο φίλος του Haller von Hallerstein, εργάστηκαν κατά την πραγματοποίηση των εξορμήσεών τους σε Αίγινα και Βάσσειες αλλά και του αμείωτου ενδιαφέροντος που ο Cockerell επέδειξε σε όλη τη ζωή του για την κλασική αρχιτεκτονική. Το βιβλίο αυτό προσέφερε ένα σύνολο κατατοπιστικών σχεδίων, ιστορικές και τοπογραφικές πληροφορίες, περιγραφές μνημείων και ευρημάτων καθώς και τα συμπεράσματα στα οποία ο συγγραφέας του κατέληξε μέσα από τη μακροχρόνια ενασχόλησή του με το θέμα.

Παρ' ότι η ορθότητα των απόψεων, που ο Cockerell διατύπωσε και των εκτιμήσεων που έκανε για θέματα χρονολόγησης ή ταύτισης των μνημείων, είχε ήδη κατά την εποχή του αμφισβητηθεί, η ακρίβεια στην εκπόνηση των σχεδίων του και στην πραγματοποίηση των μετρήσεων που έκανε, διατήρησαν την αξιοπιστία τους. Εξίσου ουσιαστικές ήταν αρκετές από τις ανασκαφικές παρατηρήσεις και κάποια από τα μεμονωμένα συμπεράσματα στα οποία οι αρχιτεκτονικές μετρήσεις του τον οδήγησαν.

Σήμερα είναι γνωστό ότι ο ναός της Αίγινας δεν είχε οικοδομηθεί το 600 π.Χ. ούτε ήταν αφιερωμένος στον Πανελλήνιο Δία. Οι αναλογίες του δεν οφείλονταν στη θέση του. Εάν όντως παρουσίαζε, σύμφωνα με την εκτίμηση του Cockerell, κοινά στοιχεία με τα δωρικά μνημεία της Ποσειδωνίας (α' μισό 6^{ου} π.Χ.), δεν θα ήταν δυνατό να τοποθετηθεί η κατασκευή του μεταξύ της εποχής ανέγερσης του αρχαϊκού ναού του Απόλλωνα στην Κόρινθο (ανάμεσα στα 550 και 525 π.Χ.) και του ναού του Ηφαίστου (450 π.Χ.).³⁹ Γνωστό είναι ακόμα ότι οι αναλογίες του Επικούριου Απόλλωνα είναι αρχαϊστικό και όχι νεωτεριστικό στοιχείο, όπως ο Cockerell θεώρησε. Ο ίδιος προχώρησε σε

---

³⁸ Cockerell C. R., *Travels in southern Europe and the Levant, 1810-1817. : The journal of C.R. Cockerell*, ed. by his son Samuel Pepys Cockerell, London, New York, Longmans, Green, and Co., 1903, 285-86

³⁹ Cockerell C., *The Temple of Jupiter Panhellenius at Aegina and Apollo Epicurius at Bassai near Phigalia in Arcadia*, London 1860, 11-17

αυθαίρετες συγκρίσεις του μνημείου με άλλα και εκτίμησε πως η επίστεψη των λοξών ημικιόνων του ναού γινόταν με κορινθιακού τύπου κιονόκρανα.⁴⁰

Στον αντίποδα όλων των παραπάνω όμως, οι όψεις, οι τομές, τα σχέδια των διακοσμητικών στοιχείων και των μεμονωμένων αρχιτεκτονικών μελών, εκ των οποίων κάποια έχουν οριστικά χαθεί, ήταν για τα δεδομένα της εποχής πολύ έγκυρα και για τη μεταγενέστερη έρευνα πολύ κατατοπιστικά. Οι παρατηρήσεις για την πολυχρωμία και την ένταση των κιόνων ήταν επίσης πρωτοποριακές. Το έργο του Cockerell για τα δύο μνημεία, παρά τις αδυναμίες του, συνόψισε με τον πλέον σαφή τρόπο την αγάπη και την αφοσίωσή του στη μελέτη της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής, ανέδειξε τη σημασία των ανακαλύψεων τις οποίες είχε την τύχη να κάνει και τον πλούτο των ευρημάτων που ο ίδιος και τα μέλη της ομάδας του έφεραν στο φως.

IV.3.1. Ο ναός της Αφαίας

Ο δωρικός ναός της Αθηνάς Αφαίας στην Αίγινα, κατασκευασμένος κατά το χρονικό διάστημα από το 510 έως το 480 π.Χ., αποτελεί τον τελευταίο αρχαϊκό μνημείο του ρυθμού αυτού. Σηματοδοτεί το πέρασμα στους κλασικούς χρόνους με την υιοθέτηση αρμονικότερων αναλογιών και με την εμφάνιση στοιχείων του αυστηρού ρυθμού στα αετωματικά γλυπτά του. Τα σύνολα των μορφών που κοσμούσαν τα αετώματα του μνημείου, απεικόνιζαν τον πρώτο και τον δεύτερο Τρωικό πόλεμο και αποτελούν αντιπροσωπευτικά δείγματα της Αιγινήτικης σχολής, για την οποία, χωρίς αυτά, τίποτα δεν θα ήταν σήμερα γνωστό.

Τα γλυπτά αυτά, τα οποία έφερε στο φως η τετραμελής ομάδα αρχιτεκτόνων-περιηγητών που αναφέρθηκε παραπάνω, μετά από τη διενέργεια ανασκαφών τον Απρίλιο του 1811, προσέελκυσαν το ενδιαφέρον της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Βαυαρίας, με τη τελευταία να κατορθώνει τελικά να τα αποκτήσει⁴¹. Για τη στέγασή τους σχεδιάστηκε από τον Leo von Klenze η Γλυπτοθήκη του Μονάχου, η οποία φιλοξένησε και την υπόλοιπη συλλογή ελληνικών και ρωμαϊκών αρχαιοτήτων του Λουδοβίκου.

IV.3.1.1. Η αρχιτεκτονική

Ο ύστερος αρχαϊκός ναός της Αφαίας στην Αίγινα, είναι δωρικός περίπτερος (6X12 κίονες), διπλός εν παραστάσι, με πρόναο, σηκό και οπισθόδομο (εικ.1). Για την κατασκευή του είχε χρησιμοποιηθεί ο τοπικός ασβεστόλιθος. Από παριανό μάρμαρο είχαν κατασκευαστεί τα εναέτια γλυπτά, οι ηγεμόνες κεραμίδες, αλλά και τα ακρωτήρια του ναού.

---

⁴⁰ Ο.π., ρλ. II

⁴¹ Βλ. IV.3.1.6. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο, σελ.24-27

Το τρίβαθμο, διαστάσεων 32X16,5 μέτρων, κρηπίδωμα του ναού, προς τα ανατολικά εδράζεται στο λαξευμένο βράχο και προς τα δυτικά σε θεμέλιο επτά δόμων, από ογκόλιθους. Για την προστασία του λατρευτικού αγάλματος αλλά και των φυλασσόμενων στο ναό σκευών, είχαν τοποθετηθεί κιγκλιδώματα ανάμεσα στις απολήξεις των τοίχων του σηκού, σε πρόναο και οπισθόδομο. Με κιγκλιδώματα συνδέονταν και οι παραστάδες του πρόναου με τους αντίστοιχους προς αυτές κίονες της περιστασης αλλά και οι τέσσερις από τους έξι κίονες του ανατολικού πτερού (εικ.2). Μία λίθινη επικλινής κατασκευή φάρδους 2,90 μέτρων, εξασφάλιζε την εύκολη πρόσβαση στο ναό, συνδεοντάς τον παράλληλα και με τον βωμό του ιερού, από τον οποίο σώζονται μόνο τα πλάτους 12 μέτρων θεμέλια του, προς τα ανατολικά του μνημείου (εικ.3).

Οι κίονες της περιστασης είναι όλοι μονολιθικοί εξαιρουμένων τριών του βόρειου πτερού, οι οποίοι αποτελούνται από σφονδύλους. Μάλλον το τμήμα αυτό της περιστασης συμπληρώθηκε αφού ολοκληρώθηκε η κατασκευή του σηκού, όταν δηλαδή ο διαθέσιμος για την πραγματοποίηση των εργασιών χώρος είχε σημαντικά περιορισθεί, επιτρέποντας την εφαρμογή της συγκεκριμένης μόνο λύσης για τους εναπομείναντες κίονες.⁴² Τα μεταξύδια διαστήματα είναι ελάχιστα μικρότερα στις μακριές πλευρές της περιστασης. Όλοι οι κίονες είναι ίδιας διαμέτρου, εκτός από τους γωνιαίους, οι οποίοι είναι ελαφρώς παχύτεροι. Παρουσιάζουν μικρή ένταση. Η διάμετρος τους είναι προς το κιονόκρανο, κατά $\frac{1}{4}$ μικρότερη από αυτή που έχουν πλησιέστερα προς το στυλοβάτη.

Το δάπεδο του πρόναου καθώς και του σηκού, είναι πλακόστρωτο με επένδυση από σκληρό, κοκκινωπό ασβεστοκονίαμα. Δύο δωρικές, δίτονες, παράλληλες μεταξύ τους κιονοστοιχίες, συνολικού ύψους 7,22 μέτρων, με πέντε κίονες η κάθε μία, διαιρούν το σηκό σε τρία επιμήκη τμήματα, εκ των οποίων πλατύτερο είναι το κεντρικό. Οι κιονοστοιχίες αυτές θα στήριζαν την οροφή του ναού. Στα δύο πλευρικά υπερώα, που διαμορφώνονταν ανάμεσα στους μακριούς τοίχους του σηκού και στις άνω σειρές κίωνων, θα οδηγούσε ξύλινη κλίμακα. Από το εσωτερικό επιστύλιο, μεταξύ της κάτω και της άνω σειράς κίωνων, απουσιάζει η δωρική ζωφόρος. Είναι απλά διακοσμημένο, με προμόχθους και σταγόνες. Σε αυτό εδράζονταν οι μικρότερης διαμέτρου, ανώτεροι κίονες (εικ.4).

Εντός του σηκού αποκαλύφθηκαν τα ίχνη από τη βάση του λατρευτικού αγάλματος της ένοπλης, υπερφυσικής σε μέγεθος Αθηνάς, στην οποία οι Αιγινήτες είχαν αναγάγει την τοπικής μόνον εμβέλειας, θεά Αφαία. Τη θέση της περιφραξής που θα το προστάτευε, μαρτυρούν τέσσερις οπές στο δάπεδο του σηκού, γύρω από τον ορθογώνιο χώρο της βάσης (εικ.5). Το άγαλμα αυτό κατασκευασμένο περί τα 505-500 π.Χ.,⁴³ ήταν ακρόλιθο, με μαρμάρινα πόδια, χέρια και κεφάλι. Κάποια τμήματά του (όπως η αιγίδα, το κράνος, η ασπίδα και το δόρυ) θα ήταν χάλκινα. Στο σηκό του ναού και συγκεκριμένα στη ΒΔ γωνία του, θα βρισκόταν και το ξόανο της τοπικής θεάς Αφαιάς, του οποίου εντοπίστηκε η λίθινη βάση.

---

⁴² Dinsmoor, W. B., *The architecture of ancient Greece: an account of its historic development*, Batsford 1950,106.

⁴³ Ohly D., *The Munich Glyptothek: Greek and Roman Sculpture; a Brief Guide*, C.H.Beck, 2002,50.

Ο σηκός επικοινωνούσε με τον οπισθόδομο μέσω ενός έκκεντρου ως προς τον άξονα του ναού, ανοίγματος, το οποίο πιθανώς διανοίχθηκε σε δεύτερη φάση. Η έρευνα του οπισθόδομου έφερε στο φως και ορισμένες κτιστές κατασκευές εκατέρωθεν του ανοίγματος, τις οποίες κάποιιοι μελετητές είχαν θεωρήσει ως μεταγενέστερες προσθήκες.⁴⁴

Στην περίπτωση του ναού στηριζόταν δωρικός θριγκός, με επιστύλιο και ζωφόρο, της οποίας οι μετόπες είχαν παραμείνει ακόσμητες. Ο γλυπτός διάκοσμος των δύο αετωμάτων αφορούσε στις συγκρούσεις των Αιακιδών με τους Τρώες κατά την πρώτη (ανατολική πλευρά) και κατά τη δεύτερη (δυτική πλευρά) εκστρατεία των Ελλήνων εναντίον των τελευταίων. Δύο κόρες εκατέρωθεν ενός ανθεμίου, αποτελούσαν το θέμα και των δύο κεντρικών ακρωτηρίων. Στα γωνιακά ακρωτήρια αποδίδονταν σφίγγες (εικ.6).

Με μία λεπτή στρώση λευκού κονιάματος καλύπτονταν τα περισσότερα, κατασκευασμένα από ασβεστόλιθο, μέρη του ναού. Με κόκκινο χρώμα είχαν τονισθεί ορισμένα οριζόντια αρχιτεκτονικά στοιχεία (όπως η ταινία στο θριγκό) και με μαύρο κάποια κατακόρυφα (όπως τα τρίγλυφα της δωρικής ζωφόρου). Στις μετόπες θα είχαν προσαρμοσθεί, ενδεχομένως, ξύλινες πλάκες με προσηλωμένα χάλκινα ανάγλυφα. Χρώματα είχαν χρησιμοποιηθεί και στα αετώματα (γείσα, τύμπανα και γλυπτά), αλλά και στα ακρωτήρια του ναού.

Στη στέγη, τέλος, του ναού, με εξαίρεση τις ηγεμόνες κεραμίδες, που ήταν μαρμάρινες και έφεραν χρωματισμένο ανθέμιο, οι υπόλοιπες ήταν πήλινες, κορινθιακού τύπου. Με πήλινα ανθέμια ήταν κοσμημένες οι κορυφαίες κεραμίδες, στη ράχη της στέγης (εικ.7).

IV.3.1.2. Ο γλυπτός διάκοσμος

Ως εξαιρετικά πολύτιμα για τις γνώσεις μας σχετικά με την εξέλιξη της γλυπτικής κατά την περίοδο μετάβασης από την αρχαϊκή στην κλασική εποχή, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν τα δύο σύνολα μορφών, από το δυτικό και το ανατολικό, αντίστοιχα, αέτωμα του ναού. Από τα γλυπτά του ναού, σε καλύτερη κατάσταση σώζονται αυτά του δυτικού αετώματος. Οι δεκατρείς μορφές που το κοσμούσαν, φιλοτεγήθηκαν στα τέλη του 6^{ου} π.Χ. αιώνα, από κάποιον άγνωστο γλύπτη. Η αποτελούμενη από ένδεκα μορφές σύνθεση του ανατολικού αετώματος, χρονολογούμενη στα 480 π.Χ. περίπου, είναι πιθανώς πρώιμο έργο του περίφημου Αιγινήτη Ονάτα.⁴⁵

Τα γλυπτά της κύριας, ανατολικής όψης του ναού, αφορούσαν στο μυθικό γεγονός της πρώτης εκστρατείας εναντίον της Τροίας, στην οποία συμμετείχε ο Τελαμώνας, πατέρας του Αίαντα και γιός

⁴⁴ Βέλλτερ Γ., *Αίγινα, Μέρος πρώτον (3000 π.Χ. – 395 μ.Χ.)*, Αθήνα 1962, 34.

⁴⁵ Ohly D., *The Munich Glyptothek: Greek and Roman Sculpture ; a Brief Guide*, C.H.Beck, 2002,55.

του Αιακού, του πρώτου βασιλιά της Αίγινας και ιδρυτή του οίκου των Αιακιδών. Τον πιο σημαντικό ρόλο στην εκστρατεία αυτή διαδραμάτισε ο Ηρακλής, από τα βέλη του οποίου βρήκαν το θάνατο τόσο ο βασιλιάς της Τροίας Λαομέδων όσο και οι γιοί του, με εξαίρεση τον Πρίαμο.

Το ανατολικό αετώμα του ναού
<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Afaia/im.afaia/Anatoliko.jpg>

Μεταξύ δύο ομάδων πολεμιστών, αποδίδεται η θεά Αθηνά (εικ.10), κινούμενη προς τα δεξιά (I). Στα αριστερά της μάχεται ο γιός του Τελαμώνα, ο Αίαντας (VII), ο οποίος καταφέρνει πλήγμα με το δόρυ του στον αντίπαλό του Τρώα (VIII). Στα δεξιά της ο Πρίαμος (εικ.11)(II), τον οποίο η θεά έχει επιλέξει να θέσει υπό την αιγίδα της, νικά τον αντίπαλό του Έλληνα (εικ.12)(III), που υποχωρεί λίγο πριν αφήσει την ασπίδα του. Τους δύο ηττημένους πολεμιστές σπεύδουν να συνδράμουν δύο σύντροφοί τους (IV)(εικ.13) (IX)(εικ.14). Πλησιέστερα προς το δεξί άκρο της σύνθεσης αποδίδεται ο Ηρακλής (εικ.15)(V), ο οποίος έχει εξαπολύσει ήδη τα βέλη του εναντίον του γενειοφόρου Τρώα, στο αριστερό άκρο της σύνθεσης. Πρόκειται για τον Λαομέδοντα, που χτυπημένος από ένα βέλος στο στήθος, έχει πέσει στο έδαφος (εικ.16)(XI). Ο τοξότης στα δεξιά του (X), βάλει εναντίον ενός Έλληνα (VI), ο οποίος χτυπημένος στο μηρό, έχει πέσει στο έδαφος, προσπαθώντας να στηριχθεί στο δεξί, τεντωμένο χέρι του (εικ.17)(VI).

Ο γλυπτός διάκοσμος του δυτικού αετώματος αφορούσε στη δεύτερη εκστρατεία εναντίον της Τροίας, αναδεικνύοντας το ρόλο του Αίαντα, γιού του Τελαμώνα, σε αυτήν.

Το δυτικό αετώμα του ναού
<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Afaia/im.afaia/Dytiko.jpg>

Στο μέσον της σύνθεσης αποδίδεται πάλι η Αθηνά (εικ.18)(I), μετωπική και χωρίς συμμετοχή στη δράση αυτή τη φορά. Την πλαισιώνουν δύο ζεύγη πολεμιστών. Στα αριστερά της ο Αίαντας (εικ.19)(IX), που αναγνωρίζεται από τον διάκοσμο της ασπίδας του (πρόκειται για έναν αετό, οποίος κρατά φίδι στο ράμφος του), επιτίθεται εναντίον του αντιπάλου του (X). Δεξιά της Αθηνάς, ένας Τρώας (II) χτυπά με το δόρυ του έναν Έλληνα (III). Από τους δύο τοξότες, που περιλαμβάνονται στη σύνθεση, ο αριστερός ταυτίζεται με τον Πάρη (εικ.20)(XI), γιό του Πριάμου και ο δεξιός με τον Τεύκρο (εικ.21)(IV), αδελφό του Αίαντα. Ο Πάρης έχει χτυπήσει με ένα βέλος στο μηρό τον αντίπαλό του (εικ.22)(XIV), ενώ ο Τεύκρος έχει πλήξει στο στέρνο τον πεσμένο στο δεξί άκρο Τρώα (εικ.23)(VII). Ανάμεσα στους τοξότες και τα θύματά τους αποδίδονται δύο ζεύγη πολεμιστών. Από αυτούς οι επιτιθέμενοι (V)(XII)(εικ.24) γονατίζουν για να καταφέρουν πλήγμα εναντίον των

αμυνόμενων (VI)(XIII), οι οποίοι προσπαθούν να προστατευθούν με την ασπίδα τους. Στον ηττημένο από τον Πάρη Έλληνα, ανήκει η ασπίδα στα αριστερά του (XV) και στον πληγωμένο από τον Τεύκρο Τρώα, το κράνος στα δεξιά του (VIII).

Κάθε μία από τις εικοσιτέσσερις συνολικά μορφές των δύο αετωμάτων, είχε λαξευθεί ξεχωριστά από τις υπόλοιπες. Για τα εξαρτήματα που τις συνόδευαν, είχε χρησιμοποιηθεί σε κάποιες περιπτώσεις χαλκός (βέλη και δόρατα) ή μολύβι (θήκη σπαθιών, πλόκαμοι μαλλιών) και σε κάποιες άλλες μάρμαρο (ασπίδες, κράνη, τόξα, ξίφη κ.λ.π).

Ευρεία ήταν η χρήση χρώματος. Οι πρώτοι ανασκαφείς του μνημείου, Cockerell και Haller, είχαν διαπιστώσει πως ίχνη από κόκκινο χρώμα διέσωζαν τα λοφία στα κράνη των πολεμιστών, οι πληγές στο σώμα τους, οι πλίνθοι των γλυπτών και το οριζόντιο επίπεδο, που αποτελούσε το έδαφος της σκηνής. Μπλε χρώμα παρατήρησαν ότι είχε χρησιμοποιηθεί στις περικεφαλαίες και στο τριγωνικό τοίχο του τυμπάνου, πίσω από τις μορφές. Ο Leo von Klenze, αρχιτέκτονας της Γλυπτοθήκης του Μονάχου στην οποία στεγάσθηκαν το 1828 τα γλυπτά, επιχείρησε να αναπαραστήσει σε γύψο την κύρια, Ανατολική όψη του ναού, κάνοντας χρήση χρωμάτων. Από την πρότασή του αυτή δεν έμεινε ικανοποιημένος ο Cockerell, ο οποίος επισκέφτηκε τη Γλυπτοθήκη το 1840. Στη δική του αντιπρόταση, την οποία συμπεριέλαβε στη δημοσίευση του 1860, τις ασπίδες και τα κράνη μόνο χρωμάτισε κίτρινες και κόκκινα, αντίστοιχα. Και άλλοι μελετητές, κάποιιοι με πιο συντηρητικό και ορισμένοι με περισσότερο τολμηρό τρόπο, επιχείρησαν κατά το 19^ο αι. να αναπαραστήσουν έγχρωμα τα αετωματικά γλυπτά της Αφαιάς. Ο A. Furtwangler, μετά από τις ανασκαφές στο ιερό και τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων τους,⁴⁶ φρόντισε για την κατασκευή γύψινων εκμαγείων, τα οποία διακόσμησε μόνο με κόκκινο και μπλε χρώμα. Ο D. Ohly, με την ευκαιρία της επανέκθεσης του 1972, χρησιμοποίησε υπερειώδη φωτισμό για να μελετήσει εκ νέου τα ίχνη των χρωμάτων που διέσωζαν τα γλυπτά.⁴⁷ Οι νέες τεχνολογίες σε συνδυασμό με την ανεύρεση αρκετών θραυσμάτων του αετωματικού διακόσμου, κατά τη δεκαετία του 1960 στην περιοχή του ιερού, οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι έγινε χρήση των εξής χρωμάτων: μπλε αζουρίτη, πράσινου μαλαχίτη, καστανής και κόκκινης ώχρας, κιννάβαρης, καστανέρυθρου και ροζ βερνικιού από ερυθρόδανο (ριζάρι). Έγινε τέλος επιχρύσωση ορισμένων στοιχείων (εικ.25-26).⁴⁸

Είναι πιθανό πως ο αρχικός σχεδιασμός του εικονογραφικού προγράμματος του ναού, προέβλεπε δύο εντελώς διαφορετικές συνθέσεις για τα αετώματα. Η εύρεση ορισμένων θραυσμάτων από γλυπτά του ύστερου 6^{ου} π.Χ. αι., οδηγεί στα εξής συμπεράσματα:

---

⁴⁶ Furtwangler, A., *Das Heiligtum der Aphaia*, Verlag der K. B. Akademie der Wissenschaften, Munchen, Germany, 1906

⁴⁷ Καλτσάς Ν.- Brinkmann V.- Wünsche R., *Πολύχρωμοι θεοί: χρώματα στα αρχαία γλυπτά: μια έκθεση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου σε συνεργασία με την Γλυπτοθήκη του Μονάχου και το Goethe-Institut της Αθήνας*, Αθήνα 2007

⁴⁸ Οπ.π.

- Ο διάκοσμος των δύο αετωμάτων θα ήταν εμπνευσμένος από την Αμαζονομαχία (την εκστρατεία των Ελλήνων υπό τους Ηρακλή και Τελαμόνα εναντίον των Αμαζόνων) και το μύθο της αρπαγής της νύμφης Αίγινας από το Δία.
- Παρ' ότι η λάξευση των γλυπτών είχε ήδη ξεκινήσει, ματαιώθηκε προκειμένου να διακοσμηθούν με δύο διαφορετικές, ως προς το θέμα τους συνθέσεις, τα αετώματα. Οι ήδη φιλοτεχνημένες μορφές του αρχικού προγράμματος, τοποθετήθηκαν εντός των δύο κτισμάτων, που κατασκευάστηκαν στα βόρεια και νότια του βωμού για να τις στεγάσουν.
- Είναι πιθανό τα πρώτα αυτά γλυπτά να ήταν έργα του τεχνίτη, που στη συνέχεια ασχολήθηκε με το διάκοσμο του δυτικού αετώματος.

Μετά από τη μεταφορά των γλυπτών από τη Μάλτα στη Ρώμη, ο Λουδοβίκος της Βαυαρίας ανάθεσε στο Δανό γλύπτη Berthel Thorvaldsen να ασχοληθεί με την αποκατάστασή τους, κάνοντας τις απαραίτητες προσθήκες και συμπληρώσεις. Ο Thorvaldsen, κατά το διάστημα από τα 1816 μέχρι τα 1818, εργάστηκε για το σκοπό αυτό. Το τελικό αποτέλεσμα αφορούσε σε δύο συνθέσεις, δέκα μορφών για το δυτικό και πέντε για το ανατολικό αέτωμα.

Η έντονη κριτική που ασκήθηκε στο έργο του Δανού, μετά κυρίως από τις ανασκαφές του Furtwangler, στα 1901, αφορούσε τόσο στο θέμα της διάταξης των μορφών όσο και στις επιλογές που είχε υιοθετήσει κατά τη διαδικασία συμπλήρωσής τους. Τελικά, μόλις στα 1962 αποφασίστηκε η απομάκρυνση των προσθηκών και των συμπληρώσεων. Η διαδικασία αξιοποίησης όλων των συμπερασμάτων της έρευνας, που είχαν προκύψει από τη μελέτη της αρχιτεκτονικής του μνημείου, από την ανακάλυψη καινούργιων θραυσμάτων και από την αναζήτηση ενός πιο ορθολογικού τρόπου διάταξης των γλυπτών, οδήγησαν στην επανέκθεση του 1972.⁴⁹

IV.3.1.3. Η λατρεία

Η περιοχή του ιερού των ιστορικών χρόνων, ήταν ήδη από την προϊστορική εποχή (14^{ος} αι. π.Χ.) αφιερωμένη στη λατρεία κάποιας γυναικείας θεότητας. Με τη λατρεία αυτή είναι πιθανό να σχετίζεται και το σπήλαιο στη βόρεια πλευρά του βράχου. Σε αυτό, σύμφωνα με το μύθο, βρήκε καταφύγιο η Βριτόμαρτις όταν παρουσιάστηκε στο νησί της Αίγινας. Η κόρη του Δία και της θνητής Κάρμης, γεννήθηκε στην Κρήτη. Ήταν πολύ αγαπητή στην Άρτεμη, η οποία την έσωσε από τα δίχτυα των ψαράδων, όταν κυνηγημένη από το Μίνωα έπεσε σε αυτά. Η Βριτόμαρτις αφού μεταφέρθηκε στην Αίγινα, εξαφανίστηκε μέσα στο άλσος της Αρτέμιδος. Εκεί θα λατρευόταν πλέον ως Αφαία (εκ του *αφανής γίνεσθαι*) ενώ ως Δίκτυννα (μετά από τη σωτηρία της από τα δίχτυα των ψαράδων) θα την τιμούσαν στην Κρήτη.

⁴⁹ Diebold W., The politics of derestoration: the Aegina pediments and the German confrontation with the past, *ArtJournal* 54, 1995, 60

Πολύ αργότερα, περί τα τέλη του 7^{ου} και τις αρχές του 6^{ου} αι., κτίστηκε ο πρώτος αφιερωμένος στη θεά ναός.⁵⁰ Επρόκειτο για ένα επίμηκες, ορθογώνιο κτήριο χωρίς κίονες, με λίθινα θεμέλια και πλίνθινη ανωδομή, οικοδομημένο εντός ενός ελλειψοειδούς περιβόλου (εικ.8). Στα δυτικά του νεώτερου βωμού αποκαλύφθηκαν ίχνη μίας ανάλογης κατασκευής, σύγχρονης με τον πρώτο ναό.

Στα 580 π.Χ.⁵¹ περίπου χρονολογείται η ανέγερση του δεύτερου ναού. Αυτός ήταν περίπτερος δωρικός (6X12 κίονες), με στυλοβάτη ελαφρώς μικρότερων διαστάσεων από αυτόν του υφιστάμενου. Ο πώρινος αυτός ναός, που θα καταλάμβανε την ίδια περίπου θέση με αυτή του ύστερου αρχαϊκού κτηρίου, αποκλίνοντας ελάχιστα ίσως από τον προσανατολισμό του τελευταίου, διέθετε περίβολο με ευθύγραμμες πλευρές και πρόπυλο προς τα ΝΑ. Όταν η στέγη του καταστράφηκε από πυρκαγιά, αντικαταστάθηκε από τον σωζόμενο έως σήμερα ναό.

Η οικοδόμησή του ξεκίνησε γύρω στα 510 π.Χ., διακόπηκε για το διάστημα από τα 500 μέχρι τα 490 π.Χ. και ολοκληρώθηκε στα 480 π.Χ..⁵² Το μεγαλύτερης επιφάνειας ιερό της εποχής εκείνης, οριζόταν από έναν περίπου ορθογώνιας κάτοψης περίβολο. Η είσοδος γινόταν από τα νότια, μέσω ενός προπύλου (εικ.9), προς τα ΝΑ του οποίου η έρευνα έφερε στο φως ένα συγκρότημα δωματίων, που εξυπηρετούσαν τις ανάγκες του ιερατείου.

Ο χώρος μπροστά από το βωμό, ήταν πλακοστρωμένος. Κατά μήκος του δυτικού ορίου της πλακόστρωσης αυτής, αποκαλύφθηκαν στην αρχική τους θέση, τέσσερις βάσεις αγαλμάτων. Για τη στέγηση και έκθεση των αφιερωμένων στη θεά γλυπτών αναθημάτων, είχαν κατασκευαστεί δύο κτίσματα, τα θεμέλια των οποίων ήρθαν στο φως προς τα βόρεια και τα νότια του βωμού. Σε μικρή απόσταση από τη Β/ΒΑ γωνία του περιβόλου, δίπλα στο στόμιο μίας δεξαμενής, υψωνόταν ένας κίονας, την επίστεψη του οποίου αποτελούσε μία σφίγγα. Το ανάθημα αυτό, ύψους 14 μέτρων χρονολογούνταν στα 600 π.Χ. περίπου και ήταν σύγχρονο με τον προηγούμενης φάσης ναό.

Η παρακμή του ιερού, όπως και ολόκληρης της Αίγινας, έχει την αφετηρία της στον πρώτο χρόνο του Πελοποννησιακού Πολέμου, όταν εκτοπίστηκαν από τους Αθηναίους οι κάτοικοί της και εγκαταστάθηκαν κληρούχοι. Με εξαίρεση μία σύντομη περίοδο ακμής, κατά τα μέσα του 4^{ου} π.Χ. αι., η φθίνουσα πορεία του ιερού συνεχίζεται μέχρι τον 1^ο π.Χ. αι., οπότε παύει η λατρεία. Μέσα στο 3^ο μ.Χ. αι., αφαιρούνται οι σύνδεσμοι μεταξύ των αρχιτεκτονικών μελών και μέρος του καταρρέει.

---

⁵⁰ Παπαχατζής Ν., *Πανσανίου Ελλάδαδος περιήγησις: Κορινθιακά και Λακωνικά*, Αθήνα 1980, 226-227

⁵¹ Ohly D., *The Munich Glyptothek: Greek and Roman Sculpture; a Brief Guide*, C.H.Beck, 2002,47.

⁵² Ο Gill τοποθετεί την ανέγερση του ναού στο διάστημα αμέσως μετά τη λήξη των Περσικών πολέμων (*ABSA* 83, 1988, 169-77) και ο Cook όχι αργότερα από το 500 π.Χ. (*JHS* 94, 1974, 171)

IV.3.1.4. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές

Η παλαιότερη αναφορά που γίνεται στο ναό, περιλαμβάνεται στο έργο του F. Piacenza, *L'Egeo redivivo*.⁵³ Οι Spon⁵⁴ και Wheler,⁵⁵ οι οποίοι επισκέπτονται στα 1675 το νησί, επιχειρούν να περιγράψουν, μάλλον όμως ανεπιτυχώς, το μνημείο. Η πρώτη αξιόλογη προσπάθεια προσέγγισής του, γίνεται από τους Chandler, Revett και Pars,⁵⁶ μετά από την επίσκεψή τους στην Αίγινα, τον Αύγουστο του 1765. Στο μνημείο αναφέρονται ακόμα οι Leake (1804)⁵⁷ και ο Dodwell.⁵⁸ Ο τελευταίος παρέμεινε στην περιοχή του ιερού για τρεις ημέρες, κατά το 1805. Μετά από τον Cockerell και τους συνεργάτες του, το μνημείο επισκέφθηκαν και οι A. Blouet⁵⁹ και Ch. Garnier.⁶⁰ Λιγότερες πληροφορίες αντλούνται από τους Semper⁶¹ (1832), Klenze (1834), Hittorf (1846), Durm και Schulz (1893).

Το ανασκαφικό έργο της Γερμανικής Αρχαιολογικής Σχολής, υπό τους A. Furtwangler και H. Thiersch (1901), κατά τη διάρκεια του οποίου βρέθηκε και η αρχαϊκή επιγραφή που επιβεβαίωσε την ταύτιση του ιερού με αυτό της τοπικής θεάς Αφαιάς,⁶² συνεχίστηκε από τον D. Ohly (1964-1981). Αναστηλωτικές εργασίες έγιναν κατά τα έτη 1956-1957 από τους A. Ορλάνδο και E. Στίκα.

---

⁵³ Piacenza F., *L'Egeo redivivo o sia Chrographia dell'Arcipelago, e dello stato primiero*, Modona, pu Eredi Soliani, 1688, 544.

⁵⁴ Spon J., *Voyage d'Italie, de Dalmatie, de Grèce et du Levant*, tome 2, Lyon, 1678, 206 κ.εξ.

⁵⁵ Wheler G., *Travels in Dalmatia, Italy, Grecia etc.*, II, 217.

⁵⁶ Chandler R., *Antiquities of Ionia / published by the Society of Dilettanti*, vol. II, 1769, ch. V

⁵⁷ Leake M., *Travels in the Morea*, II, 1830, 416.

⁵⁸ Dodwell E., *A classical and topographical tour through Greece*, I, 1819, 558 κ.εξ.

⁵⁹ Blouet, G. A. *Expédition Scientifique de Morée, ordonnée par le gouvernement français: architecture, sculptures, inscriptions et vues du Péloponèse, des Cyclades et de l'Attique*, vol.III, Paris 1838, 23-32, pl.46-70.

⁶⁰ Βλ. άρθρο του στο *Revue archeologique* 1854, 193-204, 343-361, 423-440. Του ιδίου και το *Le temple de Jupiter Panhellenien a Egine*, της σειράς *Restaurations des monuments antiques VI*, Paris 1884.

⁶¹ Semper G., *Der Stil in den technischen und tektonischen Künsten: oder, Praktische Aesthetik. Ein Handbuch für Techniker, Künstler und Kunstfreunde*, Frankfurt 1863, 423, 431-32

⁶² Παπαχατζής Ν., *Πανσανίου Ελλάδος περιήγησις: Κορινθιακά και Λακωνικά*, Αθήνα 1980, 238

IV.3.1.5. Η εύρεση των αετωμάτων της Αφαιίας

Η πρώτη ανασκαφή στο ναό πραγματοποιήθηκε από τους Charles Robert Cockerell, John Foster, Haller von Hallerstein και Jacob Linch. ⁶³ Η ομάδα των τεσσάρων περιηγητών αναχώρησε στα μέσα Απριλίου του 1811 για την Αίγινα, με σκοπό να επισκεφτεί το μνημείο. Μετά την άφιξη τους στην περιοχή, φρόντισαν για την οργάνωση ενός πρόχειρου καταυλισμού, για τη συγκέντρωση εργατών και για την αγορά προμηθειών. Στο χρονικό διάστημα των είκοσι ημερών, κατά το οποίο παρέμειναν στον χώρο του ιερού, ασχολήθηκαν με την αρχιτεκτονική μελέτη του μνημείου και με την ανασκαφή του. Κατά τη δεύτερη κιάλας ημέρα των ερευνών τους, ανακάλυψαν το κεφάλι ενός πολεμιστή. Η συνέχιση των εργασιών έφερε στο φως τα γλυπτά των δύο αετωμάτων. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Cockerell, επρόκειτο για δεκαέξι ή δεκαεπτά αγάλματα και για μέλη από δέκα έως δεκατρία ακόμα.

Λίγο προτού ολοκληρώσουν την ανασκαφή του ναού, οι πρόκριτοι της περιοχής αξίωσαν τη διακοπή των εργασιών, κίνηση που τα μέλη της ομάδας ερμήνευσαν ως μία προσπάθεια των ντόπιων να τους αποσπάσουν χρήματα. Μέχρι να ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις σχετικά με το ποσό που θα κατέβαλαν, φόρτωσαν τα περισσότερα από τα ευρήματα σε ένα πλοίο και τα έστειλαν στον Πειραιά. Οι Foster και Linch τα συνόδευαν. Οι πρόκριτοι μετά από την εξέλιξη αυτή, αναγκάστηκαν να περιοριστούν στην είσπραξη του ποσού των 800 πιάστρων (ή 40 λιρών), ⁶⁴ με την καταβολή των οποίου οι ανασκαφείς θα αποκτούσαν πλήρη δικαιώματα στις αρχαιότητες που είχαν φέρει στο φως και την άδεια για συνέχιση των ερευνών τους. Μετά από απουσία μίας ή δύο ημερών οι Foster και Linch επέστρεψαν. Παρ' ότι το παραπάνω ποσό το κατέβαλλαν οι Cockerell και Foster, όταν διαπιστώθηκε ότι η απόδειξη είχε εκδοθεί μόνο στα δύο αυτά ονόματα, οι Linch και Haller αξίωσαν την ακύρωσή της και την έκδοση μίας νέας στα ονόματα και των τεσσάρων. Αφού τακτοποιήθηκε το ζήτημα, η ομάδα επέστρεψε στην Αθήνα (9 Μάη 1811) μαζί με τα υπόλοιπα γλυπτά.

IV.3.1.6. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο

Μετά από τη μεταφορά των γλυπτών στην Αθήνα, τα μέλη της ομάδας που ανέσκαψε το ναό μίσθωσαν ένα μεγάλο σπίτι για να τα στεγάσουν. Η εύρεσή τους είχε προκαλέσει το θαυμασμό και τη ζήλια όσων ξένων ασχολούνταν με τη διακίνηση των ελληνικών αρχαιοτήτων την περίοδο εκείνη,

---

⁶³ Τα μέλη της ομάδας αυτής, εσφαλμένα ταύτισαν το ιερό με αυτό του Πανελληνίου Δία, έχοντας παρασυρθεί από την περιγραφή που ο Πausανίας είχε κάνει (II, 30,3), αναφερόμενος στη θέση του ναού της Αφαιίας.

⁶⁴ Η αρχική τους απαίτηση έφθανε τα 6000 πιάστρα. (Βλ. Δεπάστας Γ., *Ο πυρετός των μαρμάρων μαρτυρίες για τη λεηλασία των ελληνικών μνημείων, 1800-1820 : τα Ελγίνεια, ο ναός της Αφαιίας στην Αίγινα, ο ναός του Επικουρίου Απόλλωνος στις Βάσσες, η αρπαγή της Αφροδίτης της Μήλου*, Αθήνα, Ολκός, 1996, 89)

κυρίως δηλαδή των Lusieri⁶⁵ (που σκόπευε να ενοικιάσει την Αίγινα για τον σκοπό αυτό από τον Καπουδάν Πασά) και Fauvel. Ο τελευταίος τους συμβούλευσε, για να μην τεθεί θέμα κατάτμησης της συλλογής, να συντάξουν ένα συμβόλαιο σύμφωνα με το οποίο η συγκατάθεση και των τεσσάρων θα ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για τη διάθεση των γλυπτών. Ο ίδιος υπέβαλλε έκθεση και σχέδια των ευρημάτων στον υπουργό εσωτερικών της Γαλλίας, Montalivet.⁶⁶

Από τα τέσσερα μέλη της ομάδας, οι Cockerell και Foster επιθυμούσαν τα μάρμαρα να καταλήξουν στο Βρετανικό Μουσείο και οι Haller και Linchκ να αποκτηθούν από το Λουδοβίκο της Βαυαρίας.⁶⁷ Επειδή το ποσό που ήταν διατεθειμένοι να προσφέρουν οι Γερμανοί ήταν υψηλό, ο Cockerell ενημερώνοντας τον Κάννινγκ, δεσμεύθηκε ότι σε περίπτωση που η Αγγλία ενδιαφερόταν, ο ίδιος και ο Foster θα παραιτούνταν από τα μερίδιά τους. Από τις τρεις συνολικά προσπάθειες που έκανε η Μ. Βρετανία για την απόκτησή τους, η πρώτη έγινε από το Λόρδο Sligo, όταν αυτά ήταν ακόμα στην Αθήνα. Η δεύτερη, από τους Gally-Knight και Fazakerlay έγινε λίγο αργότερα, στις 13 Ιουνίου 1811, μετά την άφιξή τους από την Αίγυπτο. Η πρότασή τους αφορούσε στην εξαγορά των μεριδίων των Haller και Linchκ, έναντι του ποσού των 2000 λιρών. Εφόσον δεν τελεσφόρησαν, λόγω της πολύ εντυπωσιακής προσφοράς των Βαυαρών και της άρνησης των Haller και Linchκ να πουλήσουν τα μερίδιά τους, αποφασίστηκε η διάθεσή τους μετά από πλειστηριασμό. Η φύλαξή τους ωστόσο στην Αθήνα, λόγω των αξιώσεων που θα ήταν πιθανό να προβάλλουν οι τουρκικές αρχές, κρίθηκε παρακινδυνευμένη. Κατέφυγαν λοιπόν στον Γιορίους ζητώντας του να τα μεταφέρει σε ένα ασφαλέστερο μέρος και διορίζοντάς τον αντιπρόσωπό τους στις διαπραγματεύσεις για την πώλησή τους. Τα γλυπτά συσκευάστηκαν σε 63 κιβώτια και στις 30 Ιουλίου 1811 τα μισά από αυτά φορτώθηκαν σε υποζύγια και στάλθηκαν στο Πόρτο Γερμενό. Τα υπόλοιπα συνοδευόμενα από τον Cockerell, κατέληξαν στον ίδιο προορισμό δύο ημέρες αργότερα. Ο Γιορίους φρόντισε να ναυλώσει ένα πλεούμενο, με το οποίο τα μετέφεραν στη Ζάκυνθο. Ο πλειστηριασμός ορίστηκε για την 1^η Νοεμβρίου 1812.

Ο Cockerell επιστρέφοντας το φθινόπωρο του 1811 από τη σύντομη περιοδεία του στην Πελοπόννησο και προτού ξεκινήσει για τις ακτές της Ιωνίας, υποδέχθηκε (29 Νοεμβρίου 1811) τα δύο πλοία, τα οποία είχαν σταλθεί από τον Άγγλο Αντιβασιλέα για τα γλυπτά, μαζί με το ποσό των 6000 για την απόκτησή τους. Ο Cockerell βρέθηκε στη δυσάρεστη θέση να πρέπει να εξηγήσει ότι τα πλοία, εκ των οποίων το ένα πολεμικό, υπό τις διαταγές του πλοιάρχου Πέρσιβαλ, είχαν άσκοπα ταξιδέψει μέχρι

---

⁶⁵ Cockerell C. R., *Travels in southern Europe and the Levant, 1810-1817. : The journal of C.R. Cockerell*, ed. by his son Samuel Pepys Cockerell, London, New York, Longmans, Green, and Co., 1903, 56-57

⁶⁶ Σιμόπουλος Κ., *Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα, 1810 – 1821*, Γ2, Αθήνα 1999, 132-140

⁶⁷ Ο Haller συνέταξε στις 23 Δεκεμβρίου 1811 έκθεση για τα γλυπτά της Αφαιάς, την οποία απέστειλε στο Λουδοβίκο

εκεί. Παρακάλεσε μάλιστα τον πλοίαρχο να μεταφέρει τα μάρμαρα από τη Ζάκυνθο στη Μάλτα, αφού ο κίνδυνος της επίθεσης των Γάλλων στα Ιόνια νησιά ήταν υπαρκτός.

Τον Οκτώβριο του 1812 ο απεσταλμένος του Λουδοβίκου, M. Wagner, μετά από την άφιξή του στη Ζάκυνθο, ήρθε σε επαφή με τον Gropius. Εξέφρασε την επιθυμία να δει τα γλυπτά για να μπορέσει να τα αξιολογήσει. Η επιδημία όμως που είχε ξεσπάσει στη Μάλτα απέκλειε το ενδεχόμενο αυτό. Ταξίδεψε λοιπόν στην Αθήνα για να δει τα εκμαγεία, τα οποία ο Fauvel είχε φροντίσει να φτιάξει για λογαριασμό των ιδιοκτητών της συλλογής. Έχοντας μείνει ικανοποιημένος ο Wagner έκλεισε τη συμφωνία με τον Gropius και αγόρασε για λογαριασμό του εργοδότη του τα γλυπτά. Το συνολικό ποσό για την απόκτησή τους έφτασε τα 10.000 τσεκίνια (70.000 φιορίνια), από τα οποία ο Wagner κατέβαλε τα 2.500 μετρητοίς.⁶⁸

Η προσφορά του απεσταλμένου της Γαλλικής Κυβέρνησης ήταν 160.000 φράγκα ενώ αυτή του T. Combe, εκπροσώπου της Βρετανικής, δεν αξιολογήθηκε ποτέ αφού ο κομιστής της είχε λανθασμένα μεταβεί στη Μάλτα, όπου βρίσκονταν τα γλυπτά και όχι στη Ζάκυνθο, όπου θα γινόταν ο πλειστηριασμός.

Ο Cockerell και ο Fauvel κατηγορήσαν τον Gropius για μεροληψία, διότι παρέτεινε την προθεσμία εκδήλωσης ενδιαφέροντος και δήλωσης συμμετοχής στον πλειστηριασμό, για να μπορέσει να συμμετάσχει η Βαυαρία. Ο πρώτος κινήθηκε δικαστικά επιδιώκοντας την ακύρωση της εξαγοράς. Σε σύσκεψη που έγινε στη Ζάκυνθο υπό την προεδρία του πρόξενου της Αγγλίας Foresti και με τη συμμετοχή νομικών, η πώληση στον Wagner κρίθηκε νόμιμη. Κατά την κρίση τους ο Gropius είχε καταχραστεί την εντολή των ιδιοκτητών αλλά αυτοί θα έπρεπε εγκαίρως να την είχαν αποσύρει⁶⁹.

Μετά από την εξέλιξη αυτή οι Cockerell και Foster αναγκάστηκαν να υπογράψουν νέα σύμβαση και να απευθύνουν προς την Αγγλική Κυβέρνηση αίτημα εξαγωγής της συλλογής από τη Μάλτα. Στις 2 Ιουλίου 1815 ο Wagner αποβιβάστηκε στη Μάλτα. Με νηοπομπή από ένδεκα πλοία τα γλυπτά μεταφέρθηκαν στη Νάπολη, από εκεί στη Ρώμη και λίγα χρόνια αργότερα στο Μόναχο.

Ο Cockerell ξαναγύρισε στην Αίγινα το καλοκαίρι του 1814, με την ελπίδα νέων ανακαλύψεων. Οι ντόπιοι είχαν ήδη σκάψει στην περιοχή και έτσι το μόνο που βρήκε ήταν μέρος από το κάτω άκρο ενός φυσικού μεγέθους γλυπτού, το οποίο και δώρισε στη Γλυπτοθήκη του Μονάχου. Ο Cockerell δημοσίευσε τα αποτελέσματα της αρχιτεκτονικής μελέτης του ναού, στα 1860.⁷⁰ Τα σχέδια και τα

---

⁶⁸ Πρωτοψάλτης Ε., *Ο Γεώργιος Χριστιανός Gropius και η δράσις αυτού εν Ελλάδι*, Αθήνα 1947, 64-77

⁶⁹ Σιμόπουλος Κ., *Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα, 1810 – 1821*, Γ2, Αθήνα 1999, 132-140

⁷⁰ Cockerell C., *The Temple of Jupiter Panhellenius at Aegina and Apollo Epicurius at Bassai near Phigalia in Arcadia*, London 1860

χειρόγραφα του Haller μετά από το θάνατό του στα 1817, εστάλησαν στη Γερμανία. Τα πρώτα κατέληξαν στο Μουσείο του Βερολίνου και τα δεύτερα στο Μόναχο.

IV.3.2. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα

Χτισμένος σε επιβλητική θέση, πάνω σε ένα από τα φυσικά πλατώματα (Βάσσες) της δυτικής πλαγιάς του Κωτίλιου όρους και σε απόσταση 13 χλμ από την αρχαία Φιγάλεια (προς τα ΒΑ της τελευταίας), ο δωρικός αυτός ναός, έργο του Ικτίνου χρονολογούμενο στο τελευταίο τέταρτο του 5^{ου} αιώνα π.Χ., είναι ένα από τα πιο σημαντικά μνημεία της ώριμης κλασικής αρχαιότητας. Ο λόγος για τον οποίο το μνημείο αξιολογείται ως μοναδικό, είναι ο συνδυασμός συγκεκριμένων χαρακτηριστικών, τα οποία στο σύνολό τους δεν απαντούν σε άλλους ναούς. Τα στοιχεία αυτά αφορούν στις αναλογίες του κτίσματος, στον προσανατολισμό του, στις ιδιαιτερότητες των κιονοστοιχιών του, στη διευθέτηση του εσωτερικού του και στην εσωτερική ιωνική ζωφόρο του. Ο ναός αποτέλεσε το πρότυπο για το ναό της Αθηνάς Αλέας στη Τεγέα, έργο του Σκόπα, από τα μέσα του 4^{ου} π.Χ.

Η ανακάλυψη του μνημείου στα 1765, από το Γάλλο αρχιτέκτονα J. Bocher, πυροδότησε το ενδιαφέρον πολλών περιηγητών. Το μνημείο ανέσκαψε η ομάδα των αρχαιόφιλων μελετητών που συγκροτήθηκε μετά από την άφιξη του Cockerell στην Αθήνα.⁷¹ Η έρευνα του αρχαίου ναού έφερε στο φως τις ανάγλυφες πλάκες της ιωνικής ζωφόρου, τις οποίες τα μέλη της αποστολής συγκέντρωσαν, προώθησαν αρχικά στη Ζάκυνθο και στη συνέχεια, μετά από την απόκτησή τους από το Βρετανικό Μουσείο, στο Λονδίνο, όπου και βρίσκονται ακόμα. Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, το μνημείο συνέχισε να προσελκύει το ενδιαφέρον επιστημονικών αποστολών και μεμονωμένων μελετητών. Κατά τον 20^ο αιώνα, το ναό ανέσκαψαν συστηματικά η Αρχαιολογική Εταιρεία και η Αρχαιολογική Υπηρεσία. Από το 1982 πραγματοποιείται εκτεταμένο έργο συντήρησης και αναστήλωσής του. Από το 1986 ο ναός κατατάσσεται μεταξύ των προστατευόμενων μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.⁷²

IV.3.2.1. Το οικοδόμημα

Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα είναι δωρικού ρυθμού, περίπτερος, διπλός εν παραστάσι, με πρόναο, σηκό με άδυτο και οπισθόδομο (εικ.27). Για την κατασκευή του είχε χρησιμοποιηθεί ο τοπικός ασβεστόλιθος, εκτός από ορισμένα μέρη τόσο της οροφής και της στέγης (σίμες, φατνώματα, κεράμωση, δοκοί, σταγόνες προμόχθων) όσο και του σηκού (κιονόκρανα, μετόπες της εσωτερικής δωρικής ζωφόρου, ιωνική ζωφόρος), τα οποία ήταν μαρμάρινα.

⁷¹Βλ. IV.2.2. The Society of Travelers, σελ. 12-13

⁷² Αραπογιάννη Ξ., *Ο Ναός του Επικούριου Απόλλωνος Βασσών*, Τ.Α.Π.Α, Αθήνα 2007, 35

Για τη διαμόρφωση του πλατώματος, στο οποίο επρόκειτο να κτιστεί ο ναός, έγιναν αλλού απολαξεύσεις του βράχου (ανατολικά) και αλλού επιχωματώσεις (δυτικά). Γι' αυτό το λόγο, τα αντίστοιχα τμήματα τόσο του κρηπιδώματος όσο και των τοίχων του σηκού, εδράζονταν στην πρώτη περίπτωση στο βράχο, είτε απευθείας είτε με τη μεσολάβηση χαμηλού θεμελίου, ενώ στη δεύτερη, λόγω της κατωφέρειας του εδάφους, με τη μεσολάβηση μεγάλου ύψους θεμελίωσης.

Πάνω στο στυλοβάτη του τρίβαθμου κρηπιδώματος υψώνονται πλέον 36 από τους αρχικά 38 δωρικούς κίονες της περίπτωσης, της οποίας ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αποτελούν το μεγάλο μήκος της, οι διαφορές στα μεταξύδια διαστήματα των κίωνων (μεγαλύτερα στις στενές και μικρότερα στις μακριές πλευρές του περού), αλλά και στη διάμετρό τους (παχύτεροι στη βόρεια πλευρά της περίπτωσης). Οι κίονες στήριζαν δωρικό θριγκό, με επιστύλιο και ζωφόρο, της οποίας οι μετόπες είχαν παραμείνει ακόσμητες. Το περό (εικ.28), με δάπεδο από ορθογώνιους λίθους, αντίστοιχο με αυτό του σηκού, είχε μεγαλύτερο βάθος στις στενές και μικρότερο στις μακριές του πλευρές. Η ύπαρξη εκλεπτύνσεων τόσο στους κίονες όσο και στην κρηπίδα του ναού ερευνάται.⁷³

Στο εσωτερικό του υπερυψωμένου, σε σχέση με το επίπεδο του στυλοβάτη, σηκού, οδηγείται κανείς μέσω του προνάου, την ελεύθερη πρόσβαση στον οποίο περιόριζαν κατά την αρχαιότητα κιγκλιδώματα. Στην πρόσταση του προνάου, ο οποίος είχε μεγαλύτερο βάθος από τον οπισθόδομο, στηριζόταν θριγκός με δωρική ζωφόρο, που θα έφερε αρχικά γλυπτό διάκοσμο.

Ο σηκός του ναού, με τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει (εικ.29), αποτελεί το πιο ενδιαφέρον τμήμα του μνημείου. Εκτός από το συνδυασμό και των τριών ρυθμών της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής, τόσο η μορφή όσο και η διεύθυνση των εσωτερικών κιονοστοιχιών, ο τρόπος διαχωρισμού του κυρίως σηκού από το άδυτο, το άνοιγμα στον ανατολικό τοίχο του τελευταίου, η παρουσία της ανάγλυφης ζωφόρου, αποτελούν στοιχεία που συμβάλλουν ουσιαστικά στον χαρακτηρισμό του μνημείου ως μοναδικού, πρωτότυπου ή ιδιόρρυθμου.

Ως απόληξη των οκτώ, κάθετων στις εσωτερικές πλευρές του σηκού τοιχαρίων (τεσσάρων για κάθε παρειά), έχουν χρησιμοποιηθεί αντίστοιχοι σε αριθμό ιωνικοί ημικίονες. Διέθεταν ιδιόμορφες βάσεις, που απείχαν από τα καθιερωμένα πρότυπα, μαρμάρινα κιονόκρανα και εδράζονταν σε στυλοβάτη. Ένα ακόμα ζεύγος ημικίωνων, το νοτιότερο, αποτελεί την απόληξη δύο διαγώνια, ως προς τους μακριούς τοίχους του σηκού κατασκευασμένων τοιχαρίων, τα οποία πλαισίωναν το μοναδικό κορινθιακού ρυθμού κίονα του ναού, χωρίζοντας μαζί με αυτόν το άδυτο από το σηκό (εικ.30). Οι ιωνικοί ημικίονες και ο ένας και μοναδικός κορινθιακός, ο αρχαιότερος ίσως στην ιστορία της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής, του οποίου η επίστεψη μόνο από σχέδια και κάποια θραύσματα είναι γνωστή, στήριζαν την περιφέρημη ιωνική ζωφόρο, που εκτίθεται στο Βρετανικό Μουσείο.

---

⁷³ Τζώρτζη Κ., *Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα. ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ*, ΥΠ.ΠΟ./Ε.Σ.Ν.Ε.Α., Γ.Α.Π.Α., Αθήνα 2001, 19.

Το μικρών διαστάσεων άδυτο είναι πιθανό να φιλοξενούσε το λατρευτικό άγαλμα του θεού, τη θέαση του οποίου θα επέτρεπε το άνοιγμα στον ανατολικό τοίχο του. Κατά μία άλλη άποψη αυτό βρισκόταν τοποθετημένο μέσα στο σηκό, ενώ σύμφωνα με μία διαφορετική προσέγγιση, άγαλμα στο ναό δεν υπήρχε. Το ρόλο αυτό εξυπηρετούσε ο μοναδικός κορινθιακός κίονας (ανεικονική παράσταση του θεού)⁷⁴ ενώ η ύπαρξη ενός διακριτού και αυτόνομου αδύτου, αποτελούσε ένα ευφύες τέχνασμα, που σκοπό είχε να διασκεδάσει την εντύπωση την οποία η επιμήκης μορφή του κτηρίου δημιουργούσε.

Το σηκό κάλυπτε ξύλινη οροφή. Επτά διαφορετικού τύπου φατνωμάτων είχαν χρησιμοποιηθεί στην οροφή του ναού. Στους πέντε από αυτούς είχε γίνει χρήση μαρμάρου και στους δύο ασβεστόλιθου. Η στέγη ήταν δίριχτη, με μαρμάρινη κεράμωση από κορινθιακούς στρωτήρες, συμφυείς με τους αντίστοιχους καλυπτήρες, επιλογή που περιόριζε τη φθορά της στέγης από τις καιρικές συνθήκες.

IV.3.2.2. Το εικονογραφικό πρόγραμμα

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ακόσμητες είχαν παραμείνει οι μετόπες τόσο της δωρικής ζωφόρου πάνω από την περίσταση του ναού όσο και αυτές των εξωτερικών, μακρινών πλευρών του σηκού. Ακόσμητα ήταν και τα αετώματα. (Σύμφωνα με παλαιότερες απόψεις, τα γλυπτά των τυμπάνων μεταφέρθηκαν στη Ρώμη την εποχή του Αυγούστου, για αν χρησιμοποιηθούν σε εκεί ναούς⁷⁵).

Μόνο η ιωνική ζωφόρος, στο εσωτερικό του σηκού και οι δώδεκα συνολικά μετόπες του πρόναου και του οπισθόδομου, είχαν κοσμηθεί με παραστάσεις. Τα γλυπτά από τη δωρική ζωφόρο των δύο στενών πλευρών του σηκού, είχαν ως θέμα τους τον ερχομό του Απόλλωνα από τις Υπερβόρειες Χώρες και την αρπαγή των Λευκιππίδων από τους Διόσκουρους (εικ.32-43). Με την αρχαία λατρεία του Υπερβόρειου Απόλλωνα συνδέεται τόσο ο διάκοσμος της πρόστασης του προνάου όσο και η επιλογή του ασυνήθιστου προσανατολισμού του ναού.⁷⁶ Στην ιωνική ζωφόρο του σηκού απεικονίζεται η Αμαζονομαχία και η Κενταυρομαχία. Το μήκος της έφθανε τα τριανταένα περίπου μέτρα. Αποτελούνταν από εικοσιτρείς μαρμάρινες πλάκες, που βρίσκονται πλέον μαζί με ένδεκα θραύσματα από τις μετόπες του πρόναου και του οπισθόναου, στο Βρετανικό Μουσείο.

Η ανασκαφική έρευνα από το 1902 μέχρι το 1970, έφερε στο φως αποτμήματα (24) των πλακών της ιωνικής ζωφόρου και θραύσματα (7) από τις μετόπες των δύο προστάσεων. Αυτά φυλάσσονται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Δώδεκα από τις πλάκες που κοσμούσαν το εσωτερικό του σηκού,

⁷⁴ Γιαλούρης Ν., «Προβλήματα του ναού των Βασσών και της εκεί λατρείας του Απόλλωνα», *Αρχαιολογία* 29, Δεκέμβριος 1998, 35-37

⁷⁵ Αραπογιάννη Ξ., *Ο Ναός του Επικούριου Απόλλωνος Βασσών*, Τ.Α.Π.Α, Αθήνα 2007, 30

⁷⁶ Γιαλούρης Ν., «Προβλήματα του ναού των Βασσών και της εκεί λατρείας του Απόλλωνα», *Αρχαιολογία* 29, Δεκέμβριος 1998, 32-35.

είχαν ως θέμα τους την Αμαζονομαχία και ένδεκα την Κενταυρομαχία. Εκτός από την περίπτωση δύο πλακών που διηγούνται το ίδιο περιστατικό και ακόμα μίας που με βεβαιότητα τοποθετείται σε μία από τις γωνίες του σηκού, όλες οι υπόλοιπες, επειδή αφηγούνται διαφορετικές σκηνές, δεν μπορούν με βεβαιότητα να διεκδικήσουν συγκεκριμένη θέση στη ζωφόρο. Το 1956, όταν ο Dinsmoor⁷⁷ διατύπωσε τη τελική του πρόταση για τη διάταξη των πλακών, λαμβάνοντας υπόψη τις ενδείξεις από τη μελέτη των επιφανειών τους αλλά και των σχετιζόμενων με αυτές αρχιτεκτονικών μελών, είχαν ήδη προταθεί έξι διαφορετικές διευθετήσεις, ξεκινώντας από αυτή του πρώτου ανασκαφέα του ναού, του Stackelberg. Μία εκ των διαφορετικών αυτών εκδοχών ανήκε στον Cockerell και μία άλλη στον Smith, που δημοσιεύει τη ζωφόρο το 1892, στα πλαίσια έκδοσης οδηγού για τη συλλογή των γλυπτών του Βρετανικού Μουσείου. Οι Cooper και Madigan, το 1992, απαριθμούν εννέα διαφορετικές προτάσεις διάταξης,⁷⁸ συμπεριλαμβανομένης της δικής τους και αυτής του Corbett, σύμφωνα με την οποία εκτίθενται οι πλάκες, μέχρι σήμερα, στο Βρετανικό Μουσείο. Οποιαδήποτε προσπάθεια επομένως για οριστική επίλυση του ζητήματος, θα ήταν παρακινδυνευμένη.

Ποικιλία απόψεων έχει διατυπωθεί και σχετικά με το θέμα της χρονολόγησής τους και της απόδοσής τους στο εργαστήριο κάποιου συγκεκριμένου καλλιτέχνη. Κάποιοι συνδέουν τα γλυπτά με τον Παιώνιο⁷⁹ και θεωρούν ότι είχαν φιλοτεχνηθεί προτού αποκτήσει ο ναός την τελική μορφή του (πριν το 415 π.Χ.), με αποτέλεσμα να μην χρησιμοποιηθούν στο σύνολό τους, ενώ κατ' άλλους τέσσερις διαφορετικοί γλύπτες, στους οποίους δε συμπεριλαμβανόταν ο Παιώνιος, εργάστηκαν στην κατασκευή του γλυπτού διακόσμου, η οποία τοποθετείται στο χρονικό διάστημα από το 414 έως το 401 π.Χ. (Cooper και Madigan).⁸⁰ Η πρώτη επίσημη παρουσίαση των γλυπτών, που περιγράφονται στη συνέχεια, έγινε από το Βρετανικό Μουσείο, το 1820.

KENTAYPOMAXIA⁸¹ (εικ.44-55)

(BM520) Στα αριστερά ένας Κένταυρος έχει απαγάγει μία γυναίκα, η οποία ζητά τη βοήθεια του Λαπίθη στα δεξιά της. Αυτός προσπαθεί να ξεφύγει από τη λαβή ενός Κενταύρου.

⁷⁷ Βλ. Dinsmoor, W.B., *Sculpted friezes from Bassae*, *AJA* 60, 1956, 401-52.

⁷⁸ Cooper F.A - Madigan B., *The Temple of Apollo Bassitas: The Sculpture*, vol.II, Princeton 1992, 40-42

⁷⁹ Αραπογιάννη Ξ., *Ο Ναός του Επικούριου Απόλλωνος Βασσών*, Τ.Α.Π.Α, Αθήνα 2007, 47

⁸⁰ Cooper F.A - Madigan B., *The Temple of Apollo Bassitas: The Sculpture*, vol.II, Princeton 1992, 98

⁸¹ Τα σχέδια που συνοδεύουν τις περιγραφές έχουν γίνει από τον John Foster.

(BM521) Μία γυναικεία μορφή αποδίδεται μεταξύ δύο Κενταύρων, εκ των οποίων ο δεξιός επιτίθεται σε έναν πεσμένο Λαπίθη.

(BM522) Στα αριστερά ένας Κένταυρος προσπαθεί να απαγάγει μία από τις καλεσμένες στον γάμο του Πειρίθου γυναίκα, η οποία αντιστέκεται κρατώντας το τρομαγμένο παιδί της στο ένα χέρι. Στα δεξιά ένας άλλος Κένταυρος νικά ένα Λαπίθη.

(BM523) Απεικονίζεται η Άρτεμις με τον Απόλλωνα, σε άρμα. Η θεά το οδηγεί και ο αδελφός της τοξεύει, υπερασπιζόμενος τους Λαπίθες.

(BM524) Η Ιπποδάμεια προσπαθώντας να γλιτώσει αγκαλιάζει γονατισμένη το ξόανο της Αρτέμιδος, μπροστά από το οποίο στέκει τρομαγμένη μία από τις θεραπαινίδες της Ιπποδάμειας. Στα δεξιά ο Θησέας, ο οποίος μάλλον αρχικά κρατούσε χάλκινο ρόπαλο, τιμωρεί τον Ευρυτίωνα, τον πρώτο από τους Κενταύρους που παραφέρθηκε στο γάμο.

(BM525) Ένας Κένταυρος, κρατώντας με τα δύο του χέρια μία πέτρα, επιτίθεται εναντίον ενός Λαπίθη, που προτάσσει την ασπίδα του. Στα δεξιά μία γυναίκα, με παιδί στην αγκαλιά, προσπαθεί να διαφύγει από το διώκτη της.

(BM526) Στα αριστερά ένας Κένταυρος, κρατώντας ίσως ρόπαλο στο χέρι του, επιτίθεται σε έναν Λαπίθη, ο οποίος αντιστέκεται πιάνοντάς του το δεξί πόδι. Στα δεξιά ο Λαπίθης έχει καταβάλλει τον Κένταυρο, στρίβοντάς του το δεξί χέρι και κρατώντας τον από τα μαλλιά.

(BM527) Στα δεξιά ένας Λαπίθης μπήγει το ξίφος του στο σώμα ενός Κένταυρου, ο οποίος αμύνεται δαγκώνοντάς τον στο λαιμό και κλωτσώντας ταυτόχρονα έναν άλλον Λαπίθη, στα αριστερά. Στο μέσον αποδίδεται ένας πεσμένος, νεκρός Κένταυρος.

(BM528) Ένας πεσμένος στο έδαφος Κένταυρος σύρεται από τα μαλλιά από το Λαπίθη στα αριστερά, λίγο πριν δεχτεί το πλήγμα ενός άλλου από τα δεξιά, τον οποίο όμως προσπαθεί, κρατώντας του το υψωμένο χέρι, να εμποδίσει ένας δεύτερος Κένταυρος.

(BM529) Αποδίδεται η επικράτηση δύο Λαπιθών έναντι ισάριθμων αντιπάλων τους. Ο αριστερός καταβάλλει τον Κένταυρο πνίγοντάς τον και ο δεξιός τον τραβά από τα μαλλιά, προσπαθώντας να καρφώσει το σπαθί του στην πλάτη του Κενταύρου.

(BM530) Στα αριστερά δύο Κένταυροι προσπαθούν να βυθίσουν στη γη τον Καινέα, τον οποίο ο Ποσειδώνας είχε κάνει άτρωτο στα ανθρώπινα όπλα. Στα δεξιά ένας Λαπίθης καλύπτει μία γυναίκα που απομακρύνεται.

AMAZONOMAXIA (εικ.56-68)

(BM531) Στα αριστερά μία Αμαζόνα με έναν Αθηναίο συγκρούονται. Στα δεξιά απεικονίζονται δύο ακόμα Αμαζόνες, εκ των οποίων η μία προσπαθεί να σηκώσει την άλλη.

(BM532) Στα αριστερά μία ηττημένη Αμαζόνα σύρεται από τα μαλλιά. Στα δεξιά μία δεύτερη Αμαζόνα προστατεύει με την ασπίδα της, την πεσμένη συναγωνίστριά της.

(BM533) Στο μέσον μία Αμαζόνα μάχεται τον αντίπαλό της ενώ στα δεξιά μία συμπολεμίστρια της πέφτει νεκρή στο έδαφος. Στα αριστερά ένας ακόμα Αθηναίος αποδίδεται σε στάση επίθεσης.

(BM534) Στα αριστερά ένας Αθηναίος προσπαθεί να ρίξει από το άλογό της μία Αμαζόνα. Μία δεύτερη Αμαζόνα αποδίδεται σε στάση επίθεσης στα δεξιά.

(BM535) Στα αριστερά ένας Αθηναίος σέρνει μακριά από ένα βωμό μία Αμαζόνα ενώ στα δεξιά αποδίδεται η σύγκρουση ενός ακόμα ζεύγους αντιπάλων.

(BM536) Απεικονίζονται δύο ζεύγη αντιπάλων. Στο αριστερό ο Αθηναίος επικρατεί της Αμαζόνας, ενώ στο δεξιό αμύνεται πεσμένος, έναντι της επιτιθέμενης αντιπάλου του.

(BM537) Δύο Αθηναίοι στα αριστερά επιτίθενται εναντίον δύο Αμαζόνων στα δεξιά, εκ των οποίων η μία βρίσκεται πεσμένη και ζητά από τον αντίπαλό της να τη λυπηθεί.

(BM538) Στα αριστερά ένας Αθηναίος έχει πιάσει από τα μαλλιά μία Αμαζόνα, η οποία αντιστέκεται. Στα δεξιά μία συντρόφισσά της ετοιμάζεται να προσβάλλει έναν πεσμένο Αθηναίο, που αμύνεται υψώνοντας την ασπίδα του.

(BM539) Στα αριστερά ένας Αθηναίος μεταφέρει το νεκρό σύντροφό του, την ασπίδα του οποίου έχει πάρει μία Αμαζόνα. Στα δεξιά ένας άλλος Αθηναίος απομακρύνει έναν πληγωμένο συμπολεμιστή του.

(BM540) Στα αριστερά ένας Αθηναίος υπερασπίζεται τον πεσμένο συμπολεμιστή του, περιμένοντας την έκβαση της σύγκρουσης ενός άλλου Αθηναίου με μία Αμαζόνα.

(BM541) Στην μακρύτερη πλάκα της Αμαζονομαχίας αποδίδονται: στα αριστερά μία έφιππη πολεμήστρια μπροστά σε έναν πεσμένο Αθηναίο, που προσπαθεί να τραβήξει το ξίφος του, στο μέσον η σύγκρουση του Ηρακλή με μία Αμαζόνα και στα δεξιά η προσπάθεια ενός Αθηναίου να σύρει πάνω από το πεσμένο άλογό της μία νεκρή αντίπαλο.

(BM542) Στα αριστερά απεικονίζονται δύο Αμαζόνες πάνω από ένα πεσμένο Αθηναίο, που προσπαθεί μάταια να προστατέψει τον εαυτό του από το χτύπημα, το οποίο ετοιμάζεται η μία να του καταφέρει. Στα δεξιά μία Αμαζόνα προσπαθεί να συγκρατήσει μία άλλη βαριά πληγωμένη.

IV.3.2.3. Ο Απόλλων Βασσίτας

Ο Απόλλωνας με τα προσωνόμια *Βασσίτας* και *Επικούριος*, λατρευόταν από τον 7^ο π.Χ. στην περιοχή. Τα ευρήματα των ανασκαφών (πραγματικά όπλα, αλλά και μικρότερων διαστάσεων ομοιώματά τους) οδηγούν στο συμπέρασμα πως κατά τους αρχαϊκούς χρόνους, ο χαρακτήρας της λατρείας του θεού ήταν κατά βάση πολεμικός. Με δεδομένη τη στάση που οι Αρκάδες διατήρησαν κατά το διάστημα από τα μέσα του 8^{ου} αι. μέχρι το τέλος του 5^{ου} στις διενέξεις μεταξύ Μεσσηνίας και Σπάρτης, υπερασπιζόμενοι τα δίκαια των πρώτων, συμπεραίνουμε ότι η επιλογή του επιθέτου *Επικούριος* είναι πιθανό να συνδέεται με τη βοήθεια που οι Φιγαλείς προσέφεραν στους Μεσσήνιους ή με την ελπίδα των Αρκάδων ότι ο θεός θα μπορούσε να τους συνδράμει στην προσπάθειά τους να αποκρούσουν τις συνεχείς εισβολές των Σπαρτιατών στη γη τους.

Σύμφωνα με τον F.A. Cooper,⁸² ήταν τα γεγονότα του β' Μεσσηνιακού πολέμου (668-657 π.Χ.), που οδήγησαν στην κατασκευή του αρχαιότερου ναού του Απόλλωνα, τα θεμέλια του οποίου αποκαλύφθηκαν στα νότια του υφιστάμενου κλασικού (εικ.31). Μετά την επικράτηση των κατοίκων της Αρκαδίας έναντι των Λακεδαιμονίων, που επετεύχθη με τη συνδρομή των γειτόνων τους Ορεσθασίων και τη θυσία των τελευταίων, προσκάλεσαν οι Φιγαλείς τους εξόριστους Μεσσήνιους να εγκατασταθούν στην περιοχή των Βασσών. Κατά τον μελετητή η ανέγερση του εκατόμπεδου με σηκό,

⁸² Cooper F.A, *The Temple of Apollo Bassitas: The Architecture*, vol.I, Princeton 1992, 1-11.

άδυτο, λίθινα θεμέλια, πλινθόκτιστη ανωδομή και στεγασμένου με Λακωνική κεράμωση ναού, χρονολογείται στο τελευταίο τέταρτο του 7^{ου} αι. π.Χ. Συνεχίζοντας ο Cooper, τοποθετεί στα 575 π.Χ. την πραγματοποίηση νέων οικοδομικών εργασιών, που είχαν ως αποτέλεσμα την προσθήκη οπισθόναου και την αλλαγή στέγης. Από τη τρίτη φάση σώζονται μόνον οι λιθόπλινθοι του ναού μαζί με κορινθιακά κεραμίδια από τη στέγη του, στα θεμέλια του κλασικού κτηρίου. Αυτός θα ήταν περίστυλος (6X15 κίονες), και θα καταστράφηκε από σεισμό μάλλον, στο τέλος του γ' Μεσσηνιακού πολέμου (467 – 457π.Χ.).

Διαφορετικές απόψεις έχουν διατυπωθεί από άλλους μελετητές. Μία από τις ευρύτερα αποδεκτές είναι της Ν. Kelly.⁸³ Θεωρεί ότι το κτήριο που ανέσκαψαν οι Κουρουνιώτης και Γιαλούρης, στα νότια του κλασικού ναού, ήταν ο μόνος αρχαϊκός ναός, ο οποίος απλά επισκευάστηκε μετά από φωτιά, από την οποία υπέστη εκτεταμένες καταστροφές. Το επίμηκες, παρόμοιου προσανατολισμού και ανάλογης διαρρυθμίσεως με τον κλασικό ναό κτίσμα, δε διέθετε περίσταση. Σύμφωνα με τον Γιαλούρη, πιθανότερο ήταν ο αρχαϊκός ναός να καταλάμβανε την ίδια θέση με τον ικτίνειο και πιστεύει πως σε αυτόν ανήκαν το δάπεδο και το τμήμα τοίχου, που η ανασκαφή στα θεμέλια του κλασικού κτηρίου έφερε στο φως.⁸⁴

Η ανέγερση του υφιστάμενου ναού τοποθετείται στο τελευταίο τέταρτο του 5^{ου} αι. Σύμφωνα με τον Cooper,⁸⁵ την κατασκευή του χρηματοδότησαν Αρκάδες Επίκουροι (μισθοφόροι δηλαδή), στην υπηρεσία των Αθηναίων κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο, οι οποίοι επειδή γλίτωσαν από το λοιμό του 429 π.Χ., θέλησαν να τον ευχαριστήσουν αναλαμβάνοντας τα έξοδα οικοδόμησής του αλλά και κατασκευής ενός χάλκινου αγάλματος, που σύμφωνα με το Πausanias, μεταφέρθηκε αργότερα στη Μεγαλόπολη. Στη λατρεία πλέον του Απόλλωνα το πολεμικό στοιχείο δίνει τη θέση του στο ειρηνικό, ακολουθώντας ανάλογες μεταβολές στο χαρακτήρα της λατρείας και των υπολοίπων θεών.

Κατά τον ίδιο Έλληνα περιηγητή, αρχιτέκτονας του ναού ήταν ο Ικτίνος. Μολονότι η εγκυρότητα της πληροφορίας αυτής αμφισβητήθηκε, λόγω της δυσπρόσιτης και σε μεγάλη απόσταση από την Αθήνα θέσης του μνημείου, ωστόσο οι αρχιτεκτονικές λύσεις που υιοθετήθηκαν για τον συγκερασμό των επιβεβλημένων από τη λατρεία παραδοσιακών στοιχείων με τα νεωτερίζοντα του τέλους του 5^{ου} αι. και οι καινοτόμες τεχνικές που εφαρμόστηκαν, ταιριάζουν μόνο σε έναν αρχιτέκτονα των ικανοτήτων του Ικτίνου. Ο ναός ήταν σε χρήση κατά τη διάρκεια της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου.

---

⁸³ Kelly N.J., "The Archaic Temple at Bassai: Correspondences to the Classical Temple", *Hesperia* 64, n.2, 1995, 227-277.

⁸⁴ Γιαλούρης Ν., «Προβλήματα του ναού των Βασσών και της εκεί λατρείας του Απόλλωνα», *Αρχαιολογία* 29, Δεκέμβριος 1998, 31-32.

⁸⁵ Cooper F.A., *The Temple of Apollo Bassitas: The Architecture*, vol.I, Princeton 1992, 4.

IV.3.2.4. Οι πρώτες αναφορές και η νεώτερη έρευνα

Ο πρώτος Ευρωπαίος περιηγητής που, σύμφωνα με τις μαρτυρίες, επισκέφτηκε το ναό του Επικούριου Απόλλωνα, ήταν ο Γάλλος αρχιτέκτονας Joachim Bocher, ο οποίος ξεκινώντας από τη Ζάκυνθο όπου εργαζόταν κατασκευάζοντας επαύλεις, έφτασε το Νοέμβριο του 1765 στην περιοχή⁸⁶. Ο Pouqueville στο έργο του *Voyage en Moree*⁸⁷, αναφέρει ότι ο Bocher επισκεπτόμενος εκ νέου την περιοχή το 1770, δολοφονήθηκε στην Καρύταινα.

Κατά τα επόμενα χρόνια, μέχρι την άφιξη της ομάδας του Cockerell το φθινόπωρο του 1811 στις Βάσσεις, το μνημείο επισκέφθηκαν οι : L.F.S. Fauvel (1787), F. Pouqueville (1800), R. Smirke (1803), W. Gell⁸⁸ (1804), W.M. Leake⁸⁹ (1805) και E. Dodwell⁹⁰ (1806). Εκτός από τα μέλη της ομάδας η οποία ανέσκαψε το ναό, με το μνημείο ασχολήθηκαν, αφού το επισκέφτηκαν και οι T. Donaldson⁹¹ (1819), Th. Allason (1820), A. Blouet⁹² (1829), W. Mure⁹³ (1838), L. Ross⁹⁴ (1840), F.G. Welker (1842), F.C. Penrose (1847), D. Leboutoux (1853).

Η Αρχαιολογική Εταιρεία ξεκίνησε τις ανασκαφές της στο ναό, υπό τον Κ. Κουρουνιώτη, το 1902. Το έργο της Εταιρείας συνέχισε κατά τα έτη 1959, 1970 και 1975-79 ο Ν. Γιαλούρης. Σημαντική αναστηλωτική εργασία πραγματοποιήθηκε τόσο κατά το διάστημα από το 1902 μέχρι το 1908 όσο και από το 1975 έως το 1979 [μετά την ίδρυση της Επιτροπής Συντηρήσεως του Ναού του Επικούριου

---

⁸⁶ Chandler R. - *Society of Dilettanti*, Travels in Asia Minor and Greece: Or, an Account of a Tour Made at the Expense of the Society of Dilettanti, London 1817, 333-334.

⁸⁷ Pouqueville F. C. H. L., *Voyage en Moree, a Constantinople, en Albanie, et dans plusieurs autres parties de l'Empire Othoman, pendant les années 1798, 1799, 1800 et 1801. ...*, 1805

⁸⁸ Gell W., *Itinerary of the Morea: Being a Description of the Routes of that Peninsula*, Rodwell and Martin, 1817, 81-85

⁸⁹ Leake W.M., *Travels in the Morea: With a Map and Plans*, vol. II, London 1830, 1-15

⁹⁰ Dodwell E., *A Classical and Topographical Tour Through Greece: During the Years 1801, 1805, and 1806*, vol. II, London 1819, 384-89

⁹¹ Donaldson T. L., Description of the Temple of Apollo Epicurius at Bassae near Phigalia with View, Plan, Elevation, Section and Details of the same, *Antiquities of Athens & other places in Greece, Sicily, etc : supplementary to the Antiquities of Athens*, Stuart J. ed., London 1830, 3-18

⁹² Blouet, G. A. *Expédition Scientifique de Morée, ordonnée par le gouvernement français: architecture, sculptures, inscriptions et vues du Péloponèse, des Cyclades et de l'Attique*, vol. II, Paris 1833, 5-30

⁹³ Mure W., *Handbook for travellers in Greece : describing the Ionian islands, the kingdom of Greece, the Islands of the Ægean sea, with Albania, Thessaly, and Macedonia*, London 1854, 290-291

⁹⁴ Ross L., *Reisen des Königs Otto und der Königin Amalia in Griechenland*, Halle 1848, 196-197

Απόλλωνα (Ε.Σ.Ν.Ε.Α.)]. Από το 1982 και μετά το έργο της αποκατάστασης του μνημείου έχει ανατεθεί στα μέλη της ανασυσταθείσας Επιτροπής.

IV.3.2.5. Το χρονικό της ανασκαφής των Βασσών

Στις 18 Αυγούστου του 1811, αναχώρησαν από τη Ζάκυνθο με προορισμό το επίνειο του Πύργου Ηλείας, οι τέσσερις περιηγητές που είχαν ανασκάψει το ναό της Αφαίας στην Αίγινα, μαζί με τον Grogrius. Με εξαίρεση τον τελευταίο, που θα επέστρεφε στο Τρίκερι (Πήλιο), στο οποίο εργαζόταν ως υποπρόξενος της Αγγλίας, οι υπόλοιποι κατευθύνθηκαν προς την Ολυμπία. Επειδή η έρευνα στην Αρχαία Ολυμπία δεν απέδωσε τα αναμενόμενα λόγω των δυσκολιών τις οποίες αντιμετώπισαν τόσο με τον όγκο των επιχώσεων που κάλυπταν τα μνημεία όσο και με την προσφερόμενη από τους ντόπιους εργασία, κατευθύνθηκαν προς την Ανδρίτσεινα. Από εκεί, έχοντας πλέον στην ομάδα τους και δύο ντόπιους, τους οποίους μετά από παραινέσεις των προκρίτων πήραν μαζί τους ως οδηγούς, έκαναν μία ανάβαση 2,5 ωρών προς τους *στύλους ή ταις κολόνναις*, δηλ. προς το ναό του Επικούριου Απόλλωνα.

Παρέμειναν μόνο δέκα ημέρες στη θέση αυτή (από τις 24 Νοεμβρίου) και τούτο γιατί ήδη από την επόμενη μέρα της άφιξής τους στο ναό, οι προεστοί επιχείρησαν να δημιουργήσουν προσκόμματα στην προσπάθειά τους να ανασκάψουν το μνημείο αρχικά με τρόπο άμεσο, διατυπώνοντας το σχετικό αίτημά τους και εν συνεχεία έμμεσα, συμβουλευοντας δηλαδή στους βοσκούς που είχαν μισθώσει ως εργάτες, να τους εγκαταλείψουν. Τα σχέδια τους ματαιώθηκαν οριστικά με την άφιξη κάποιου απεσταλμένου από τον διοικητή του Φαναρίου, τον οποίο συνόδευαν τέσσερις ένοπλοι Αρβανίτες. Αυτός τους απαγόρευσε να συνεχίσουν τις εργασίες τους.

Κατόπιν τούτου αποφάσισαν να φύγουν και να επιστρέψουν το επόμενο καλοκαίρι, έχοντας φροντίσει να εξασφαλίσουν τις άδειες που θα τους επέτρεπαν να ανασκάψουν το ναό. Έκαναν ωστόσο μία τελευταία προσπάθεια να μεταπείσουν τον Βοεβόδα του Φαναρίου και έτσι μετά την αναχώρησή τους από τις Βάσσειες και ύστερα από πενθήμερη παραμονή στην Ανδρίτσεινα, ο Cockerell με τον Foster τον επισκέφτηκαν. Εκείνος τους ενημέρωσε ότι μόνο ο Βελή Πασάς είχε αρμοδιότητα να χορηγεί άδειες και να επικυρώνει οθωμανικά φερμάνια. Εφόσον αυτός ήταν απών (είχε λάβει διαταγές να κινηθεί με τα στρατεύματά του προς το Δούναβη για να ενισχύσει την Πύλη στον πόλεμο με τη Ρωσία), δεν υπήρχε δυνατότητα να συνεχίσουν.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στις Βάσσειες έκαναν σχέδια, μετρήσεις και το κυριότερο, για τον καθοριστικό ρόλο που έπαιξε στην απόφασή τους να επανακάψουν την επόμενη χρονιά, διαπίστωσαν ότι ανάμεσα στα ερείπια του σηκού σωζόταν ο γλυπτός διάκοσμος του ναού. Η ανακάλυψη έγινε από τον Cockerell, όταν παρατήρησε μία τρομαγμένη από την παρουσία τους αλεπού, να εγκαταλείπει τη φωλιά της, μεταξύ των πεσμένων λίθων της ανωδομής του μνημείου. Σύρθηκε ανάμεσα στις πέτρες και διέκρινε ένα ανάγλυφο που παρουσίαζε σκηνή Κενταυρομαχία. Αυτό το τμήμα γλυπτού, από την

πλάκα 530 του Βρετανικού Μουσείου, έμελλε να αποτελέσει τον *προδότη* (χαρακτηρισμός τον οποίο ο Brondsted⁹⁵ αναφέρει πως οι ανασκαφείς αστεειυόμενοι χρησιμοποιούσαν όταν αναφέρονταν στην πλάκα αυτή), που θα μαρτυρούσε την ύπαρξη της ζωφόρου.

Την επόμενη χρονιά η ομάδα, αρκετά διαφοροποιημένη ως προς τη σύνθεσή της, επέστρεψε στις Βάσσειες. Μετά την ολοκλήρωση του ταξιδιού στη Πελοπόννησο, οι Cockerell και Foster αναχωρούν για Κρήτη και Μ. Ασία. Ο πρώτος στη συνέχεια ταξιδεύει προς Μάλτα και Σικελία. Στην τελευταία, λόγω προβλημάτων στην υγεία του, παραμένει μέχρι το Μάρτιο του 1813. Έτσι δεν συμμετείχε ούτε στην ανασκαφή του Επικούριου Απόλλωνα ούτε μπόρεσε να παραβρεθεί στον πλειστηριασμό της Ζακύνθου. Για να διατηρήσει τα δικαιώματά του στα γλυπτά του Επικουρίου, κατέβαλλε το ποσό των 50 £ αγγλικών λιρών. Ο Foster επέστρεψε παντρεμένος από τη Σμύρνη, λίγο πριν την έναρξη της ανασκαφής στις Βάσσειες, στην οποία και πήρε μέρος. Ο Haller, στον οποίο είχαν δοθεί από το Λουδοβίκο της Βαυαρίας 4000 gulden για τη διενέργεια ανασκαφών και 7000 gulden για την αγορά αρχαιοτήτων, ερευνούσε μαζί με τον Stackelberg μέχρι το τέλος του 1811, τάφους σε περιοχές της Αττικής, περιμένοντας την επανέναρξη των ανασκαφών στη Φιγάλεια.

Εκτός από τον Linch, που είχε λάβει μέρος και στην εξόρυξη του προηγούμενου έτους, στην ομάδα συμμετείχαν και οι Gropius, Brondsted και von Stackelberg. Οι δύο τελευταίοι μαζί με τον Koes, επιστρέφοντας το φθινόπωρο του 1811 από τη Σμύρνη, μέσω Θεσσαλίας, Εύβοιας και Βοιωτίας, πληροφορήθηκαν από τον Haller, με τον οποίο γνωρίζονταν από το 1807, για τα αποτελέσματα της καλοκαιρινής του περιήγησης. Αν και όλοι περιέβαλαν την ανακάλυψή τους με απόλυτη μυστικότητα, φοβούμενοι κυρίως το Βελή Πασά, ο οποίος διενεργούσε στην επικράτειά του ανασκαφές με σκοπό το εμπόριο των ευρημάτων τους, αναγκάστηκαν για λόγους οικονομικούς να συμπεριλάβουν ακόμα έναν στο σχεδιασμό του εγχειρήματος. Αυτός ήταν ο Tomas Leigh. Ο εύπορος αυτός Άγγλος, που έφθασε στην Αθήνα στις αρχές του Μάη και έγινε μέλος της Society of Travelers,⁹⁶ ήταν ο μόνος που μπορούσε να χρηματοδοτήσει την αποστολή, για την οποία είχε υπολογισθεί ότι απαιτούνταν 10000 ισπανικές πιάστρες (piastres). Ο Leigh επισκέφθηκε το μνημείο ένα μήνα πριν την έναρξη των ανασκαφών, αλλά δεν συμμετείχε σε αυτές.

Εκτός από τους Leigh και Cockerell, μεγάλο μερίδιο από τα κέρδη της πώλησης των γλυπτών είχε και ο Foster, ενώ οι Haller, Gropius και Linch διατηρούσαν μικρότερο ποσοστό. Οι Stackelberg και Brondsted αν και συμμετείχαν στην ανασκαφή και βοήθησαν στη μεταφορά των μαρμάρων δεν είχαν δικαιώματα στα κέρδη. Κατά τη διάρκεια των τριών μηνών της έρευνας στη Φιγάλεια, επωφελήθηκαν

---

⁹⁵ Βλ. Brondsted P.O., *The Excavation of the Temple at Phigaleia*. After P.O. Brondsted's unpublished manuscript, by M. Hammerich, Reprint of article in the *Nordisk Universitets-Tids-Skrift*, 7th year, No. 1.

⁹⁶ Cooper F.A., *The Temple of Apollo Bassitas: The Architecture*, vol.I, Princeton 1992, 12-13, 23.

της ευκαιρίας για να πραγματοποιήσουν μαζί με τον Gropius, αρκετές εξορμήσεις σε περιοχές της βόρειας και ανατολικής Αρκαδίας.

Ο Gropius έφυγε μαζί με τον Foster από την Αθήνα την 1^η Ιουνίου 1812, με προορισμό την Τρίπολη. Εκεί θα έρχονταν σε επαφή με το Βελή, για να εξασφαλίσουν τη χορήγηση άδειας και να διαπραγματευτούν το θέμα των ανταλλαγμάτων που ο Πασάς θα διεκδικούσε. Ο Βελής έδωσε τη συγκατάθεσή του με τον όρο να του δοθούν τα μισά από τα ευρήματα, αναλαμβάνοντας ωστόσο και τα μισά από τα έξοδα των εργασιών. Οι ανασκαφείς θα διατηρούσαν το δικαίωμα να εξαγοράσουν το μερίδιό του. Ο πασάς ενημέρωσε τους προεστούς της Ανδρίτσαινας, δίνοντάς τους εντολή να αναλάβουν τον ανεφοδιασμό των ξένων με τρόφιμα, εργαλεία και ανθρώπινο δυναμικό. Για να παρακολουθεί την πορεία του έργου, έστειλε και κάποια από τα μέλη του υπηρετικού του προσωπικού στο χώρο της ανασκαφής. Το φιρμάνι που εξέδωσε επέτρεπε στην ομάδα να αναπτύξει τέτοιου είδους δραστηριότητες σε οποιαδήποτε περιοχή βρισκόταν υπό τη δικαιοδοσία του Βελή, γεγονός που είχε ενθουσιάσει τα μέλη της αφού ο Πασάς όριζε ολόκληρη τη Θεσσαλία και την Πελοπόννησο.

Ο Gropius με τον Foster έφτασαν στην Ανδρίτσαινα στις 6 Ιουλίου. Εκεί βρίσκονταν ήδη οι υπόλοιποι. Οι Stackelberg και Brondsted αφού επισκέφτηκαν τα Μέγαρα, την Κόρινθο και τη Σικυώνα, κατέληξαν στον προσυμφωνημένο τόπο συνάντησης στις 30 Ιουνίου. Την επομένη της άφιξής τους αναχώρησαν για τις Βάσσεσ. Επειδή δε βρήκαν κατάλυμα επέστρεψαν στην Ανδρίτσαινα, περιμένοντας και τους άλλους. Στις 2 Ιουλίου έφτασαν οι Haller και Linck (μέσω Αίγινας και Επιδάυρου). Στις 7 του ίδιου μήνα ξεκίνησαν να προετοιμάζουν την αναχώρησή τους για το ναό. Ο Gropius ήταν ο μόνος που δε συμμετείχε αφού ανέλαβε να ενημερώσει το Βοεβόδα για την ανασκαφή, μεταβαίνοντας στο Φανάρι.

Μετά την άφιξη της δεκατετραμελούς ομάδας (συμπεριλαμβανομένων των συνοδών) στις Βάσσεσ (9 Ιουλίου), άρχισαν να συγκεντρώνονται και οι βοσκοί που θα απασχολούνταν ως εργάτες. Σύμφωνα με τους Brondsted και Stackelberg⁹⁷ ο αριθμός τους έφτασε τους 120-130 άντρες, ενώ κατά τον Cockerell⁹⁸ δεν ξεπέρασε τους 50 με 80. Για τους έξι ξένους και τον Βασιλάκη, τον υπηρέτη του Βελή στον οποίο είχε ανατεθεί η μισθοδοσία των εργατών, κατασκευάστηκαν ισάριθμες καλύβες από κλαδιά βελανιδιάς. Πίσω από αυτές στήθηκαν και τα καταλύματα των βοσκών. Τις εγκαταστάσεις της Φραγκόπολης, όπως την αποκαλούσαν, συμπλήρωναν η τραπεζαρία, το Μουσείο και το μαγειρείο. Η πρώτη, με τραπέζια και καθίσματα κατασκευασμένα από τις λιθοπλίνθους του ναού, τοποθετημένα κάτω από τη μοναδική τέντα, που διέθετε η ομάδα, χρησίμευε και ως χώρος συνάθροισης. Μουσείο

---

⁹⁷ Δεπάστας Γ., *Ο πυρετός των μαρμάρων μαρτυρίες για τη λεηλασία των ελληνικών μνημείων, 1800-1820 : τα Ελγίνεια, ο ναός της Αφαίας στην Αίγινα, ο ναός του Επικούριου Απόλλωνος στις Βάσσεσ, η αρπαγή της Αφροδίτης της Μήλου*, Αθήνα, Ολκός, 1996, 138.

⁹⁸ Cockerell C., *The Temple of Jupiter Panhellenius at Aegina and Apollo Epicurius at Bassai near Phigalia in Arcadia*, London 1860, 1-9

καλούσαν το περιφραγμένο μέρος στο οποίο συγκέντρωναν τα γλυπτά. Το μαγειρείο, τέλος, οργανώθηκε κάτω από μία μεγάλη βελανιδιά.

Ο Stackelberg στο ημερολόγιό του⁹⁹ περιγράφει τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την έρευνα του ναού και κυρίως κατά την απομάκρυνση του οικοδομικού υλικού από το εσωτερικό του και κατά τη συναρμολόγηση των πλακών της ζωφόρου. Διαπιστώνει ότι η αρχική τους διάταξη θα παραμείνει αδιευκρίνιστη. Κάνει παρατηρήσεις σχετικά με τη θέση του κορινθιακού κίονα και τις συνθήκες εύρεσης τόσο του συνανήκοντος κιονόκρανου όσο και αυτών που αποκολλήθηκαν από τους ιωνικούς ημικίονες. Αναφέρεται στο ακρόλιθο άγαλμα, τμήματα από το οποίο έφερε η ανασκαφή στο φως. Σημειώνει ότι αναγκάστηκαν για λόγους ασφάλειας να αφαιρέσουν μία πέτρα από το δεξί τμήμα του βόρειου αετώματος (ή μήπως εννοεί από το θριγκό;), μαζί με την οποία έπεσε και άλλη μία.

Για να ερευνήσουν την πιθανότητα ύπαρξης αετωματικού διάκοσμου, ξερίζωσαν δύο γιγαντιαίες βελανιδιές που είχαν φυτρώσει μπροστά στις δύο στενές πλευρές της περιστασης. Αποκαλύφθηκαν έτσι θραύσματα από τις μετόπες της βόρειας και νότιας πρόστασης και από τα μαρμάρινα ακρωτήρια των αετωμάτων. Ο ίδιος κάνει και άλλες παρατηρήσεις, σχετικά με την κεράμωση και τα φατνώματα της οροφής. Τόσο αυτός όσο και ο Brondsted¹⁰⁰ αναφέρεται στις συνθήκες διαβίωσής τους, στις μικρές γιορτές γύρω από τις φωτιές τα βράδια και στις καλές σχέσεις που είχαν αναπτύξει με τους εργάτες, οι οποίες σκιάστηκαν μόνο μία φορά λόγω της συμπεριφοράς του Βασιλάκη απέναντι σε κάποιους από αυτούς.

Όταν ενημερώθηκε ο Βελής για τα αποτελέσματα της έρευνας, απαίτησε να σταλούν τα μισά από τα είδωλα στην Τρίπολη, για να τα επιθεωρήσει ο ίδιος. Φορτώθηκαν 7-8 μουλάρια και μετά από μίας ημέρας δρόμο έφτασαν στην έδρα του Πασά, ο οποίος αν και εξέφρασε το θαυμασμό του για τη ζωντάνια στον τρόπο που απεικονίζονταν οι χελώνες, δηλ. οι ασπιδοφόροι πολεμιστές, τα επέστρεψε επιτρέποντας στην ομάδα να εξαγοράσει το μεριδίό του για 5000 ισπανικές πιάστρες (3000 ισπανικά τάληρα). Στη λήψη της απόφασης αυτής σημαντικό ρόλο έπαιξε η διαταγή που έλαβε να εγκαταλείψει το Μοριά και να υποχωρήσει στη Θεσσαλία. Η άσκοπη ωστόσο αυτή μετακίνησή τους είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια ενός τμήματος, το οποίο βρήκε ο J.S. Stanhope ένα χρόνο αργότερα σε ένα σπίτι και το παρέδωσε στο Βρετανικό Μουσείο το 1816 (διέσωζε το άνω μέρος του κορμού Έλληνα και ανήκε στην πλάκα BM534).

Μετά την ολοκλήρωση της ανασκαφής ο Βελής τους έδωσε άδειας εξαγωγής των γλυπτών. Για να καμφθεί η αντίδραση των προκρίτων, ο αδελφός του κοτζάμπαση της Ανδρίτσαινας παρέμεινε όμηρος στην αυλή του Πασά. Η μεταφορά των γλυπτών αποδείχτηκε δύσκολη υπόθεση, λόγω του δύσβατου

---

⁹⁹ Δεπάστας Γ., *Ο πυρετός των μαρμάρων μαρτυρίες για τη λεηλασία των ελληνικών μνημείων, 1800-1820 : τα Ελγίνεια, ο ναός της Αφαίας στην Αίγινα, ο ναός του Επικουρίου Απόλλωνος στις Βάσσεις, η αρπαγή της Αφροδίτης της Μήλου*, Αθήνα, Ολκός, 1996, 129-160.

¹⁰⁰ Όπ. π., σελ. 21.

της περιοχής. Τα περισσότερα μεταφέρθηκαν στα χέρια, εγχείρημα πολύ δύσκολο αφού για τα μεγαλύτερα από τα κομμάτια απαιτούνταν, σύμφωνα με τον Stackelberg,¹⁰¹ 6 με 8 άνδρες. Συνολικά απαιτήθηκε η συνδρομή 150 ανδρών. Την πρώτη μέρα έφτασαν μέχρι τη Μερλίνα, ένα μικρό χωριό στα όρια των ορεινών περιοχών και την επόμενη κατέληξαν στο Μπούζι, έναν οικισμό κοντά στις εκβολές της Νέδας. Οι πρόκριτοι υποκίνησαν μία εξέγερση των μεταφορέων, οι οποίοι έκρυσαν κάποια από τα γλυπτά. Το θέμα ωστόσο διευθετήθηκε και οι πλάκες μεταφέρθηκαν σε μία κοντινή παραλία για να σταλούν στη Ζάκυνθο. Παρ' ότι ο Foster είχε πάει ήδη στο νησί για να συνεννοηθεί με τον στρατηγό Aytes για το ζήτημα της αποστολής ενός κατάλληλου πλοίου και μολονότι ο τελευταίος φρόντισε και για τη συνοδεία του από άλλα οπλισμένα, που θα το προστάτευαν από ενδεχόμενη επίθεση των Γάλλων, ο κακός καιρός που επικράτησε επέτρεψε μόνο σε ένα μικρό σκάφος να προσεγγίσει.

Σύμφωνα με τον Cockerell, ο αντικαταστάτης του Βελή, Αχμέτ Μαχομέτ, ειδοποιημένος από τους προκρίτους έσπευσε στην ακτή συνοδευόμενος από ένοπλο σώμα για να ματαιώσει τον απόπλου. Το μοναδικό από τα αντικείμενα που οι ανασκαφείς δεν είχαν προλάβει να φορτώσουν, μέχρι τη στιγμή της άφιξης του πασά ήταν το κορινθιακό κιονόκρανο, το οποίο εγκαταλείφθηκε στην παραλία και κομματιάστηκε από τους μαινόμενους στρατιώτες. Το γεγονός αυτό δεν επιβεβαιώνεται από τις μαρτυρίες όσων ήταν αυτόπτες. Άλλωστε θραύσματα του κιονόκρανου βρέθηκαν κατά τη διάρκεια μεταγενέστερων ανασκαφικών εργασιών στο μνημείο.

IV.3.2.6. Η δημοπρασία των γλυπτών της ζωφόρου

Μετά από τη μεταφορά των ανάγλυφων πλακών στη Ζάκυνθο, αυτές φιλοξενήθηκαν στο προξενείο της Δανίας. Θα παρέμεναν εκεί εκτεθειμένες μέχρι την 1η Μάη 1814, ημέρα πραγματοποίησης της δημοπρασίας που θα αναδείκνυε το νέο ιδιοκτήτη τους. Η δημοσίευση του πλειστηριασμού, εκτός από την ημερομηνία διεξαγωγής του, όριζε και το ύψος της ελάχιστης προσφοράς (60000 ισπανικά τάληρα) και εξασφάλιζε για τους ανασκαφείς από μία σειρά εκμαγείων.

Το ενδιαφέρον για την απόκτηση των γλυπτών ήταν μεγάλο. Ο γάλλος υπουργός Montalivet, ενημερωμένος από τον Fauvel και αφού συνεννοήθηκε με τους ειδικούς καλλιτέχνες Denon και Visconti, προσέφερε για την απόκτησή τους το ποσό των 100-120 χιλιάδων φράγκων. Ο Haller ανέλαβε να καταβάλλει το 1/3 της δαπάνης εφόσον ο Λουδοβίκος της Βαυαρίας ενδιαφερόταν για τα γλυπτά. Τελικά όμως δεν εξεδήλωσε ενδιαφέρον, κυρίως διότι απαιτούσε από τον Wagner, τον αρχαιολόγο που τον είχε εκπροσωπήσει και στην αγοραπωλησία των γλυπτών της Αφαιίας, να βεβαιώσει πως αυτός που τα φιλοτέχνησε προερχόταν από τη σχολή του Φειδία. Ο Wagner όμως

---

¹⁰¹ Δεπάστας Γ., *Ο πυρετός των μαρμάρων μαρτυρίες για τη λεηλασία των ελληνικών μνημείων, 1800-1820 : τα Ελγίνεια, ο ναός της Αφαιίας στην Αίγινα, ο ναός του Επικουρίου Απόλλωνος στις Βάσσειες, η αρπαγή της Αφροδίτης της Μήλου*, Αθήνα, Ολκός, 1996,154

έκρινε πως τα γλυπτά του Επικούριου ήταν πολύ μεταγενέστερα της ανέγερσης του ναού¹⁰² και επέδειξε μικρό ενθουσιασμό. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο Wagner δε διατηρούσε καλές σχέσεις πλέον ούτε με το Haller ούτε με τον Grogrius, είχαν ως αποτέλεσμα να μην προσέλθει εκπρόσωπος του Λουδοβίκου στη δημοπρασία. Έτσι το μοναδικό αντικείμενο που κατέληξε στη Βαυαρία προερχόμενο από τη Φιγάλεια, ήταν ένα μικρό τμήμα από το κυμάτιο του επιστυλίου, το οποίο έστειλε ο Haller στη Γλυπτοθήκη του Μονάχου.

Τελικά τα γλυπτά αγοράστηκαν από τον James Campbell, κυβερνήτη των Ιονίων Νήσων, για λογαριασμό του πρίγκηπα της Ουαλίας (του μελλοντικού βασιλιά της Αγγλίας, Γεώργιου IV) έναντι του ποσού των 60000 δολαρίων. Φορτώθηκαν στις 12 Ιουλίου του ίδιου έτους και στάλθηκαν στο Λονδίνο. Στο Βρετανικό Μουσείο κατέληξαν και δύο θραύσματα από τη ζωφόρο που βρήκε ο Brondsted όταν επέστρεψε το 1820 στις Βάσσες.

Ο Foster κατά τη διάρκεια της ανασκαφής έκανε δύο σειρές υδατογραφιών εκ των οποίων μία έστειλε στον πατέρα του και μία στον πατέρα του Cockerell. Ο Haller, που επόπτευε την ανασκαφή του Επικούριου, ταξιδεύοντας από τη Ζάκυνθο για την Αθήνα τα Χριστούγεννα του 1812, αναγκάστηκε από τον καπετάνιο λόγω της καταιγίδας να πετάξει τα πράγματά του στη θάλασσα. Διασώθηκε μόνο το ημερολόγιό του από το οποίο έκανε δύο αντίγραφα. Αυτό που στάλθηκε στον Cockerell αποτέλεσε τη βάση της δημοσίευσης του ναού, στα 1860. Είχε προηγηθεί η παρουσίαση μίας σειράς σχεδίων από τον Stackelberg το 1826.

---

¹⁰² Wagner M., *Bassorilievi antichi della Grecia o sia fragio del tempio di Apollo Epicurio in Arcadia. Disegnato dagli originali da Gio. Martin Wagner*, Roma 1813

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Η διαδικασία ανάπτυξης ενός προϊόντος λογισμικού, είτε πρόκειται για πολυμεσική είτε για διαδικτυακή εφαρμογή, ακολουθεί ορισμένα βήματα, τα οποία αντιστοιχούν σε μία σειρά διαδοχικών εργασιών. Η πραγματοποίηση των βημάτων αυτών, ενδεχομένως μετά από αρκετές αναθεωρήσεις και επανελέγχους, αναμένεται να οδηγήσει σε ένα τελικό προϊόν, που να ανταποκρίνεται στο σκοπό και στους στόχους ανάπτυξής του. Τα στάδια¹⁰³ στα οποία διαιρείται η διαδικασία παραγωγής μίας εφαρμογής είναι τα παρακάτω:

- Ανάλυση

Κατά τη διάρκεια της φάσης αυτής καθορίζονται οι ανάγκες στις οποίες το προϊόν στοχεύει να ανταποκριθεί, προσδιορίζεται η ομάδα του κοινού στην οποία θα απευθύνεται, αναλύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των πιθανών χρηστών και ερευνάται ο τρόπος με τον οποίο η εφαρμογή θα προσαρμοσθεί σε αυτά. Γίνονται ακόμα και οι πρώτες εκτιμήσεις για τον όγκο των πληροφοριών που θα αξιοποιηθούν και τον τρόπο επεξεργασίας τους, καθορίζεται το πλάνο εργασίας και εκτιμάται η βιωσιμότητα του έργου. Η επιτυχής ολοκλήρωση του σταδίου αυτού, θα καθορίσει σε σημαντικό βαθμό το τελικό αποτέλεσμα, αφού ενδεχόμενες λανθασμένες εκτιμήσεις κατά τη φάση αυτή, είναι δύσκολο να αναθεωρηθούν αργότερα.

- Σχεδιασμός

Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει τον προγραμματισμό του έργου από πλευράς χρόνου, οργάνωσης και κατανομής εργασιών. Στο πλαίσιο της πραγματοποίησης της φάσης αυτής προσδιορίζονται τα τεχνικά χαρακτηριστικά του έργου, όπως τα είδη και οι μορφές των αρχείων που θα περιλαμβάνονται, καθορίζονται οι αρχές ποιότητας σύμφωνα με τις οποίες θα αναπτυχθεί η εφαρμογή, αναλύονται τα χαρακτηριστικά της διεπαφής, σύμφωνα με την κατηγορία των χρηστών στην οποία το προϊόν θα απευθύνεται και σχεδιάζεται ο τρόπος οργάνωσης των δεδομένων και οι δυνατότητες πλοήγησης.

- Υλοποίηση

Η τρίτη φάση στη διαδικασία ανάπτυξης του λογισμικού αφορά στην πραγματοποίηση του σχεδιασμού, σύμφωνα με τις προδιαγραφές που τέθηκαν στο προηγούμενο στάδιο. Επιλέγεται το εργαλείο συγγραφής, παράγονται τα απαιτούμενα αρχεία και υλοποιείται το σενάριο αφήγησης.

---

¹⁰³ Δημητριάδης Σ. - Πομπόρτσος Α. - Τριανταφύλλου Ευ., *Τεχνολογία πολυμέσων: θεωρία και πράξη*, Θεσσαλονίκη 2004, 401-430 και

Οδηγός Ποιότητας Διαδικτυακών Κόμβων Πολιτιστικών Οργανισμών
http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/elibrary/reports_list/psifiopiisi/diadictiakoi_komvoi.htm
(Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 1/12/2008)

- Έλεγχος-Αξιολόγηση

Κατά το τελευταίο στάδιο, εξετάζεται κατά πόσο η λειτουργία του τελικού προϊόντος είναι καλή, εάν υπάρχουν λάθη στα κείμενα, εάν το τελικό αποτέλεσμα ανταποκρίνεται στις καθορισμένες προδιαγραφές και στις απαιτήσεις, οι οποίες προσδιορίστηκαν κατά το σχεδιασμό του. Η διαδικασία της αποτίμησης του αποτελέσματος μέσω του ελέγχου της απήχησης και της αποτελεσματικότητας του προϊόντος, μπορεί να χρησιμεύσει στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για την επιτυχία ή την αποτυχία του συνολικού εγχειρήματος.

V.1. Μοντέλα ανάπτυξης λογισμικού

Το μοντέλο κύκλου ζωής μίας εφαρμογής, ρυθμίζει το σύνολο των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των σταδίων παραγωγής της. Ο τρόπος με τον οποίο οι φάσεις ανάπτυξης του λογισμικού διαδέχονται η μία την άλλη, καθορίζει και το μοντέλο που έχει προτιμηθεί για τον σκοπό αυτό. Τα πλέον γνωστά είναι το Build and Fix,¹⁰⁴ το Μοντέλο Καταρράκτη,¹⁰⁵ το Μοντέλο Πρωτοτύπου,¹⁰⁶ το Μοντέλο Λειτουργικής Επαύξεσης,¹⁰⁷ το Σπειροειδές¹⁰⁸ και τα αντικειμενοστραφούς φιλοσοφίας μοντέλα.¹⁰⁹ Οι ιδιαίτερες συνθήκες και διαφορετικές απαιτήσεις, οι οποίες ρυθμίζουν με καθοριστικό τρόπο τη διαδικασία σχεδιασμού και παραγωγής μίας εφαρμογής, είναι δυνατό να οδηγήσουν στο συνδυασμό στοιχείων από διαφορετικά μοντέλα ή στην απλοποίηση των πιο σύνθετων από αυτά, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις δυνατότητες και τους περιορισμούς κάθε έργου.

---

¹⁰⁴ Software process models
http://scitec.uwichill.edu.bb/cmp/online/cs221/software_process_models.htm (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 4/12/2008)

¹⁰⁵ Software Life Cycle Models
http://www.levela.com/software_life_cycles_swdoc.htm (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 4/12/2008)

A Survey of System Development Process Models
http://www.ctg.albany.edu/publications/reports/survey_of_sysdev/survey_of_sysdev.pdf (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 28/11/2008)

¹⁰⁶ Όπ. π.

¹⁰⁷ Software Engineering
http://users.softlab.ece.ntua.gr/~bxb/books/TLSlides_Chapter12.pdf (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 20/12/2008)

¹⁰⁸ Process Models in Software Engineering
<http://www.ics.uci.edu/~wscacchi/Papers/SE-Encyc/Process-Models-SEEncyc.pdf> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 28/11/2008)

¹⁰⁹ Software Engineering
http://users.softlab.ece.ntua.gr/~bxb/books/TLSlides_Chapter12.pdf (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 20/12/2008)

V.1.1. Το μοντέλο Build and Fix

Η παραγωγή λογισμικού σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, έχει ως κύριο χαρακτηριστικό της την απουσία προγραμματισμού και σχεδιασμού. Μέσα από συνεχείς επεμβάσεις και αναθεωρήσεις, το προϊόν αποκτά τελικά την επιθυμητή του μορφή. Η υιοθέτησή του θα έχει κατά πάσα πιθανότητα ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση στην παράδοση του προϊόντος, το υψηλό κόστος και τις περιορισμένες δυνατότητες υποστήριξης και βελτίωσής του. Το μοντέλο αυτό είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί σε περιορισμένων προγραμματιστικών απαιτήσεων εφαρμογές, στις οποίες η έκταση του κώδικα είναι μικρή.

V.1.2. Το μοντέλο Καταρράκτη

Η ανάπτυξη εφαρμογών σύμφωνα με το εν λόγω μοντέλο, χαρακτηρίζεται από τη γραμμική πορεία η οποία ακολουθείται κατά τη διαδοχή των σταδίων, που αυτό περιλαμβάνει. Η δυνατότητα επανεξέτασης των επιλογών που έχουν γίνει είναι περιορισμένη και επομένως και η αντιμετώπιση ενδεχόμενων αδυναμιών και ελλείψεων του προϊόντος. Εάν όμως ο γραμμικός χαρακτήρας του μοντέλου, που δεν συμβαδίζει ιδιαίτερα με τις πραγματικές συνθήκες ανάπτυξης λογισμικού, είναι το βασικό μειονέκτημά του, στα πλεονεκτήματά του συγκαταλέγονται η δυνατότητα να ελέγχεται στενά η πρόοδος η οποία συντελείται κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση της εφαρμογής και να περιορίζονται σημαντικά οι πιθανότητες σπατάλης χρόνου και κόπου, λόγω της ύπαρξης αυστηρώς και λεπτομερώς καθορισμένων προδιαγραφών, από τα πρώτα κιόλας στάδια της διαδικασίας.

V.1.3. Το μοντέλο Πρωτοτύπου

Η υιοθέτηση του τρίτου μοντέλου συνίσταται κυρίως στην δημιουργία ενός πρωτοτύπου σχεδιασμένου πρόχειρα, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του πελάτη, του οποίου η παρέμβαση απαιτείται προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις, που θα οδηγήσουν στην παραγωγή του λογισμικού. Διασφαλίζεται έτσι η δυνατότητα επαναπροσέγγισης του τρόπου με τον οποίο το σύστημα ανταποκρίνεται στις ανάγκες, που καλείται να ικανοποιήσει. Διακρίνονται δύο παραλλαγές αυτού του μοντέλου, ανάλογα με το εάν το πρωτότυπο χρησιμοποιείται αποκλειστικά για τον καθορισμό των απαιτήσεων του πελάτη ή εάν εξελίσσεται και βελτιώνεται, τροποποιούμενο σύμφωνα με την ανατροφοδότηση που παρέχεται από τον πελάτη. Στην πρώτη περίπτωση, ο χρόνος και το κόστος ανάπτυξης του λογισμικού περιορίζονται και στη δεύτερη ελέγχονται και βελτιώνονται όλες οι πτυχές του συστήματος προτού αυτό πάρει τη τελική μορφή του. Στα βασικά μειονεκτήματα του μοντέλου αυτού συγκαταλέγονται η ανεπαρκής ανάλυση απαιτήσεων που μπορεί να υπονομεύσει την ποιότητα του προϊόντος και η προσήλωση στο αρχικό πρωτότυπο, που μπορεί να αποπροσανατολίσει και να καθυστερήσει τα μέλη της ομάδας σχεδιασμού.

V.1.4. Το μοντέλο Λειτουργικής Επαύξησης

Βασικό χαρακτηριστικό του μοντέλου αυτού είναι η σύνθεση του τελικού προϊόντος, μέσα από μία διαδικασία διαδοχικών ενσωματώσεων των αναγκαίων για την ανάπτυξη και ολοκλήρωσή του τμημάτων. Η επιτυχία στην παραγωγή λογισμικού, εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τον αρχικό σχεδιασμό, στον οποίο οι προδιαγραφές και τα επιμέρους τμήματα πρέπει να έχουν προσδιοριστεί με ακρίβεια. Στην περίπτωση που για κάποιο λόγο αναθεωρηθούν οι απαιτήσεις του συστήματος, τότε και τα μέρη που το αποτελούν, είναι πιθανό να μην ανταποκρίνονται στα νέα δεδομένα. Πλεονέκτημα του μοντέλου αυτού αποτελεί η δυνατότητα μείωσης του απαιτούμενου για την ολοκλήρωση της εφαρμογής χρόνου, στην περίπτωση που τα τμήματά της αναπτύσσονται παράλληλα. Μειονέκτημα αποτελεί η αδυναμία εύκολης προσαρμογής του συστήματος σε διαφορετικές ανάγκες, από αυτές που ο αρχικός σχεδιασμός προέβλεπε.

V.1.5 Το Σπειροειδές μοντέλο

Το Σπειροειδές μοντέλο, συνδυάζοντας στοιχεία από τα μοντέλα Καταρράκτη και Πρωτοτύπου, υιοθετεί τον προσεκτικό σχεδιασμό που προβλέπει το πρώτο, τις διαδοχικές αναθεωρήσεις που χαρακτηρίζουν το δεύτερο και επιπλέον εισάγει τα κριτήρια της αξιολόγησης των κινδύνων και της αποτίμησης των πιθανών λύσεων σε ενδεχόμενα προβλήματα, που μπορεί να προκύψουν κατά την εκτέλεση των διαδοχικών φάσεων της εφαρμογής. Ενδείκνυται για σύνθετα, απαιτητικά και δαπανηρά προϊόντα λογισμικού, κατά τη διαδικασία ανάπτυξης των οποίων είναι επιβεβλημένο να γίνονται συνεχείς επεμβάσεις και να εκτιμώνται οι δυσκολίες που είναι δυνατό να ανακύψουν. Ο υπολογισμός των κινδύνων πριν από την έναρξη υλοποίησης της κάθε φάσης αν και διασφαλίζει την αποτελεσματική αντιμετώπιση πιθανών προβλημάτων, μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά χρονοβόρος αφού συνήθως επιβάλλει μεγάλες διαφοροποιήσεις στον τρόπο ανάπτυξης των επιμέρους σταδίων. Επιπλέον απαιτείται μεγάλη ικανότητα τόσο κατά τον προσδιορισμό των πιθανών δυσκολιών, αλλά και μεγάλη προγραμματιστική ευχέρεια κατά την επιλογή των κατάλληλων λύσεων για την αντιμετώπισή τους.

V.1.6 Τα αντικειμενοστραφή μοντέλα

Στην κατηγορία αυτή υπάγονται το Γενικό Μοντέλο Κύκλου Ζωής και το Μοντέλο Πίδακα. Βασικό χαρακτηριστικό του πρώτου είναι ο όχι ιδιαίτερος αυστηρός σχεδιασμός μίας διαδικασίας ανάπτυξης και παραγωγής λογισμικού, η οποία οργανώνεται σε κύκλους ανάπτυξης, που με τη σειρά τους ολοκληρώνονται μετά από την εκτέλεση μίας ακολουθίας βημάτων. Ο αριθμός των κύκλων ανάπτυξης και ο προγραμματισμός των εργασιών που ο κάθε ένας από τους κύκλους αυτούς θα περιλαμβάνει, εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες της κάθε εφαρμογής και ρυθμίζεται από τον κατασκευαστή της. Βασικό χαρακτηριστικό του Μοντέλου Πίδακα είναι η αξιοποίηση ενός αποθέματος τμημάτων

λογισμικού ως βάσης για την ανάπτυξη των σταδίων της εφαρμογής και η όχι τόσο σαφής διάκριση μεταξύ των φάσεων ανάλυσης, σχεδίασης και υλοποίησης.

Και τα δύο μοντέλα υιοθετούν το Μοντέλο Καταρράκτη, δεν καθορίζονται όμως από αυτό. Το πρώτο εφαρμόζει τη γραμμική διαδικασία μόνο κατά την πραγματοποίηση των διαδοχικών βημάτων που απαιτούνται για την ολοκλήρωση κάθε κύκλου ανάπτυξης. Στο δεύτερο, η εκτέλεση κάθε σταδίου δεν αποτελεί προϋπόθεση για τη μετάβαση στο επόμενο, καθώς οι φάσεις υπερκαλύπτονται .

V.2. Η εφαρμογή «C.R. Cockerell. Από τη δράση του στην Ελλάδα». Το μοντέλο ανάπτυξης της εφαρμογής

Στην επιλογή του κατάλληλου για την εφαρμογή αυτή μοντέλου, καθοριστικό ρόλο έπαιξαν μία σειρά παραγόντων, οι οποίοι είναι δυνατό να διακριθούν σε δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα παραγόντων αφορούσε στην ανάδειξη του προτύπου που ανταποκρινόταν καλύτερα στις απαιτήσεις της ευρύτερης κατηγορίας προϊόντων λογισμικού, στην οποία και η εν λόγω εφαρμογή ανήκε. Για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών, με τη στενή και με τη διευρυμένη έννοια του όρου εφαρμογών, το Σπειροειδές μοντέλο αποτελούσε την ενδεδειγμένη λύση, κυρίως γιατί εξασφάλιζε τη δυνατότητα επανακαθορισμού όλων των επιλογών που είχαν γίνει κατά τη φάση του αρχικού σχεδιασμού.

Αν λάβουμε υπόψη ότι γι' αυτού του είδους τις εφαρμογές, το πληροφοριακό υλικό είναι συνήθως σύνθετο, τα μέσα πρόσβασης για την προσέγγισή του πολλά και τα εργαλεία για την επεξεργασία του περισσότερα, είναι αναγκαίο να υπάρχει η δυνατότητα αναθεώρησης των αποφάσεων, στην περίπτωση που οι εισηγμένες δεν ανταποκρίνονταν στους σκοπούς για τους οποίους αποφασίστηκε ο σχεδιασμός της εφαρμογής. Αυτός υπήρξε και ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο το μοντέλο Καταρράκτη απορρίφθηκε.

Η βαρύτητα η οποία συνήθως δίνεται κατά τον αρχικό σχεδιασμό τόσο των τυπικών όσο και των ανοικτών εκπαιδευτικών εφαρμογών, στο στάδιο της ανάλυσης απαιτήσεων, καθιστούσε εξίσου άσκοπη την υιοθέτηση του μοντέλου Πρωτοτύπου, το οποίο συνήθως εφαρμόζεται σε περιπτώσεις που οι στόχοι του προϊόντος δεν έχουν αποσαφηνισθεί. Ελάχιστα επίσης θα μπορούσε να αξιοποιηθεί σε εκπαιδευτικές εφαρμογές, η δυνατότητα κατάτμησης του λογισμικού (μοντέλο Λειτουργικής Επαύξησης), αφού κάτι τέτοιο θα έπρεπε να αποφασισθεί κατά το ήδη ρευστό αρχικό σχεδιασμό.

Η δεύτερη κατηγορία παραγόντων, που θα συνέβαλαν στην επιλογή μοντέλου, αφορούσαν στις ανάγκες, τους περιορισμούς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης εφαρμογής. Έτσι, ήταν απαραίτητο μεν να παρέχεται η δυνατότητα αναθεώρησης στο στάδιο διαμόρφωσης των σχεδιαστικών επιλογών, ήταν αδύνατο δε, λόγω των στενών χρονικών ορίων εντός των οποίων έπρεπε να ολοκληρωθεί το έργο, να εφαρμοσθούν οι αναθεωρήσεις αυτές και κατά το στάδιο παραγωγής του προϊόντος. Ενώ ήταν χρήσιμο να είναι εφικτή η επανεξέταση των αποφάσεων στον τρόπο οργάνωσης του περιεχομένου, για να εξυπηρετηθεί καλύτερα ο σκοπός της εφαρμογής, για να δοθεί

προτεραιότητα σε συγκεκριμένα νοήματα, για να είναι πιο ευέλικτη η πλοήγηση και η πρόσβαση, ήταν αδύνατο η διαδικασία μελέτης σκοπιμότητας και ανάλυσης κινδύνων να εφαρμοσθεί και κατά τη φάση παραγωγής του λογισμικού, διότι κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε μεγάλες καθυστερήσεις, που θα ματαίωναν το έργο. Έτσι υιοθετήθηκε μία απλουστευμένη εκδοχή του Σπειροειδούς μοντέλου, που παρείχε τη δυνατότητα αναθεώρησης μόνο στο αρχικό στάδιο ανάπτυξης της εφαρμογής. Η δυνατότητα αυτή αξιοποιήθηκε όταν διαπιστώθηκε ότι οι θεματικοί άξονες στους οποίους είχε το πληροφοριακό υλικό αρχικά οργανωθεί δεν ανταποκρίνονταν στους στόχους που είχαν τεθεί. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δρομολογηθεί μία διαδικασία επανεξέτασης του τρόπου διάρθρωσης της εφαρμογής και της βαρύτητας που έπρεπε να δοθεί σε κάποιες από τις ενότητές της. Οδήγησε σε επεμβάσεις στη δομή της και ορθολογικότερη διαχείριση του πληροφοριακού υλικού που παρείχε.

V.3. Τα στάδια σχεδιασμού και υλοποίησης του ψηφιακού προϊόντος

Η διαδικτυακή εφαρμογή για τον Cockerell, υπήρξε το αποτέλεσμα μίας διαδικασίας σύνθεσης τεσσάρων φάσεων εργασίας. Κατά το πρώτο στάδιο, αυτό της Ανάλυσης, καθορίστηκαν οι στόχοι του προϊόντος, προσδιορίστηκαν οι πιθανοί χρήστες και οι τρόποι με τους οποίους ο σκοπός της εφαρμογής θα ανταποκρινόταν στις ανάγκες του κοινού. Διερευνήθηκε ακόμα η πιθανότητα ύπαρξης προϊόντων λογισμικού με το ίδιο περιεχόμενο και αναζητήθηκαν παρόμοιας φιλοσοφίας εφαρμογές.

Κατά το στάδιο του Σχεδιασμού, συντάχθηκαν το διάγραμμα ροής και ένα τυπικό σενάριο χρήσης της εφαρμογής. Κατά τη φάση της Υλοποίησης καθορίστηκε το περιβάλλον εκτέλεσης του προγράμματος, η γλώσσα παρουσίασης, τα εργαλεία προγραμματισμού, οι μορφές των αρχείων, έγινε η συγγραφή των κειμένων, η επεξεργασία των εικόνων και συντάχθηκε ο κώδικας. Τέλος, κατά τη φάση του Ελέγχου, εξετάστηκε εάν το τελικό προϊόν ανταποκρίνεται σε κάποια από τα κριτήρια ποιότητας, που χρησιμοποιούνται για την αποτίμηση τέτοιων εφαρμογών.

V.3.1. Στόχοι

Οι λόγοι, στους οποίους στηρίχθηκε η απόφαση της ανάπτυξης μίας διαδικτυακής εφαρμογής για τον Cockerell και τη δράση του στην Ελλάδα, ήταν οι εξής:

- Η αξιοποίηση του πλούσιου πληροφοριακού υλικού με γνώμονα τις δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα των νέων τεχνολογιών. Η προοπτική της εύκολης πρόσβασης ενός διευρυμένου κοινού σε ένα απόθεμα πληροφοριών ελκυστικά παρουσιασμένου, δε θα μπορούσε παρά να αποτελέσει ένα ισχυρό κίνητρο υπέρ των ψηφιακών τεχνολογιών.
- Η συγκέντρωση των συμπερασμάτων της έρευνας ποικίλων επιστημονικών κλάδων αλλά και των δεδομένων στα οποία τα συμπεράσματα αυτά στηρίχθηκαν και η διάθεσή τους στο κοινό. Η εφαρμογή σκοπό της είχε, μεταξύ άλλων, να παρουσιάσει πληροφορίες από

ποικίλες πηγές, παραθέτοντας στοιχεία τα οποία στο σύνολό τους δεν είχαν συνδυαστεί ούτε σε συμβατικής ούτε σε ηλεκτρονικής μορφής δημοσίευση, φωτίζοντας με αυτό τον τρόπο πολύπλευρα το θέμα της.

- Η οργάνωση των δεδομένων της έρευνας κατά τρόπο που να μην αποτελούν μόνο μία δεξαμενή πληροφοριών αλλά και να αναδεικνύουν συγκεκριμένα ζητήματα, διευκολύνοντας τον χρήστη να τα προσεγγίσει. Μεταξύ των στόχων που τέθηκαν ήταν να οργανωθεί μέσω της εφαρμογής μία μη τυπική εκπαιδευτική δραστηριότητα, που θα κατάρτιζε τη διαδικασία δόμησης της γνώσης, στρέφοντας το ενδιαφέρον του χρήστη σε προκαθορισμένα θέματα. Σκοπός ήταν τα ερωτήματα της έρευνας, τα οποία καθόρισαν τον τρόπο διαχείρισης του υλικού, να αναπαρασταθούν αποτελεσματικά.
- Η προβολή ενός θέματος με πολλές πτυχές και προεκτάσεις, κάποιες από τις οποίες άμεσα συνδεδεμένες και με επίκαιρα ζητήματα (διακίνηση και κυριότητα πολιτιστικών αγαθών), με τρόπο που να ενθαρρύνει την εμπάθουση και την περαιτέρω ενασχόληση με το αντικείμενο.

V.3.2. Ομάδα κοινού

Ο προσδιορισμός των πιθανών χρηστών της εφαρμογής αυτής, οδήγησε στο γενικό συμπέρασμα ότι αυτοί θα μπορούσαν να εκπροσωπούν ομάδες ανθρώπων με διαφορετικά ενδιαφέροντα, υψηλού μορφωτικού επιπέδου, που θα διέθεταν μία στοιχειώδη εξοικείωση με τους υπολογιστές και το διαδίκτυο, θα είχαν τον κατάλληλο εξοπλισμό και το ελάχιστο εξειδικευμένο λογισμικό που θα τους επέτρεπε την πρόσβαση στο προϊόν. Πιο συγκεκριμένα το προσδοκώμενο κοινό θα μπορούσε να ανήκει στην κατηγορία των φοιτητών ανθρωπιστικών σπουδών, ιστορικής ή αρχαιολογικής κατεύθυνσης ή στην κατηγορία των εκπαιδευτικών χωρίς να αποκλείονται και οι περιπτώσεις ανθρώπων, που ανεξάρτητα από την επαγγελματική τους ιδιότητα, τα ενδιαφέροντά τους θα μπορούσαν να περιστρέφονται γύρω από την εποχή, τα μνημεία και τις συνθήκες που καθόρισαν τη τύχη τους.

Εκτιμώντας πως οι ανάγκες των παραπάνω κατηγοριών χρηστών συνοψίζονταν α) στη γρήγορη προσπέλαση όσο το δυνατό πιο λεπτομερούς, έγκυρου και τεκμηριωμένου πληροφοριακού υλικού και β) στην ανάδειξη των τρόπων με τους οποίους η αξιοποίηση του υλικού αυτού θα ήταν δυνατή, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση αφενός στη διαδικασία επιλογής και επεξεργασίας των πληροφοριών και αφετέρου στην οργάνωση των θεματικών αξόνων, στην ιεράρχηση των διαδρομών και στη σχεδίαση της πλοήγησης. Ως προς το σκέλος που αφορούσε στο περιεχόμενο της εφαρμογής, μέσω της εξαντλητικής έρευνας όλων των πηγών και της προσεκτικής απογραφής όλων των στοιχείων, συντάχθηκαν κατατοπιστικά αλλά όχι εκλαϊκευμένα κείμενα και υποστηρίχθηκαν με φωτογραφικό υλικό. Ως προς το σκέλος της πρόσληψης γνώσης, οργανώθηκε προσεκτικά η θεματολογία και ο τρόπος πρόσβασης στο περιεχόμενο, ώστε οι βασικές ιδέες που αποτέλεσαν τη ραχοκοκαλιά της εφαρμογής να γίνονται εύκολα αντιληπτές.

Εκτός από την ποιότητα της πληροφορίας και την οργάνωσή της με σκοπό τη συγκρότηση συγκεκριμένων νοημάτων, σκόπιμο κρίθηκε να διασφαλιστεί και η δυνατότητα ενός λιγότερο πιεθαρχημένου τρόπου ερμηνείας και προσέγγισης του πληροφοριακού υλικού. Για να επιτευχθεί αυτό αποφεύχθηκε η γραμμικότητα στο σχεδιασμό της πλοήγησης και δόθηκε η δυνατότητα να έχει ο χρήστης εποπτεία όλων των εναλλακτικών διαδρομών ώστε να μην εγκλωβίζεται σε ένα προκαθορισμένο τρόπο περιήγησης. Ο σχεδιασμός της διεπαφής αποφασίσθηκε να είναι λιτός αφού δε θα συνέβαλε με κάποιο ουσιαστικό τρόπο στην προσπέλαση ή την αξιοποίηση του πληροφοριακού υλικού.

V.3.3. Ανάλογες διαδικτυακές και πολυμεσικές εφαρμογές

Η διερεύνηση της πιθανότητας ύπαρξης ψηφιακών εφαρμογών ανάλογου ή συναφούς περιεχομένου, δεν απέδωσε κάποιο αποτέλεσμα. Δεν ήταν επομένως αναγκαίο να αναθεωρηθούν οποιεσδήποτε σχετικές με το περιεχόμενο, την οπτική γωνία, τον χαρακτήρα και το ύφος της εφαρμογής αποφάσεις, αφού δεν υπήρχε κάποια ανταγωνιστική ηλεκτρονική έκδοση, που να επέβαλλε τον επανακαθορισμό των επιλογών αυτών. Έτσι το ενδιαφέρον στράφηκε στον εντοπισμό εφαρμογών με ομοιότητες στο τρόπο διαχείρισης του περιεχομένου τους, στη διάρθρωσή τους, στο είδος των χρηστών που απευθύνονταν και στα μέσα πρόσβασης στο υλικό, που είχαν επιλέξει.

Η έρευνα σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά απέδωσε τρία αποτελέσματα. Τα δύο από αυτά αφορούσαν στις εκπαιδευτικές ψηφιακές εφαρμογές με θέμα *Το όραμα και τη Συλλογή του Ι. Γεννάδειου*¹¹⁰ και την *Dorothy Burr Thompson*,¹¹¹ τις οποίες είχε εκδώσει η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών, το 2008. Η τρίτη εφαρμογή (2003) υπήρξε το προϊόν της συνεργασίας μεταξύ της Υπηρεσίας Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης, της Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και ως θέμα της έχει τη ζωφόρο του Παρθενώνα.¹¹²

Και οι δύο ηλεκτρονικές εκδόσεις της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών, ιδιαίτερα όμως αυτή για τον Γεννάδειο, παρουσίαζαν πολλά κοινά στοιχεία με την εφαρμογή για τον Cockerell: στη διασύνδεση των στοιχείων του περιεχομένου με βάση τη νοηματική τους συνάφεια, στον τρόπο που τα στοιχεία αυτά υποστήριζαν το στόχο της εφαρμογής και στις επιλογές που καθόρισαν την οργάνωση του υλικού, με την ύπαρξη θεματικών αξόνων, τις μεταβάσεις από τα γενικότερου στα ειδικότερου ενδιαφέροντος ζητήματα, την αφήγηση των γεγονότων σύμφωνα με την χρονολογική τους

¹¹⁰ ASCSA Digital Library <http://www3.ascsa.edu.gr/media/gennadius/gennadius.html> (Τελευταία επίσκεψη: 19/1/2009)

¹¹¹ ASCSA Digital Library <http://www3.ascsa.edu.gr/media/thompson/thompson.html> (Τελευταία επίσκεψη: 19/1/2009)

¹¹² Η Ζωφόρος του Παρθενώνα <http://www.ekt.gr/parthenonfrieze/> (Τελευταία επίσκεψη: 19/1/2009)

αλληλουχία. Η εφαρμογή για την Thompson εστίαζε στη συμβολή της ως φωτογράφου και ως δημιουργού ενός σημαντικού αρχείου, στη γνώσεις μας για την ελληνική τοπογραφία και την καθημερινή, αγροτική και αστική ζωή, κατά τις δεκαετίες '20 και '30. Βασικό χαρακτηριστικό της εφαρμογής ήταν ότι στηριζόταν περισσότερο στη δύναμη των εικόνων παρά στην πληροφορία κειμένου.

Η μεγάλη διαφορά μεταξύ αυτών και της εφαρμογής για τον Cockerell, ήταν οι συνθήκες που οδήγησαν στην ανάπτυξή τους. Όσον αφορά στις εκδόσεις της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών, δημιουργήθηκαν για να αξιοποιήσουν εκπαιδευτικά το υλικό ενός εκτεταμένου προγράμματος ψηφιοποίησης των συλλογών του φορέα. Αντιθέτως, η εφαρμογή για τον Cockerell, είχε ως αφετηρία το ερευνητικό ενδιαφέρον για τον άνθρωπο και την εποχή του. Ανεξάρτητα όμως από τη διαφορά αυτή, αποτέλεσαν και οι δύο ψηφιακές εκδόσεις μία εφαρμοσμένη εκδοχή του τρόπου με τον οποίο θα ήταν δυνατό να δοθεί υπόσταση και στα αποτελέσματα της έρευνας για τον Cockerell.

Η ηλεκτρονική έκδοση με θέμα τη ζωφόρο του Παρθενώνα εστιάζοντας στην λεπτομερή περιγραφή και παρουσίασή της, αποτελεί περισσότερο ένα έργο ψηφιακής τεκμηρίωσης παρά μία εκπαιδευτική εφαρμογή. Ακροβατεί μεταξύ της επιδίωξης να αποτελέσει μία αυστηρά επιστημονικού-αρχαιολογικού χαρακτήρα έκδοση και της προσδοκίας των δημιουργών της να προσελκύσει και το ενδιαφέρον του ευρύτερου κοινού. Οι ομοιότητες που παρουσιάζει με την εφαρμογή για τον Cockerell, περιορίζονται στο ότι κάποια κεφάλαια της τελευταίας αφορούν σε αντίστοιχα σύνολα γλυπτών. Η πιο ουσιαστική διαφορά τους έγκειται στο ότι η ψηφιακή έκδοση για τη ζωφόρο του Παρθενώνα δεν αξιοποιεί τη δυνατότητα να παρουσιάσει πολύπλευρα το θέμα της, αποτελώντας ένα λίγο πιο σύνθετο από τα συνηθισμένα, έργο ψηφιοποίησης.

V.3.4. Διάγραμμα ροής

V.3.5. Σενάριο χρήσης

Οθόνη 1: Βασικές επιλογές εφαρμογής – Κεντρική σελίδα

Αντικείμενο: Οι θεματικοί άξονες της εφαρμογής

Δραστηριότητα: Ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να επιλέξει μία εκ των τεσσάρων, κύριων ενοτήτων, πατώντας πάνω στους αντίστοιχους τίτλους τους. Εφόσον το επιθυμεί μπορεί να αναζητήσει επιπλέον στοιχεία για τα πρόσωπα με τα οποία συνδέθηκε ο Cockerell, να ενημερωθεί για τη βιβλιογραφία στην οποία στηρίχθηκαν τα κείμενα, αλλά και να επιλέξει μία από τις δύο γλώσσες στις οποίες τα κείμενα αυτά προσφέρονται.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Μεγάλο μέρος της οθόνης καταλαμβάνει το σχέδιο του Ingres, στο οποίο αποδίδεται ο Cockerell σε νεαρή ηλικία. Στα δεξιά του πορτραίτου, απόσπασμα από μία επιστολή του Άγγλου αρχιτέκτονα, που περιγράφει τη στιγμή της ανακάλυψης του πρώτου τμήματος γλυπτής μορφής, από τα αετώματα της Αφαίας. Στο άνω μέρος της οθόνης, ο τίτλος της εφαρμογής. Στο κάτω μέρος μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με σκούρο χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η εποχή και το περιβάλλον του
  2. Τα ταξίδια
  3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  4. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  5. Βιογραφίες
  6. Βιβλιογραφία
  7. Αγγλικά

Λειτουργικότητα:

1. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
2. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
4. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
5. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
6. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
7. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e

Σημειώσεις: Η σκουρόχρωμη ζώνη στο κάτω μέρος της οθόνης 1, δεσμεύεται για τη θέση των επιλογών Βιογραφίες, Βιβλιογραφία, Γλώσσα, Κεντρική σελίδα και θα διατηρηθεί σταθερή σε όλες τις οθόνες.

Οθόνη 2: Η εποχή και το περιβάλλον του περιηγητή

Αντικείμενο: Οι συνθήκες που επηρέασαν τον Cockerell και καθόρισαν τις επιλογές του.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να επιλέξει μία εκ των τριών υποενοτήτων στις οποίες έχει οργανωθεί το πληροφοριακό υλικό του κεφαλαίου. Μπορεί να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις κύριες ενότητες, έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία), της επιλογής άλλης γλώσσας και της επιστροφής στην αρχική σελίδα. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν δύο λέξεις ή φράσεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Οπouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Στο μεγαλύτερο μέρος της οθόνης κείμενο. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Ο Κλασικός Ρυθμός
  2. Οικογένεια και σπουδές
  3. Το σύγχρονό του περιηγητικό ρεύμα
  4. Τα ταξίδια
  5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  6. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
  7. Βιογραφίες
  8. Βιβλιογραφία
  9. Αγγλικά
  10. Κεντρική σελίδα
  11. Winkelmann
  12. έκδοση των τεσσάρων τόμων

Λειτουργικότητα:

1. Ο Κλασικός Ρυθμός
Μετάβαση: Οθόνη 2Α
2. Οικογένεια και σπουδές
Μετάβαση: Οθόνη 2Β
3. Το σύγχρονό του περιηγητικό ρεύμα
Μετάβαση: Οθόνη 2Γ
4. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
6. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών

- Μετάβαση: Οθόνη 5
- 7.Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
- 8.Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
- 9.Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
10. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
11. Winkelmann
Εμφάνιση εξώφυλλου δημοσίευσης πραγματείας για την αρχαία τέχνη
12. έκδοση των τεσσάρων τόμων
Εμφάνιση πρώτης σελίδας του έργου των Stuart-Revet, *Οι Αρχαιότητες των Αθηνών*

Οθόνη 2A: Ο Κλασικός Ρυθμός

Αντικείμενο: Ο νεοκλασικισμός και η Ελληνική Αναβίωση. Οι παράγοντες που οδήγησαν στην εμφάνισή τους.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Πατώντας τη λέξη-σύνδεσμο εντός του κειμένου ή το εικονίδιο-σύνδεσμο στην αρχή του, εμφανίζονται οι φωτογραφίες μεγεθυμένες, με λεζάντα που τις περιγράφει και ενημερώνει για την προέλευσή τους. Ο χρήστης όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης τη δυνατότητα να επιλέξει μία από τις άλλες δύο υποενότητες του κεφαλαίου. Έχει την ευχέρεια να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο και να γυρίσει στην αρχική οθόνη.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Τα ταξίδια
  2. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  3. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  4. Οικογένεια και σπουδές
  5. Το σύγχρονό του περιηγητικό ρεύμα
  6. Βιογραφίες
  7. Βιβλιογραφία
  8. Αγγλικά
  - 9.Κεντρική σελίδα
  - 10.Μικρογραφία εικόνας
  - 11.R. Smirke

Λειτουργικότητα:

1. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
2. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
3. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
4. Οικογένεια και σπουδές
Μετάβαση: Οθόνη 2B
5. Το σύγχρονο του περιηγητικό ρεύμα
Μετάβαση: Οθόνη 2Γ
6. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
7. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
8. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
9. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
10. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
11. R. Smirke
Εμφάνιση σχεδίου με την ανατολική πτέρυγα του Βρ. Μουσείου

Οθόνη 2B: Οικογένεια και σπουδές

Αντικείμενο: Η προσωπική ζωή του Cockerell μέχρι την αναχώρησή του για την Κωνσταντινούπολη.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Ο χρήστης όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης τη δυνατότητα να επιλέξει μία από τις άλλες δύο υποενότητες του κεφαλαίου. Έχει την ευχέρεια να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο και να γυρίσει στην αρχική οθόνη.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Τα ταξίδια
  2. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  3. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  4. Ο Κλασικός Ρυθμός
  5. Το σύγχρονο του περιηγητικό ρεύμα
  6. Βιογραφίες
  7. Βιβλιογραφία
  8. Αγγλικά

9. Κεντρική σελίδα

Λειτουργικότητα:

1. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
2. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
3. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
4. Ο Κλασικός Ρυθμός
Μετάβαση: Οθόνη 2Α
5. Το σύγχρονο του περιηγητικό ρεύμα
Μετάβαση: Οθόνη 2Γ
6. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
7. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
8. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1ε
9. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1

Οθόνη 2Γ: Το σύγχρονο του περιηγητικό ρεύμα

Αντικείμενο: Οι περιηγητές του β' μισού του 18^{ου} αι. και των αρχών του 19^{ου} και η εξέλιξη των ερευνητικών ενδιαφερόντων τους. Οι παράγοντες που καθόρισαν τις νέες τάσεις.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει και ενημερώνει για την προέλευσή της. Ο χρήστης όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης τη δυνατότητα να επιλέξει μία από τις άλλες δύο υποενότητες του κεφαλαίου. Έχει την ευχέρεια να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο και να γυρίσει στην αρχική οθόνη.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Τα ταξίδια
  2. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  3. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  4. Ο Κλασικός Ρυθμός
  5. Οικογένεια και σπουδές
  6. Βιογραφίες
  7. Βιβλιογραφία

8. Αγγλικά
9. Κεντρική σελίδα
10. Μικρογραφία εικόνας

Λειτουργικότητα:

1. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
2. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
3. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
4. Ο Κλασικός Ρυθμός
Μετάβαση: Οθόνη 2Α
5. Οικογένεια και σπουδές
Μετάβαση: Οθόνη 2Β
6. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
7. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
8. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1ε
9. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
10. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών

Οθόνη 3: Τα ταξίδια

Αντικείμενο: Το χρονικό της επταετούς περιπλάνησης του Cockerell και τα πεπραγμένα της ζωής του μετά από την επιστροφή του στην Αγγλία. Έμφαση δίνεται στο διάστημα παραμονής του στην Ελλάδα.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να επιλέξει μία εκ των τριών υποενοτήτων στις οποίες έχει οργανωθεί το πληροφοριακό υλικό του κεφαλαίου. Μπορεί να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις κύριες ενότητες, έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία), της επιλογής άλλης γλώσσας και της επιστροφής στην αρχική σελίδα. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν τέσσερις λέξεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Onmouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει και ενημερώνει για την προέλευσή της.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Στο μεγαλύτερο μέρος της οθόνης κείμενο. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία: 1. Η άφιξη του στην Ελλάδα
2. The Society of Travellers

3. Η επάνοδος του στην Αγγλία
4. Η εποχή και το περιβάλλον του
5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
6. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
7. Βιογραφίες
8. Βιβλιογραφία
9. Αγγλικά
10. Κεντρική σελίδα
11. Μικρογραφία εικόνας
12. Πελοπόννησο
13. Δελφούς
14. Γιάννενα
15. Ρώμη

Λειτουργικότητα:

1. Η άφιξη του στην Ελλάδα
Μετάβαση: Οθόνη 3Α
2. The Society of Travellers
Μετάβαση: Οθόνη 3Β
3. Η επάνοδος του στην Αγγλία
Μετάβαση: Οθόνη 3Γ
4. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
6. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
7. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
8. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
9. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1ε
10. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
11. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
12. Πελοπόννησο
Εμφάνιση σχετικού σχεδίου του Cockerell
13. Δελφούς
Εμφάνιση σχετικού σχεδίου του Cockerell

14. Γιάννενα
Εμφάνιση σχετικού σχεδίου του Cockerell
15. Ρώμη
Εμφάνιση σχετικού σχεδίου του Cockerell

Οθόνη 3Α: Η άφιξη του στην Ελλάδα

Αντικείμενο: Το ταξίδι του από την Κωνσταντινούπολη μέχρι την Αθήνα.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Πατώντας τη λέξη-σύνδεσμο εντός του κειμένου ή το εικονίδιο-σύνδεσμο στην αρχή του, εμφανίζονται οι φωτογραφίες μεγεθυμένες, με λεζάντα που τις περιγράφει και ενημερώνει για την προέλευσή τους. Ο χρήστης όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης τη δυνατότητα να επιλέξει μία από τις άλλες δύο υποενότητες του κεφαλαίου. Έχει την ευχέρεια να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο και να γυρίσει στην αρχική οθόνη.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. The Society of Travellers
  2. Η επάνοδος του στην Αγγλία
  3. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  4. Η εποχή και το περιβάλλον του
  5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  6. Βιογραφίες
  7. Βιβλιογραφία
  8. Αγγλικά
  9. Κεντρική σελίδα
  10. Μικρογραφία εικόνας
  11. αρχαϊκού λέοντα

Λειτουργικότητα:

1. The Society of Travellers
Μετάβαση: Οθόνη 3B
2. Η επάνοδος του στην Αγγλία
Μετάβαση: Οθόνη 3Γ
3. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
4. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων

- Μετάβαση: Οθόνη 4
- 6. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
- 7. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
- 8. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
- 9. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
- 12. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
- 13. Αρχαϊκού λέοντα
Εμφάνιση σχεδίου με τον αρχαϊκό λέοντα της Κέας

Οθόνη 3B: The Society of Travellers

Αντικείμενο: Η σύνδεση του Cockerell με άλλους ξένους περιηγητές και η συγκρότηση μίας ομάδας με κοινά ερευνητικά ενδιαφέροντα.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Ο χρήστης όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης τη δυνατότητα να επιλέξει μία από τις άλλες δύο υποενότητες του κεφαλαίου. Έχει την ευχέρεια να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο και να γυρίσει στην αρχική οθόνη.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η άφιξη του στην Ελλάδα
  2. Η επάνοδος του στην Αγγλία
  3. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
  4. Η εποχή και το περιβάλλον του
  5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  6. Βιογραφίες
  7. Βιβλιογραφία
  8. Αγγλικά
  9. Κεντρική σελίδα

Λειτουργικότητα:

1. Η άφιξη του στην Ελλάδα
Μετάβαση: Οθόνη 3A
2. Η επάνοδος του στην Αγγλία
Μετάβαση: Οθόνη 3Γ
3. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών

- Μετάβαση: Οθόνη 5
- 4. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
- 5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
- 6. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
- 7. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
- 8. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
- 9. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1

Οθόνη 3Γ: Η επάνοδος του στην Αγγλία

Αντικείμενο: Η ολοκλήρωση του ταξιδιού του, ο γυρισμός στην πατρίδα του και οι δραστηριότητες που ανέπτυξε κατά τα επόμενα χρόνια της ζωής του.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να επιλέξει μία από τις άλλες δύο υποενότητες στις οποίες έχει οργανωθεί το πληροφοριακό υλικό του κεφαλαίου. Μπορεί να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις κύριες ενότητες, έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία), της επιλογής άλλης γλώσσας και της επιστροφής στην αρχική σελίδα. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν τρεις λέξεις ή φράσεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Οπouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει και ενημερώνει για την προέλευσή της.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η άφιξη του στην Ελλάδα
  2. The Society of Travellers
  3. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  4. Η εποχή και το περιβάλλον του
  5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  6. Βιογραφίες
  7. Βιβλιογραφία
  8. Αγγλικά
  9. Κεντρική σελίδα
  10. Μικρογραφία εικόνας
  11. εκθέσεις

12. εθνικού μνημείου

13. αίθουσα συναυλιών στο Λίβερπουλ

Λειτουργικότητα:

1. Η άφιξή του στην Ελλάδα
Μετάβαση: Οθόνη 3Α
2. The Society of Travellers
Μετάβαση: Οθόνη 3Β
3. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
4. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
6. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
7. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
8. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1ε
9. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
10. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
11. εκθέσεις
Σχέδιο του Cockerell που αποκαθιστά τον Παρθενώνα
12. εθνικού μνημείου
Εμφάνιση σχεδίου του Cockerell με το μνημείο σε τομή
13. αίθουσα συναυλιών στο Λίβερπουλ
Εμφάνιση σχετικής φωτογραφίας

Οθόνη 4: Οι ανακαλύψεις των μνημείων

Αντικείμενο: Τα δύο αρχαία μνημεία και η δημοσίευσή τους από τον Cockerell.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να διαβάσει ένα σχετικό με τη δημοσίευση των μνημείων από τον Cockerell κείμενο. Μπορεί να επιλέξει έναν εκ των δύο αρχαίων ναών ή μία από τις άλλες τρεις κύριες ενότητες. Έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία), της επιλογής άλλης γλώσσας και της επιστροφής στην αρχική σελίδα. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν τρεις λέξεις ή φράσεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Onmouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της. Πατώντας τα δύο εικονίδια στην αρχή των αντίστοιχων παραγράφων του κειμένου, εμφανίζονται οι ίδιες φωτογραφίες μεγεθυμένες, με λεζάντα που τις περιγράφει και ενημερώνει για την προέλευσή τους.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

Ενεργά σημεία: 1. Ο ναός της Αφάιας

2. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
3. Η εποχή και το περιβάλλον του
4. Τα ταξίδια
5. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
6. Βιογραφίες
7. Βιβλιογραφία
8. Αγγλικά
9. Κεντρική σελίδα
10. Μικρογραφία εικόνας πρώτης παραγράφου
11. Μικρογραφία εικόνας δεύτερης παραγράφου
12. κατατοπιστικών σχεδίων
13. ευρημάτων
14. ακρίβεια στην εκπόνηση των σχεδίων

Λειτουργικότητα:

1. Ο ναός της Αφαίας
Μετάβαση: Οθόνη 4A
2. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
Μετάβαση: Οθόνη 4B
3. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
4. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
5. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
6. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
7. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
8. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
9. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
10. Μικρογραφία εικόνας πρώτης παραγράφου
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
11. Μικρογραφία εικόνας δεύτερης παραγράφου
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
12. κατατοπιστικών σχεδίων
Εμφάνιση αρχιτεκτονικού σχεδίου του Cockerell από το ναό της Αφαίας
13. ευρημάτων
Σχέδιο του Cockerell που αποδίδει τον Λαομέδοντα από το αν. αέτωμα της Αφαίας
14. ακρίβεια στην εκπόνηση των σχεδίων

Σχέδιο του Cockerell με τη στέγη και την κεράμωση της Αφαιάς

Οθόνη 4A: Ο ναός της Αφαιάς

Αντικείμενο: Παρουσίαση του μνημείου και αναδρομή στο αρχαίο και νεώτερο παρελθόν του.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να επιλέξει μία εκ των τεσσάρων υποενοτήτων στις οποίες έχει οργανωθεί το πληροφοριακό υλικό για το μνημείο. Μπορεί να επιλέξει το ναό του Επικούριου Απόλλωνα ή να μεταβεί σε μία από τις άλλες τρεις κύριες ενότητες της εφαρμογής. Μπορεί να γυρίσει στην αρχική οθόνη και έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει τη δυνατότητα να διαβάσει το κείμενο και πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του, να δει την ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει και ενημερώνει για την προέλευσή της.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η αρχιτεκτονική
  2. Η γλυπτική
  3. Το ιερό κατά την αρχαιότητα
  4. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές
  5. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
  6. Η εποχή και το περιβάλλον του
  7. Τα ταξίδια
  8. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  9. Βιογραφίες
  10. Βιβλιογραφία
  11. Αγγλικά
  12. Κεντρική σελίδα
  13. Μικρογραφία εικόνας

Λειτουργικότητα:

1. Η αρχιτεκτονική
Μετάβαση: Οθόνη 4A₁
2. Η γλυπτική
Μετάβαση: Οθόνη 4A₂
3. Το ιερό κατά την αρχαιότητα
Μετάβαση: Οθόνη 4A₃
4. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές
Μετάβαση: Οθόνη 4A₄

5. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
Μετάβαση: Οθόνη 4B
6. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
7. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
8. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
9. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
10. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
11. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
12. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
13. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών

Οθόνη 4A: Η αρχιτεκτονική

Αντικείμενο: Τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του αρχαίου ναού

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, το ναό του Επικούριου Απόλλωνα, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν επτά λέξεις ή φράσεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Οπmouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει και ενημερώνει για την προέλευσή της.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η γλυπτική
  2. Το ιερό κατά την αρχαιότητα
  3. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές
  4. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
  5. Η εποχή και το περιβάλλον του
  6. Τα ταξίδια
  7. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  8. Βιογραφίες
  9. Βιβλιογραφία

10. Αγγλικά
11. Κεντρική σελίδα
12. Μικρογραφία εικόνας
13. δωρικός περίπτερος
14. λίθινη επικλινής κατασκευή
15. δίτονες
16. κιονοστοιχίες
17. λατρευτικό άγαλμα
18. ακρωτηρίων
19. στέγη

Λειτουργικότητα:

1. Η γλυπτική
Μετάβαση: Οθόνη 4A₂
2. Το ιερό κατά την αρχαιότητα
Μετάβαση: Οθόνη 4A₃
3. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές
Μετάβαση: Οθόνη 4A₄
4. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
Μετάβαση: Οθόνη 4B
5. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
7. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
8. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
9. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
10. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
11. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
12. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
13. δωρικός περίπτερος
Εμφάνιση σχεδίου κάτοψης ναού
14. λίθινη επικλινής κατασκευή
Σχέδιο του ανατολικού τμήματος του ιερού, σε αποκατάσταση
15. δίτονες
Εμφάνιση φωτογραφίας της εσωτερικής κιονοστοιχίας
16. κιονοστοιχίες
Αξονομετρικό σχέδιο του ναού

17. λατρευτικό άγαλμα
Εμφάνιση σχεδίου με το ναό σε τομή
18. ακρωτηρίων
Σχέδιο ενός εκ των δύο κεντρικών ακρωτηρίων
19. στέγη
Σχέδιο του διάκοσμου της στέγης, από τη δημοσίευση του Cockerell

Οθόνη 4A₂: Η γλυπτική

Αντικείμενο: Τα αετωματικά γλυπτά του μνημείου

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, το ναό του Επικούριου Απόλλωνα, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν τρεις λέξεις ή φράσεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Οποιαδήποτε εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει και ενημερώνει για την προέλευσή της.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η αρχιτεκτονική
  2. Το ιερό κατά την αρχαιότητα
  3. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές
  4. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
  5. Η εποχή και το περιβάλλον του
  6. Τα ταξίδια
  7. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  8. Βιογραφίες
  9. Βιβλιογραφία
  10. Αγγλικά
  11. Κεντρική σελίδα
  12. Μικρογραφία εικόνας
  13. δυτικού αετώματος
  14. ανατολικού αετώματος
  15. χρήση χρώματος

Λειτουργικότητα:

1. Η αρχιτεκτονική
Μετάβαση: Οθόνη 4A₁
2. Το ιερό κατά την αρχαιότητα
Μετάβαση: Οθόνη 4A₃
3. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές
Μετάβαση: Οθόνη 4A₄
4. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
Μετάβαση: Οθόνη 4B
5. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
7. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
8. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
9. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
10. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
11. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
12. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
13. δυτικού αετώματος
Εμφάνιση γλυπτών δυτ. αετώματος
14. ανατολικού αετώματος
Εμφάνιση γλυπτών ανατ. αετώματος
15. χρήση χρώματος
Χρωματισμένο αντίγραφο του Πάρη από το δυτ. αέτωμα

Οθόνη 4A₃: Το ιερό κατά την αρχαιότητα

Αντικείμενο: Η ιστορία του ιερού από την ίδρυση μέχρι την εγκατάλειψή του

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, το ναό του Επικούριου Απόλλωνα, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν δύο φράσεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Οπmouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η γλυπτική
  2. Η αρχιτεκτονική

3. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές
4. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
5. Η εποχή και το περιβάλλον του
6. Τα ταξίδια
7. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
8. Βιογραφίες
9. Βιβλιογραφία
10. Αγγλικά
11. Κεντρική σελίδα
12. τέλη του 7^{ου} και τις αρχές του 6^{ου} αι.
13. σωζόμενο έως σήμερα ναό

Λειτουργικότητα:

1. Η γλυπτική
Μετάβαση: Οθόνη 4A₂
2. Η αρχιτεκτονική
Μετάβαση: Οθόνη 4A₁
3. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές
Μετάβαση: Οθόνη 4A₄
4. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
Μετάβαση: Οθόνη 4B
5. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
7. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
8. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
9. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
10. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
11. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
12. τέλη του 7^{ου} και τις αρχές του 6^{ου} αι.
Εμφάνιση κάτοψης του αρχαϊκού ιερού
13. σωζόμενο έως σήμερα ναό
Εμφάνιση κάτοψης του ύστερου αρχαϊκού ιερού

Οθόνη 4A₄: Οι πρώτοι Ευρωπαίοι περιηγητές και οι μετά τον Cockerell μελετητές

Αντικείμενο: Η νεώτερη ιστορία του μνημείου

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, το ναό του Επικούριου Απόλλωνα, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν πέντε λέξεις-φράσεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Οπmouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η γλυπτική
  2. Η αρχιτεκτονική
  3. Το ιερό κατά την αρχαιότητα
  4. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
  5. Η εποχή και το περιβάλλον του
  6. Τα ταξίδια
  7. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  8. Βιογραφίες
  9. Βιβλιογραφία
  10. Αγγλικά
  11. Κεντρική σελίδα
  12. Pars
  13. Dodwell
  14. A. Blouet
  15. Ch. Garnier
  16. αρχαϊκή επιγραφή

Λειτουργικότητα:

1. Η γλυπτική
Μετάβαση: Οθόνη 4A₂
2. Η αρχιτεκτονική
Μετάβαση: Οθόνη 4A₁
3. Το ιερό κατά την αρχαιότητα
Μετάβαση: Οθόνη 4A₃
4. Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα
Μετάβαση: Οθόνη 4B
5. Η εποχή και το περιβάλλον του

- Μετάβαση: Οθόνη 2
- 6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
- 7. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
- 8. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
- 9. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
- 10. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
- 11. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
- 12. Pars
Εμφάνιση σχεδίου του ναού από τον ίδιο
- 13. Dodwell
Εμφάνιση σχεδίου του ναού από τον ίδιο
- 14. A. Blouet
Εμφάνιση σχεδίου του ναού από τον ίδιο
- 15. Ch. Garnier
Εμφάνιση σχεδίου του ναού από τον ίδιο
- 16. αρχαϊκή επιγραφή
Εμφάνιση σχεδίου της μεγάλης αρχαϊκής επιγραφής

Οθόνη 4B: Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα

Αντικείμενο: Παρουσίαση του μνημείου και αναδρομή στο αρχαίο και νεώτερο παρελθόν του.

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να επιλέξει μία εκ των τεσσάρων υποενοτήτων στις οποίες έχει οργανωθεί το πληροφοριακό υλικό για το μνημείο. Μπορεί να επιλέξει το ναό της Αφαιάς ή να μεταβεί σε μία από τις άλλες τρεις κύριες ενότητες της εφαρμογής. Μπορεί να γυρίσει στην αρχική οθόνη και έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει και ενημερώνει για την προέλευσή της.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Το οικοδόμημα
  2. Το εικονογραφικό πρόγραμμα
  3. Η λατρεία
  4. Οι πρώτες αναφορές και η νεώτερη έρευνα
  5. Ο ναός της Αφαιάς
  6. Η εποχή και το περιβάλλον του
  7. Τα ταξίδια

8. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
9. Βιογραφίες
10. Βιβλιογραφία
11. Αγγλικά
12. Κεντρική σελίδα
13. Μικρογραφία εικόνας

Λειτουργικότητα:

1. Το οικοδόμημα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₁
2. Το εικονογραφικό πρόγραμμα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₂
3. Η λατρεία
Μετάβαση: Οθόνη 4B₃
4. Οι πρώτες αναφορές και η νεώτερη έρευνα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₄
5. Ο ναός της Αφαίας
Μετάβαση: Οθόνη 4A
6. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
7. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
8. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
9. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
10. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
11. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
12. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
13. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών

Οθόνη 4B₁: Το οικοδόμημα

Αντικείμενο: Τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του αρχαίου ναού

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, το ναό της Αφαίας, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν τέσσερις λέξεις-φράσεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Οπouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Το εικονογραφικό πρόγραμμα
  2. Η λατρεία
  3. Οι πρώτες αναφορές και η νεώτερη έρευνα
  4. Ο ναός της Αφαίας
  5. Η εποχή και το περιβάλλον του
  6. Τα ταξίδια
  7. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  8. Βιογραφίες
  9. Βιβλιογραφία
  10. Αγγλικά
  11. Κεντρική σελίδα
  12. Μικρογραφία εικόνας
  13. ναός του Επικούριου Απόλλωνα
  14. περίστασης
  15. σηκός
  16. ημικίονες

Λειτουργικότητα:

1. Το εικονογραφικό πρόγραμμα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₂
2. Η λατρεία
Μετάβαση: Οθόνη 4B₃
3. Οι πρώτες αναφορές και η νεώτερη έρευνα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₄
4. Ο ναός της Αφαίας
Μετάβαση: Οθόνη 4A
5. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
7. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
8. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
9. Βιβλιογραφία

- Μετάβαση: Οθόνη 7
10. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
  11. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
  12. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
  13. ναός του Επικούριου Απόλλωνα
Εμφάνιση σχεδίου κάτοψης του ναού
  14. περίστασης
Εμφάνιση φωτογραφίας του ανατ. πτερού του ναού
  15. σηκός
Εμφάνιση φωτογραφίας του σηκού του ναού
  16. ημικίονες
Εμφάνιση σχεδίου της εσωτερικής κιονοστοιχίας

Οθόνη 4B₂: Το εικονογραφικό πρόγραμμα

Αντικείμενο: Ο γλυπτός διάκοσμος του ναού

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, το ναό της Αφαίας, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν τέσσερις λέξεις-φράσεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Onmouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Το οικοδόμημα
  2. Η λατρεία
  3. Οι πρώτες αναφορές και η νεώτερη έρευνα
  4. Ο ναός της Αφαίας
  5. Η εποχή και το περιβάλλον του
  6. Τα ταξίδια
  7. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  8. Βιογραφίες
  9. Βιβλιογραφία
  10. Αγγλικά

11. Κεντρική σελίδα
12. Μικρογραφία εικόνας
13. ερχομό του Απόλλωνα
14. αρπαγή
15. Αμαζονομαχία
16. Κενταυρομαχία

Λειτουργικότητα:

1. Το οικοδόμημα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₁
2. Η λατρεία
Μετάβαση: Οθόνη 4B₃
3. Οι πρώτες αναφορές και η νεώτερη έρευνα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₄
4. Ο ναός της Αφαίας
Μετάβαση: Οθόνη 4A
5. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
7. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
8. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
9. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
10. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
11. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
12. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
13. ερχομό του Απόλλωνα
Εμφάνιση σχεδίου με τις μετόπες του πρόναου
14. αρπαγή
Εμφάνιση σχεδίου με τις μετόπες του οπισθόδομου
15. Αμαζονομαχία
Εμφάνιση σχετικών φωτογραφιών ιωνικής ζωφόρου
16. Κενταυρομαχία
Εμφάνιση σχετικών φωτογραφιών ιωνικής ζωφόρου

Οθόνη 4B₃: Η λατρεία

Αντικείμενο: Η ιστορία του ιερού από την ίδρυση μέχρι την εγκατάλειψή του

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, το ναό της

Αφαίας, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχει μία φράση, που λειτουργεί ως σύνδεσμος. Onmouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Το οικοδόμημα
  2. Το εικονογραφικό πρόγραμμα
  3. Οι πρώτες αναφορές και η νεώτερη έρευνα
  4. Ο ναός της Αφαίας
  5. Η εποχή και το περιβάλλον του
  6. Τα ταξίδια
  7. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
  8. Βιογραφίες
  9. Βιβλιογραφία
  10. Αγγλικά
  11. Κεντρική σελίδα
  12. νότια του υφιστάμενου κλασικού

Λειτουργικότητα:

1. Το οικοδόμημα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₁
2. Το εικονογραφικό πρόγραμμα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₂
3. Οι πρώτες αναφορές και η νεώτερη έρευνα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₄
4. Ο ναός της Αφαίας
Μετάβαση: Οθόνη 4A
5. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
7. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
8. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
9. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
10. Αγγλικά

Μετάβαση: Οθόνη 1e

11. Κεντρική σελίδα

Μετάβαση: Οθόνη 1

12. νότια του υφιστάμενου κλασικού

Εμφάνιση σχεδίου κάτοψης, με τον κλασικό και τον προγενέστερο ναό

Οθόνη 4B₄: Οι πρώτες αναφορές και η νεώτερη έρευνα

Αντικείμενο: Η νεώτερη ιστορία του μνημείου

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, το ναό της Αφαίας, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Εντός του κειμένου, που αναπτύσσεται στο κεντρικό τμήμα της οθόνης, υπάρχουν δύο λέξεις-φράσεις, που λειτουργούν ως σύνδεσμοι. Onmouseover εμφανίζεται μικρογραφία της φωτογραφίας, που μπορεί ο χρήστης να δει onclick, συνοδευόμενη από πληροφορίες προέλευσής της. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Το οικοδόμημα
  2. Το εικονογραφικό πρόγραμμα
  3. Η λατρεία
  4. Ο ναός της Αφαίας
  5. Η εποχή και το περιβάλλον του
  6. Τα ταξίδια
  7. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  8. Βιογραφίες
  9. Βιβλιογραφία
  10. Αγγλικά
  11. Κεντρική σελίδα
  12. Μικρογραφία εικόνας
  13. E. Dodwell
  14. A. Blouet

Λειτουργικότητα:

1. Το οικοδόμημα
Μετάβαση: Οθόνη 4B₁
2. Το εικονογραφικό πρόγραμμα

- Μετάβαση: Οθόνη 4B₂
- 3. Η λατρεία
Μετάβαση: Οθόνη 4B₃
- 4. Ο ναός της Αφαίας
Μετάβαση: Οθόνη 4A
- 5. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
- 6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
- 7. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
- 8. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
- 9. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
- 10. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
- 11. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
- 12. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
- 13. E. Dodwell
Εμφάνιση σχεδίου του ναού από τον ίδιο
- 14. A. Blouet
Εμφάνιση σχεδίου του ναού από τον ίδιο

Οθόνη 5: Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών

Αντικείμενο: Το χρονικό της εύρεσης και εκποίησης των γλυπτών

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις τέσσερις συνολικά υποενότητες του κεφαλαίου ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Τα αετώματα της Αφαίας
  2. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο
  3. Το χρονικό της ανασκαφής στις Βάσσεις
  4. Η δημοπρασία της ιωνικής ζωφόρου
  5. Η εποχή και το περιβάλλον του
  6. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  7. Τα ταξίδια
  8. Βιογραφίες

9. Βιβλιογραφία
10. Αγγλικά
11. Κεντρική σελίδα

Λειτουργικότητα:

1. Τα αετώματα της Αφαίας
Μετάβαση: Οθόνη 5Α
2. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο
Μετάβαση: Οθόνη 5Β
3. Το χρονικό της ανασκαφής στις Βάσσες
Μετάβαση: Οθόνη 5Γ
4. Η δημοπρασία της ιωνικής ζωφόρου
Μετάβαση: Οθόνη 5Δ
5. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
6. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
7. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
8. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
9. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
10. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1ε
11. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1

Οθόνη 5Α: Τα αετώματα της Αφαίας

Αντικείμενο: Το χρονικό της εύρεσης και μεταφοράς των γλυπτών

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο
  2. Το χρονικό της ανασκαφής στις Βάσσες
  3. Η δημοπρασία της ιωνικής ζωφόρου
  4. Η εποχή και το περιβάλλον του
  5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων

6. Τα ταξίδια
7. Βιογραφίες
8. Βιβλιογραφία
9. Αγγλικά
10. Κεντρική σελίδα
11. Μικρογραφία εικόνας

Λειτουργικότητα:

1. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο
Μετάβαση: Οθόνη 5B
2. Το χρονικό της ανασκαφής στις Βάσες
Μετάβαση: Οθόνη 5Γ
3. Η δημοπρασία της ιωνικής ζωφόρου
Μετάβαση: Οθόνη 5Δ
4. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
7. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
8. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
9. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1ε
10. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
11. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών

Οθόνη 5B: Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο

Αντικείμενο: Παρουσίαση όλων των σχετικών με την εξαγορά των γλυπτών λεπτομερειών

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

Ενεργά σημεία: 1. Τα αετώματα της Αφαίας

2. Το χρονικό της ανασκαφής στις Βάσσες
3. Η δημοπρασία της ιωνικής ζωφόρου
4. Η εποχή και το περιβάλλον του
5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
6. Τα ταξίδια
7. Βιογραφίες
8. Βιβλιογραφία
9. Αγγλικά
10. Κεντρική σελίδα
11. Μικρογραφία εικόνας

Λειτουργικότητα:

1. Τα αετώματα της Αφαίας
Μετάβαση: Οθόνη 5Α
2. Το χρονικό της ανασκαφής στις Βάσσες
Μετάβαση: Οθόνη 5Γ
3. Η δημοπρασία της ιωνικής ζωφόρου
Μετάβαση: Οθόνη 5Δ
4. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
7. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
8. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
9. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1ε
10. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
11. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών

Οθόνη 5Γ: Το χρονικό της ανασκαφής στις Βάσσες

Αντικείμενο: Το χρονικό της εύρεσης και μεταφοράς των γλυπτών

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Τα αετώματα της Αφαίας
  2. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο
  3. Η δημοπρασία της ιωνικής ζωφόρου
  4. Η εποχή και το περιβάλλον του
  5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  6. Τα ταξίδια
  7. Βιογραφίες
  8. Βιβλιογραφία
  9. Αγγλικά
  10. Κεντρική σελίδα
  11. Μικρογραφία εικόνας

Λειτουργικότητα:

1. Τα αετώματα της Αφαίας
Μετάβαση: Οθόνη 5Α
2. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο
Μετάβαση: Οθόνη 5Β
3. Η δημοπρασία της ιωνικής ζωφόρου
Μετάβαση: Οθόνη 5Δ
4. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
7. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
8. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
9. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1ε
10. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
11. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών

Οθόνη 5Δ: Η δημοπρασία της ιωνικής ζωφόρου

Αντικείμενο: Παρουσίαση όλων των σχετικών με την εξαγορά των γλυπτών λεπτομερειών

Δραστηριότητα: Ο χρήστης μπορεί να διαβάσει το σχετικό κείμενο. Όπως και σε κάθε οθόνη έχει τη δυνατότητα να κάνει χρήση του υποστηρικτικού υλικού (Βιογραφίες, Βιβλιογραφία) και της επιλογής άλλης γλώσσας. Έχει επίσης την ευχέρεια να επιλέξει μία από τις άλλες τρεις υποενότητες, να μεταβεί σε άλλο κεφάλαιο ή να γυρίσει στην αρχική οθόνη. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Τα αετώματα της Αφαίας
  2. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο
  3. Το χρονικό της ανασκαφής στις Βάσες
  4. Η εποχή και το περιβάλλον του
  5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  6. Τα ταξίδια
  7. Βιογραφίες
  8. Βιβλιογραφία
  9. Αγγλικά
  10. Κεντρική σελίδα
  11. Μικρογραφία εικόνας

Λειτουργικότητα:

1. Τα αετώματα της Αφαίας
Μετάβαση: Οθόνη 5Α
2. Η εξαγορά των μαρμάρων από το Λουδοβίκο
Μετάβαση: Οθόνη 5Β
3. Το χρονικό της ανασκαφής στις Βάσες
Μετάβαση: Οθόνη 5Γ
4. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
5. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
6. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
7. Βιογραφίες
Μετάβαση: Οθόνη 6
8. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
9. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1ε
10. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1

11. Μικρογραφία εικόνας

Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών

Οθόνη 6: Βιογραφίες

Αντικείμενο: Η ζωή όσων ενεπλάκησαν άμεσα ή έμμεσα με τη δράση του Cockerell

Δραστηριότητα: Ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να διαβάσει το κείμενο και να επιλέξει μεταξύ των τριών κατηγοριών, στις οποίες εντάσσονται τα πρόσωπα. Μπορεί να επιστρέψει σε ένα από τα τέσσερα κεφάλαια της εφαρμογής, να ανατρέξει στην βιβλιογραφία, να αλλάξει σε αγγλικά τη γλώσσα των κειμένων και να μεταβεί στην αρχική οθόνη.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η εποχή και το περιβάλλον του
  2. Τα ταξίδια
  3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  4. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  5. Βιβλιογραφία
  6. Αγγλικά
  7. Κεντρική σελίδα
  8. «Οι Φιλέλληνες»
  9. Το φιλικό περιβάλλον του
  10. Οι συντελεστές της πώλησης των συλλογών

Λειτουργικότητα:

1. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
2. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
4. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
5. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
6. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
7. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
8. «Οι Φιλέλληνες»
Μετάβαση: Οθόνη 6A

9. Το φιλικό περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 6B
10. Οι συντελεστές της πώλησης των συλλογών
Μετάβαση: Οθόνη 6Γ

Οθόνη 6A: «Οι Φιλέλληνες»- P.O. Brondsted

Αντικείμενο: Η ζωή του P.O. Brondsted

Δραστηριότητα: Ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να διαβάσει το κείμενο. Μπορεί να επιλέξει μεταξύ των άλλων δύο κατηγοριών της ενότητας των Βιογραφιών ή να ενημερωθεί για κάποιο άλλο από τα πρόσωπα της κατηγορίας των «Φιλελλήνων». Μπορεί να επιστρέψει σε ένα από τα τέσσερα κεφάλαια της εφαρμογής, να ανατρέξει στην βιβλιογραφία, να αλλάξει σε αγγλικά τη γλώσσα των κειμένων και να μεταβεί στην αρχική οθόνη. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η εποχή και το περιβάλλον του
  2. Τα ταξίδια
  3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  4. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  5. Βιβλιογραφία
  6. Αγγλικά
  7. Κεντρική σελίδα
  8. Το φιλικό περιβάλλον του
  9. Οι συντελεστές της πώλησης των συλλογών
  10. Μικρογραφία εικόνας
  11. John Foster
  - 12.....
- ...κ.ο.κ, για όλα τα πρόσωπα της κατηγορίας των «Φιλελλήνων».....

Λειτουργικότητα:

1. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
2. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
4. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών

- Μετάβαση: Οθόνη 5
- 5. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
- 6. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
- 7. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
- 8. Το φιλικό περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 6B
- 9. Οι συντελεστές της πώλησης των συλλογών
Μετάβαση: Οθόνη 6Γ
- 10. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
- 11. John Foster
Μετάβαση: Οθόνη 6A_I
- 12.....
Μετάβαση: Οθόνη 6A_{II}
- .....κ.ο.κ... μετάβαση σε αντίστοιχες με τα πρόσωπα της κατηγορίας των «Φιλελλήνων», οθόνες

Οθόνη 6B: Το φιλικό περιβάλλον του – Lord Byron

Αντικείμενο: Η ζωή του Λόρδου Βύρωνα

Δραστηριότητα: Ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να διαβάσει το κείμενο. Μπορεί να επιλέξει μεταξύ των άλλων δύο κατηγοριών της ενότητας των Βιογραφιών ή να ενημερωθεί για κάποιο άλλο από τα πρόσωπα της κατηγορίας αυτής. Μπορεί να επιστρέψει σε ένα από τα τέσσερα κεφάλαια της εφαρμογής, να ανατρέξει στην βιβλιογραφία, να αλλάξει σε αγγλικά τη γλώσσα των κειμένων και να μεταβεί στην αρχική οθόνη. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η εποχή και το περιβάλλον του
  2. Τα ταξίδια
  3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  4. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  5. Βιβλιογραφία
  6. Αγγλικά
  7. Κεντρική σελίδα
  8. «Οι Φιλέλληνες»
  9. Οι συντελεστές της πώλησης των συλλογών
  10. Μικρογραφία εικόνας

11.Sir Francis Beaufort

12.....

...κ.ο.κ, για όλα τα πρόσωπα της κατηγορίας αυτής.....

Λειτουργικότητα:

1. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
2. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
4. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
5. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
6. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
7. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
8. «Οι Φιλέλληνες»
Μετάβαση: Οθόνη 6A
9. Οι συντελεστές της πώλησης των συλλογών
Μετάβαση: Οθόνη 6Γ
10. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
11. Sir Francis Beaufort
Μετάβαση: Οθόνη 6B_I
- 12.....
Μετάβαση: Οθόνη 6B_{II}

.....κ.ο.κ... μετάβαση σε αντίστοιχες με τα πρόσωπα της κατηγορίας αυτής οθόνες

Οθόνη 6Γ: Οι συντελεστές της πώλησης των συλλογών - Louis Sebastien Fauvel

Αντικείμενο: Η ζωή του Louis Sebastien Fauvel

Δραστηριότητα: Ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να διαβάσει το κείμενο. Μπορεί να επιλέξει μεταξύ των άλλων δύο κατηγοριών της ενότητας των Βιογραφιών ή να ενημερωθεί για κάποιο άλλο από τα πρόσωπα της κατηγορίας αυτής. Μπορεί να επιστρέψει σε ένα από τα τέσσερα κεφάλαια της εφαρμογής, να ανατρέξει στην βιβλιογραφία, να αλλάξει σε αγγλικά τη γλώσσα των κειμένων και να μεταβεί στην αρχική οθόνη. Πατώντας το εικονίδιο στην αρχή του κειμένου εμφανίζεται η ίδια φωτογραφία μεγεθυμένη, με λεζάντα που την περιγράφει.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

Ενεργά σημεία: 1. Η εποχή και το περιβάλλον του

2. Τα ταξίδια

3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  4. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
  5. Βιβλιογραφία
  6. Αγγλικά
  7. Κεντρική σελίδα
  8. «Οι Φιλέλληνες»
  9. Το φιλικό περιβάλλον του
  10. Μικρογραφία εικόνας
  11. Λουδοβίκος Ι της Βαυαρίας
  - 12.....
- ...κ.ο.κ, για όλα τα πρόσωπα της κατηγορίας αυτής.....

Λειτουργικότητα:

1. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
  2. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
  3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
  4. Η ανασκαφή και λαφυραγωγή των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
  5. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
  6. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
  7. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1
  8. «Οι Φιλέλληνες»
Μετάβαση: Οθόνη 6A
  9. Το φιλικό περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 6B
  10. Μικρογραφία εικόνας
Εμφάνιση της ίδιας εικόνας, μεγεθυμένης, με προσθήκη πληροφοριών
  11. Λουδοβίκος Ι της Βαυαρίας
Μετάβαση: Οθόνη 6Γ_I
  - 12.....
Μετάβαση: Οθόνη 6Γ_{II}
- .....κ.ο.κ... μετάβαση σε αντίστοιχες με τα πρόσωπα της κατηγορίας αυτής οθόνες

Οθόνη 7: Βιβλιογραφία

Αντικείμενο: Η βιβλιογραφία στην οποία στηρίχθηκε η σύνταξη των κειμένων της εφαρμογής χωρισμένη σε ενότητες.

Γραφικά:

Πλαίσιο δράσης: Σκουρόχρωμο βάθος. Στο κάτω μέρος της οθόνης μία μικρού ύψους ζώνη, που επισημαίνεται με διαφορετικό χρώμα.

- Ενεργά σημεία:
1. Η εποχή και το περιβάλλον του
  2. Τα ταξίδια
  3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
  4. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
  5. Βιογραφίες
  6. Αγγλικά
  7. Κεντρική σελίδα

Λειτουργικότητα:

1. Η εποχή και το περιβάλλον του
Μετάβαση: Οθόνη 2
2. Τα ταξίδια
Μετάβαση: Οθόνη 3
3. Οι ανακαλύψεις των μνημείων
Μετάβαση: Οθόνη 4
4. Η ανασκαφή και λαφυραγώγηση των αρχαίων ναών
Μετάβαση: Οθόνη 5
5. Βιβλιογραφία
Μετάβαση: Οθόνη 7
6. Αγγλικά
Μετάβαση: Οθόνη 1e
7. Κεντρική σελίδα
Μετάβαση: Οθόνη 1

Οθόνη 1e: Οι βασικές επιλογές της εφαρμογής στην αγγλική γλώσσα

Αντικείμενο: Όπως για την Οθόνη 1, στα αγγλικά

Σημειώσεις : Υπό κατασκευή

V.3.6. Καθορισμός προδιαγραφών και υλοποίηση

Η γλώσσα συγγραφής η οποία επιλέχθηκε ήταν η PHP, λόγω της ιδιότητάς της να δημιουργεί δυναμικά περιεχόμενο σε ιστοσελίδες. Η χρήση της προτιμήθηκε καθώς θα επέτρεπε να

πραγματοποιηθούν σχετικά εύκολα οι οποιοσδήποτε αλλαγές και διορθώσεις στη διάρθρωση της εφαρμογής, με την τροποποίηση των δεδομένων ενός μόνο αρχείου και χωρίς παρεμβάσεις στο περιεχόμενο των υπολοίπων. Το ελεύθερο λογισμικό πρόγραμμα AppServ 2.4.8, παρείχε τη δυνατότητα δημιουργίας σελίδων PHP, εγκαθιστώντας συγχρόνως και τον διακομιστή που θα ήταν απαραίτητος για τη μεταγλώττιση του κώδικα.

Το σχεδιαστικό πρότυπο¹¹³ που θα καθόριζε τη μορφή της ιστοσελίδας, επιλέχθηκε από ένα κατάλογο έτοιμων templates, προσβάσιμων μέσω της ηλεκτρονικής διεύθυνσης <http://www.freecsstemplates.org/> Μετά από κάποιες μικρές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στο .css αρχείο, ώστε να ανταποκρίνεται καλύτερα ο σχεδιασμός στους στόχους της εφαρμογής, ξεκίνησε η σύνταξη του κώδικα. Είχε προηγηθεί αφενός η συγγραφή των κειμένων και αφετέρου η επιλογή και η επεξεργασία των εικόνων, που θα τα συνόδευαν.

Με τη βοήθεια του προγράμματος Photoshop της Adobe, δημιουργήθηκαν για κάθε εικόνα δύο εκδοχές της: οι μικρών διαστάσεων, τύπου thumbnail και οι μεγαλύτερου μεγέθους που συνοδεύονταν από περιγραφή και πληροφορίες για την προέλευσή τους. Όλες αποθηκεύτηκαν σε μορφή JPEG και σε τρεις διαφορετικούς φακέλους, ανάλογα με τη χρήση την οποία προορίζονταν να έχουν. Κατά τη σύνταξη του κώδικα ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στον τρόπο εμφάνισης των περιεχομένων, έτσι ώστε ο σχεδιασμός της διάταξής τους και οι δυνατότητες πρόσβασης σε αυτά, να απηχούν την ιεράρχηση των ενοτήτων.

Με χρήση έτοιμου script σε Java, μετατράπηκαν λέξεις ή φράσεις του κειμένου σε συνδέσμους, που με το γεγονός onMouseover εμφάνιζαν τη thumbnail εικόνα και με το γεγονός onclick παρουσίαζαν τη μεγεθυμένη έκδοσή της. Ως σύνδεσμοι λειτουργούσαν και τα εικονίδια στην αρχή των παραγράφων του κειμένου κάθε σελίδας. Ο μοναδικός τύπος φυλλομετρητή που χρησιμοποιήθηκε για τον έλεγχο της λειτουργίας της εφαρμογής ήταν ο Internet Explorer.

V.3.7. Έλεγχος-Αξιολόγηση

Η διαδικασία ελέγχου του τελικού ψηφιακού προϊόντος, περιέλαβε τις εξής ενέργειες: α) επιβεβαίωση της λειτουργικότητας των συνδέσμων. Εξακριβώθηκε ότι η επιλογή τους, κατεύθυνε τον χρήστη στην σωστή ενότητα ή στη σωστή πληροφορία, ανεξάρτητα από την ακολουθία των βημάτων που προηγούνταν· β) έλεγχος του περιεχομένου για λάθη ορθογραφικά ή συντακτικά και γ) έλεγχος της ταχύτητας και της ικανοποιητικής λειτουργίας του σε έναν τύπο φυλλομετρητή.

Αναμφίβολα τα περιθώρια διενέργειας περισσότερων ελέγχων ήταν πολύ μεγαλύτερα και θα μπορούσαν να αποτελέσουν μέρος μίας συνολικής αξιολόγησης¹¹⁴ της εφαρμογής, η οποία λόγω των

---

¹¹³ <http://www.freecsstemplates.org/preview/leafygreen> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 30/1/2009)

στενών χρονικών περιθωρίων δεν πραγματοποιήθηκε. Εάν υπήρχε η δυνατότητα διάθεσης του προϊόντος σε έναν ικανό αριθμό χρηστών, θα ήταν δυνατό να συγκεντρωθούν χρήσιμα συμπεράσματα τόσο για την ποιότητα του περιεχομένου, δηλαδή την εγκυρότητα και την ακρίβεια του όσο και για τη λειτουργικότητα της εφαρμογής, από πλευράς πλοήγησης, οργάνωσης του περιεχομένου και γραφικών. Καταγράφοντας τις αντιδράσεις ή αξιολογώντας τα σχόλια τους σχετικά με την ευκολία ή τη δυσκολία στον προσανατολισμό, την ευχέρεια προσπέλασης της πληροφορίας, την συνέπεια στη σχεδίαση, την φιλικότητα των επιλογών διεπαφής και την ταχύτητα πρόσβασης μέσω του διαδικτύου, είναι βέβαιο ότι το τελικό προϊόν μπορεί σε σημαντικό βαθμό να βελτιωθεί.

VI. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ψηφιακή εφαρμογή για τον Cockerell αποτελεί καρπό της ερευνητικής προσπάθειας, που απέβλεπε στη συγκέντρωση και αξιολόγηση όλων των σχετικών με το θέμα πληροφοριών. Αποτελεί συγχρόνως και προϊόν μιας διαδικασίας, που αποσκοπούσε στην επιλογή των πιο ενδεδειγμένων για τη διάθεση του υλικού αυτού μέσων. Ιδιαίτερη επομένως έμφαση δόθηκε στην εξαντλητική αναζήτηση όλων των δεδομένων, που θα επέτρεπαν να αναδείξουμε πολύπλευρα το θέμα, αλλά και στον τρόπο διαχείρισης και αξιοποίησης του αποθέματος των πληροφοριών.

Πολύ απαιτητικό υπήρξε το έργο της επιλογής και της οργάνωσης του υλικού λόγω του όγκου του, ενώ εξαιρετικά σύνθετη αποδείχθηκε πως ήταν η διαδικασία καθορισμού των θεματικών αξόνων της έρευνας και κατ' επέκταση της εφαρμογής. Ιδιαίτερα δύσκολο ήταν να υλοποιηθούν όλες οι βασικές σχεδιαστικές επιλογές και το αποτέλεσμα να ανταποκρίνεται άμεσα και ουσιαστικά σε αυτές.

Είναι επομένως πιθανό, τα ευρήματα μίας πιθανής αξιολόγησης του τελικού προϊόντος, να περιλαμβάνουν και αρκετά λάθη, παραλείψεις και αστοχίες, που να αφορούν τόσο στο στάδιο επεξεργασίας και οργάνωσης των δεδομένων όσο και στο στάδιο της ψηφιακής αξιοποίησής τους. Σε κάθε περίπτωση, τα περιθώρια βελτίωσης θα ήταν αρκετά μεγάλα. Με την προσθήκη αρχείων κινούμενης εικόνας η εφαρμογή θα μπορούσε να είναι περισσότερο ελκυστική για τον χρήστη. Με την ενσωμάτωση της δημοσίευσης του Cockerell για τα δύο μνημεία, θα είχε τη δυνατότητα πρόσβασης σε οπτικό υλικό και κείμενα, ιδιαίτερα διαφωτιστικά. Με τον εμπλουτισμό της με περιγραφές και αναφορές περιηγητών και μελετητών, που έζησαν τα ίδια γεγονότα ή επισκέφτηκαν τα μνημεία την ίδια περίπου εποχή, θα μπορούσε ο χρήστης να σχηματίσει μία περισσότερο ολοκληρωμένη εικόνα για το θέμα. Κάποια από τα ζητήματα, που ακροθιγώς εξετάζονται στην παρούσα εργασία, όπως π.χ. ο νεοκλασικισμός στην αρχιτεκτονική ή η αναθεώρηση των απόψεων του Δυτικού κόσμου περί της αρχαίας γλυπτικής ως αποτέλεσμα των ανακαλύψεων του Cockerell, θα ήταν δυνατό να σχολιαστούν εκτενέστερα και να καταλάβουν μεγαλύτερο τμήμα της εφαρμογής. Η αξιολόγηση του ψηφιακού

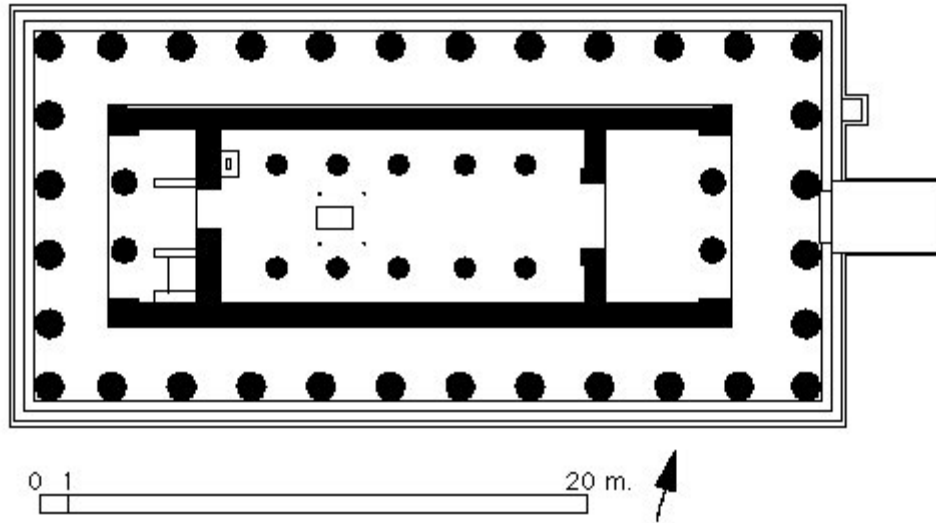
---

¹¹⁴ Δημητριάδης Σ. - Πομπόρτσης Α. - Τριανταφύλλου Ευ., *Τεχνολογία πολυμέσων: θεωρία και πράξη*, Θεσσαλονίκη 2004, 424-427

προϊόντος από ομάδες χρηστών, θα μπορούσε να δρομολογήσει αλλαγές που θα βελτίωναν της λειτουργικότητα του.

Οι οποιοσδήποτε επεμβάσεις σε μορφή και περιεχόμενο, θα αποσκοπούσαν στην τροφοδότηση του χρήστη με πληροφοριακό υλικό που θα αναδείκνυε καλύτερα τις πτυχές του θέματος, θα του εξασφάλιζαν πρόσβαση στο σύνολο των δεδομένων και θα τον διευκόλυναν να τα προσπελάσει δημιουργώντας ένα εύχρηστο και ελκυστικό περιβάλλον πλοήγησης. Προς αυτή την κατεύθυνση θα αξιοποιηθούν όσες προτάσεις για προσθήκες διορθώσεις και αναθεωρήσεις προέλθουν από την παρουσίαση της μεταπτυχιακής αυτής διατριβής.

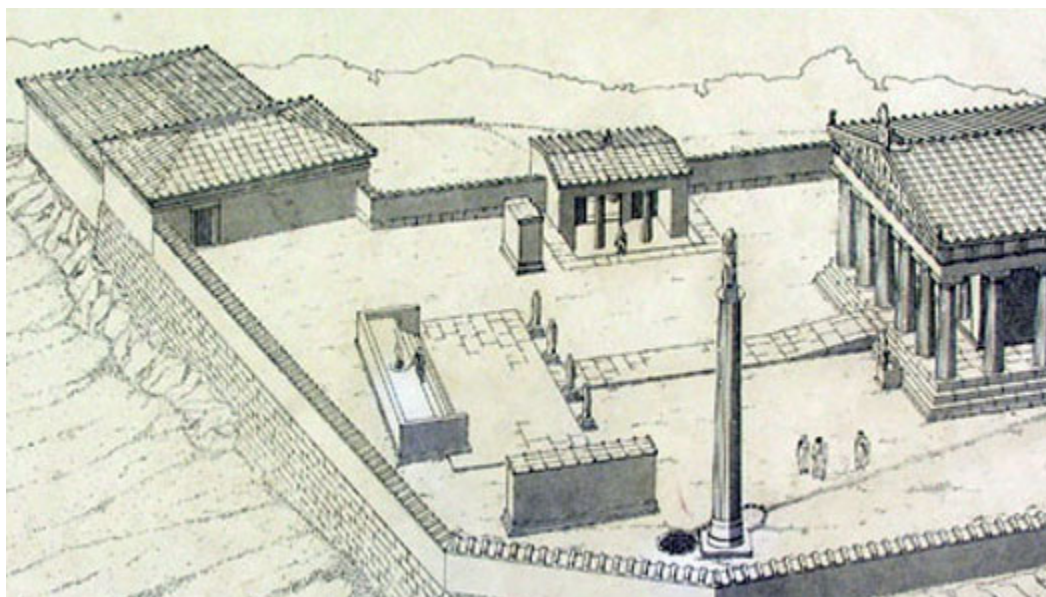
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

εικ.1 Κάτοψη του ναού (Προέλευση:Perseus Digital Library Project <http://www.perseus.tufts.edu>
Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.2 Αξονομετρικό σχέδιο του ναού (Προέλευση:Παπαχατζής Ν., *Παυσανίου Ελλάδος περιήγησις: Κορινθιακά και Λακωνικά*, Αθήνα 1980, σχ. 263)

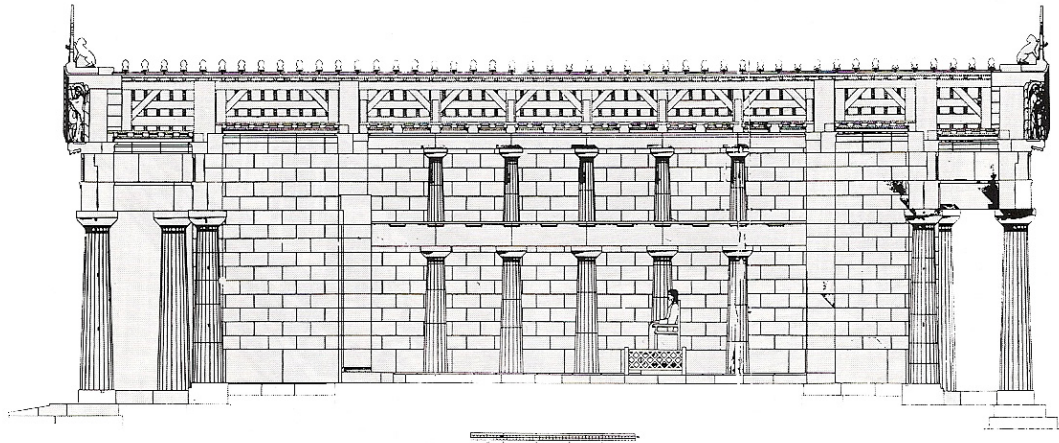

εικ.3 Το ανατολικό τμήμα του ιερού (Προέλευση: <http://www.greeklandscapes.com/image-slides/aegina-aphaia/images/aphaia-temple-17.jpg> Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

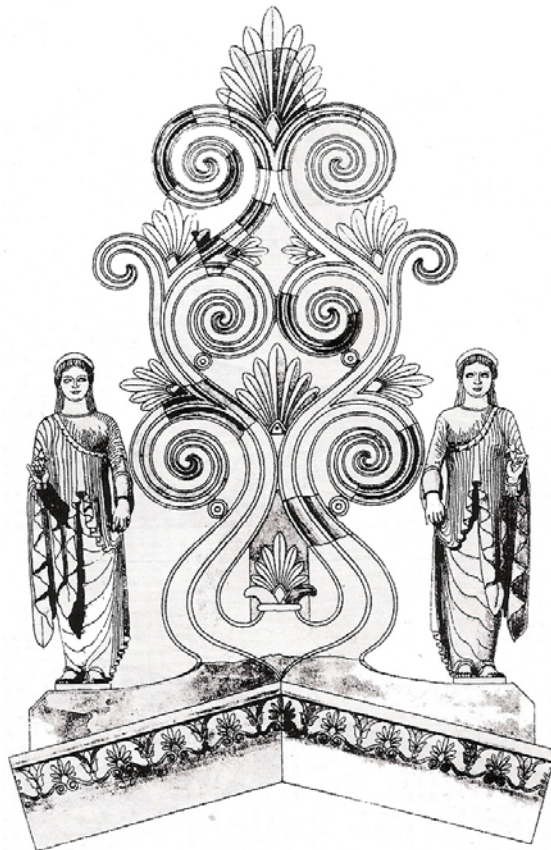

εικ.4 Η δίτονη κιονοστοιχία του ναού (Προέλευση:Perseus Digital Library Project <http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

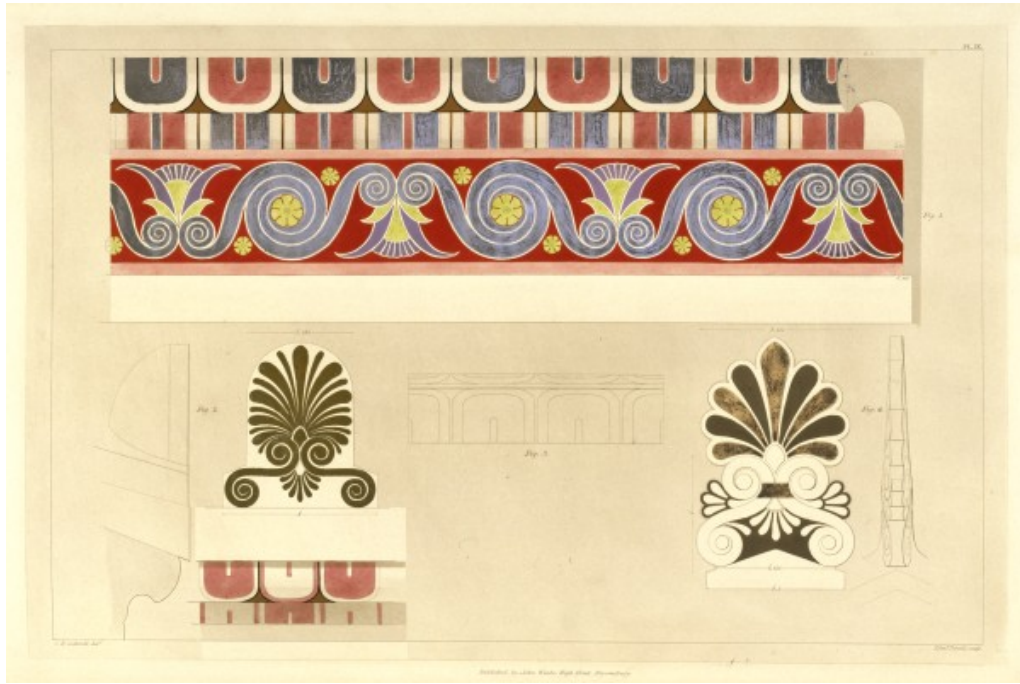

εικ.5 Ο ναός σε τομή (Προέλευση: Παπαχατζής Ν., *Παυσανίου Ελλάδος περιήγησις: Κορινθιακά και Λακωνικά*, Αθήνα 1980, σχ. 265)

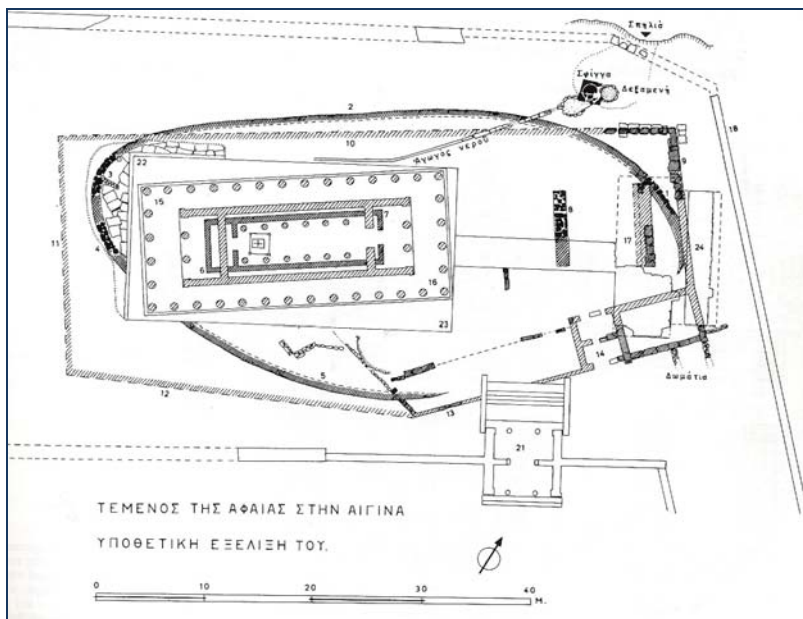

εικ.6 Ο ναός σε τομή (Προέλευση: Παπαχατζής Ν., *Παυσανίου Ελλάδος περιήγησις: Κορινθιακά και Λακωνικά*, Αθήνα 1980, σχ. 266)

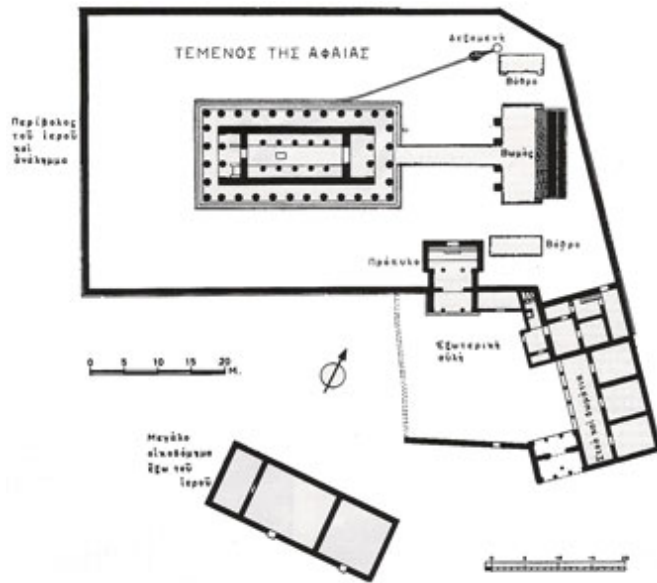

εικ. 7 Ο διάκοσμος της στέγης (Προέλευση: Royal Academy of Arts http://www.racollection.org.uk/asset_arena/photo/small/86/PL002586.jpg Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.8 Το ιερό της Αφαιάς. Οικοδομικές φάσεις (Προέλευση: Παπαχατζής Ν., *Πανσάνιον Ελλάδος περιήγησις: Κορινθιακά και Λακωνικά*, Αθήνα 1980, σχ. 262)

εικ.9 Η ύστερη αρχαϊκή φάση του ιερού (Προέλευση:Παπαχατζής Ν., *Παυσανίου Ελλάδας περιήγησις: Κορινθιακά και Λακωνικά*, Αθήνα 1980, σχ. 261)

εικ.10 Η Αθηνά από το ανατολικό αέτωμα του ναού. Λεπτομέρεια (Προέλευση:Perseus Digital Library Project <http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.11 Ο Πρίαμος από το ανατολικό αέτωμα του ναού (Προέλευση:Perseus Digital Library Project <http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.12 Ο έλληνας αντίπαλος του Πρίαμου, από το ανατολικό αέτωμα του ναού (Προέλευση:Perseus Digital Library Project <http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.13 Έλληνας πολεμιστής από το ανατολικό αέτωμα του ναού (Προέλευση:Perseus Digital Library Project <http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.14 Τρώας πολεμιστής από το ανατολικό αέτωμα του ναού (Προέλευση:Perseus Digital Library Project <http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.15 Ο Ηρακλής από το ανατολικό
αέτωμα του ναού (Προέλευση:Perseus
Digital Library Project
<http://www.perseus.tufts.edu>

Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης:
12/1/2009)

εικ.16 Ο
Λαομέδοντας από το
ανατολικό αέτωμα του
ναού
(Προέλευση:Perseus
Digital Library Project
<http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία
τελευταίας επίσκεψης:
12/1/2009)

εικ.17 Πεσμένος έλληνας
πολεμιστής από το
ανατολικό αέτωμα του ναού
(Προέλευση:Perseus Digital
Library Project
<http://www.perseus.tufts.edu>
u Ημερομηνία τελευταίας
επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.18 Η Αθηνά από το δυτικό αέτωμα του ναού
(Προέλευση:Perseus Digital Library Project
<http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας
επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.19 Ο Αϊάντας από το δυτικό αέτωμα του ναού
(Προέλευση:Perseus Digital Library Project
<http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης:
12/1/2009)

εικ.20 Ο Πάρης από το δυτικό αέτωμα του ναού
(Προέλευση:Perseus Digital Library Project
<http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας
επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.21 Ο Τεύκρος από το δυτικό αέτωμα του ναού
(Προέλευση:Perseus Digital Library Project
<http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης:
12/1/2009)

εικ.22 Χτυπημένος από τα
βέλη του Πάρη έλληνας. Από το
δυτικό αέτωμα του ναού
(Προέλευση:Perseus Digital
Library Project
<http://www.perseus.tufts.edu>
Ημερομηνία τελευταίας
επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.23 Χτυπημένος από τα
βέλη του Τεύκρου τρώας. Από
το δυτικό αέτωμα του ναού
(Προέλευση:Perseus Digital
Library Project
<http://www.perseus.tufts.edu>
Ημερομηνία τελευταίας
επίσκεψης: 12/1/2009)

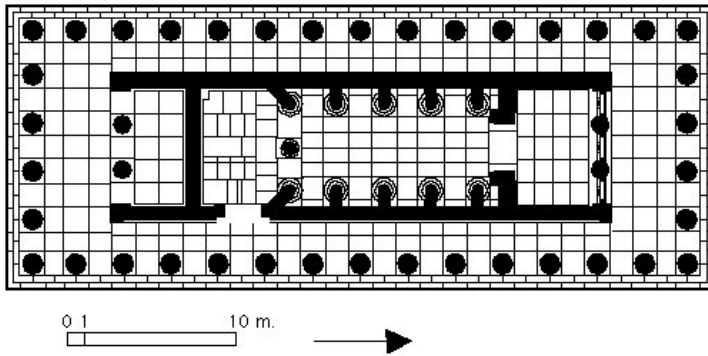

εικ.24 Μορφή πολεμιστή από το δυτικό αέτωμα του ναού (Προέλευση:Perseus Digital Library Project <http://www.perseus.tufts.edu> Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.25 Χρωματισμένο αντίγραφο του Πάρη από το δυτικό αέτωμα του ναού (Προέλευση: http://images.suite101.com/257068_archertrojan.jpg Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ.26 Αποκατάσταση τμήματος του δυτικού αετώματος μετά την προσθήκη χρωμάτων (Προέλευση: http://images.suite101.com/257086_pedimentgroup.jpg Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

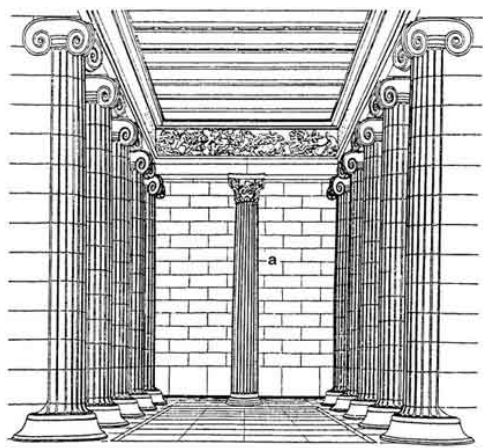
εικ. 27 Κάτοψη του ναού
(Προέλευση: Perseus Digital
Library Project
<http://www.perseus.tufts.edu>
Ημερομηνία τελευταίας
επίσκεψης: 12/1/2009)

εικ. 28 Ανατολικό πτερό (Προέλευση: ΥΠ.ΠΟ.
http://www.culture.gr/java/image?foto_id=9441&size=11
Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 12/1/2009)

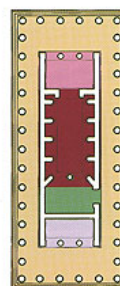
εικ. 29 Ο σηκός (Προέλευση: ΥΠ.ΠΟ
http://www.culture.gr/java/image?foto_id=9441&size=11
Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης:
12/1/2009)

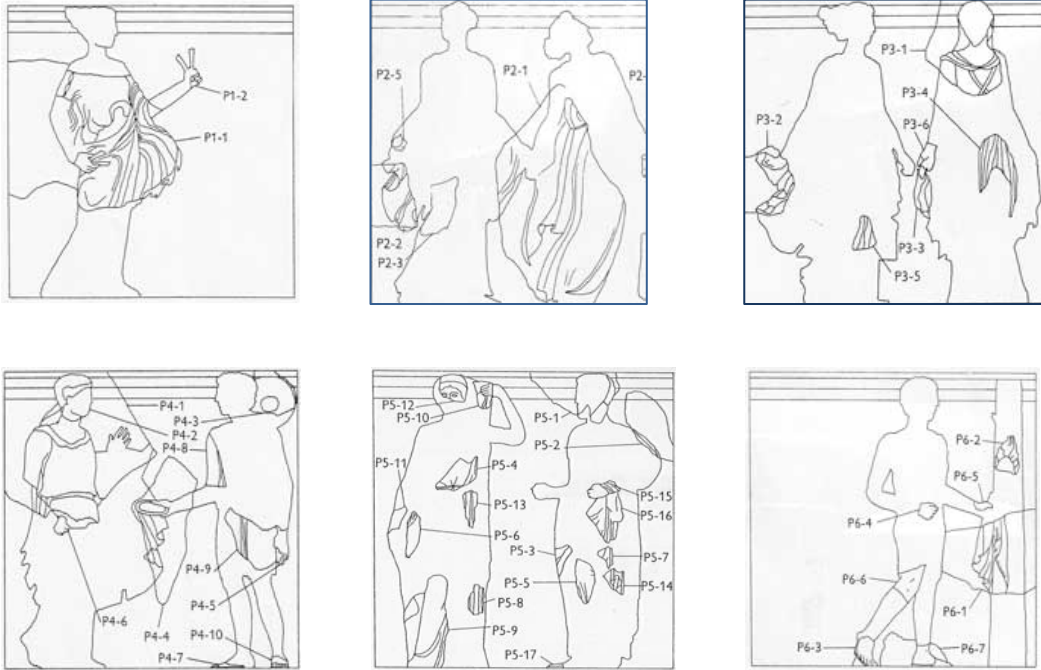
εικ. 30 Η εσωτερική κιονοστοιχία (Προέλευση: <http://www.mlahanas.de/Greeks/Cities/Images/BassaeRe.jpg> Η μερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 10/1/2009)

εικ. 31 Τα θεμέλια αρχαιότερου ναού (;) νότια του υφιστάμενου (Προέλευση: ΥΠ.Π.Ο. http://www.culture.gr/java/image?foto_id=9463&size=11 Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 10/1/2009)

ΥΠΟΜΟΝΗΜΑ
 - πετρώδ - περσική
 - κρηναίος
 - σαρκοφάγος
 - θύρα
 - οπισθόναος

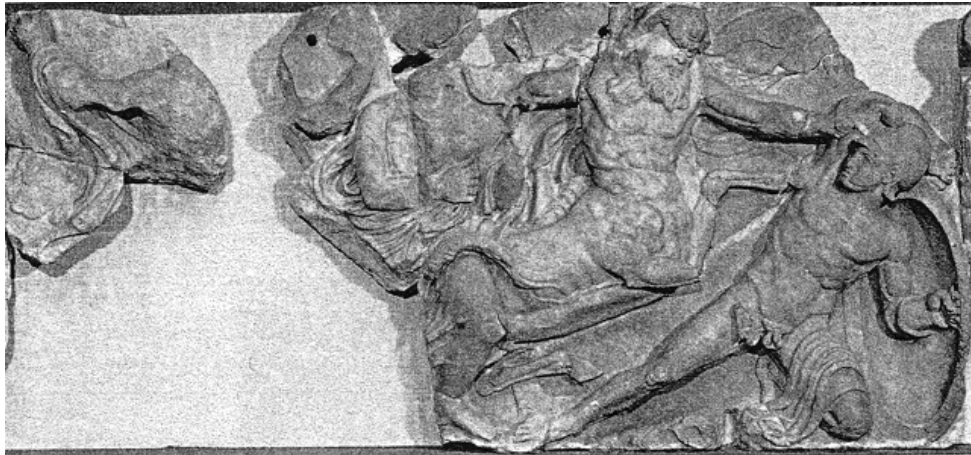

εικ. 32-37 Μετόπες προνάου (Προέλευση: Cooper F.A, *The Temple of Apollo Bassitas: The Sculpture*, vol.III, Princeton 1996, pl. 1,4,6,8,12,14)

εικ. 38-43 Μετόπες οπισθόδομου (Προέλευση: Cooper F.A, *The Temple of Apollo Bassitas: The Sculpture*, vol.III, Princeton 1996, pl.15,16,18,21,25,28)

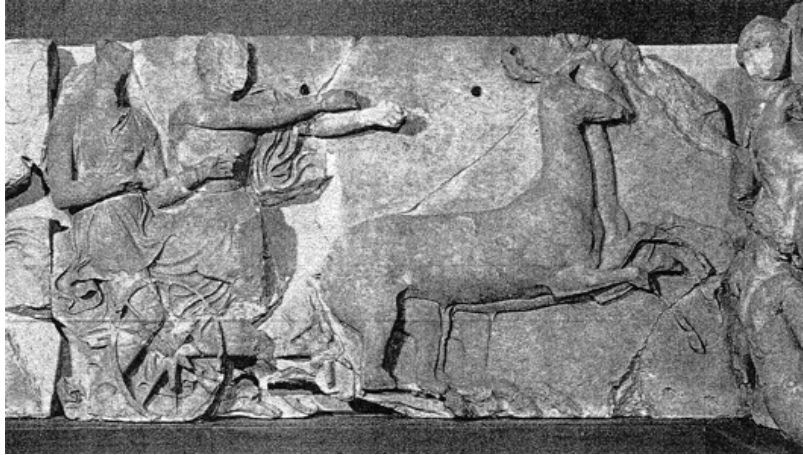
(BM520)

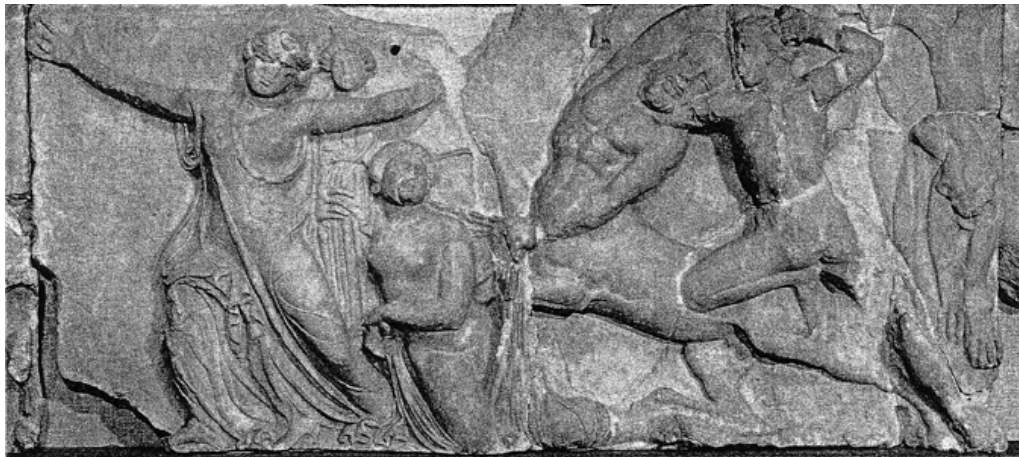
(BM 521)

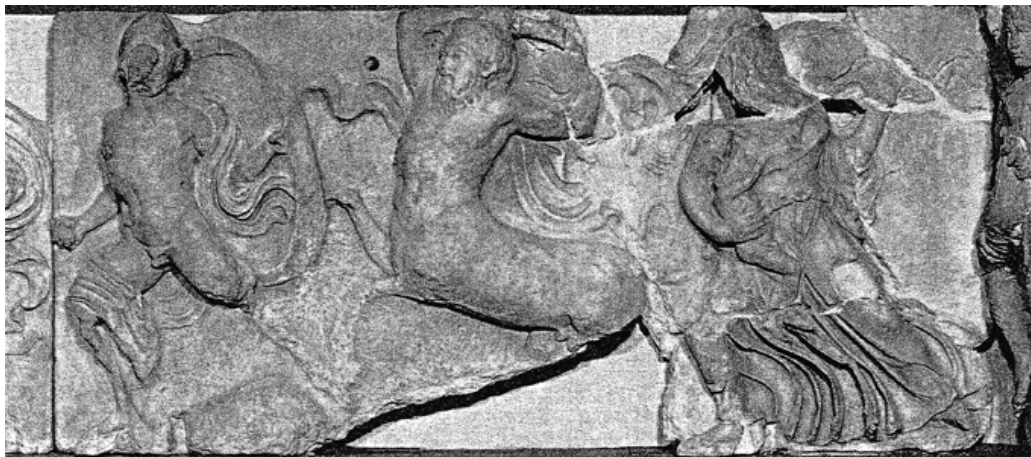
(BM 522)

(BM 523)

(BM 524)

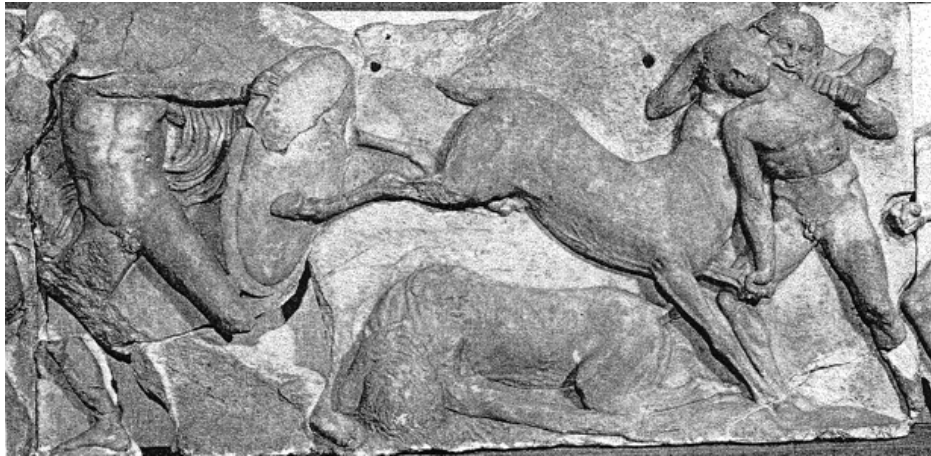

(BM 525)

(BM 526)

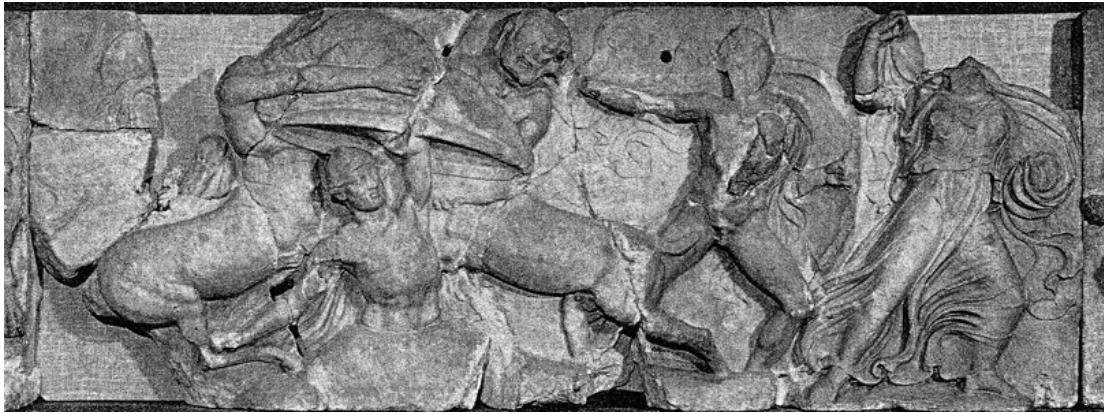
(BM 527)

(BM 528)

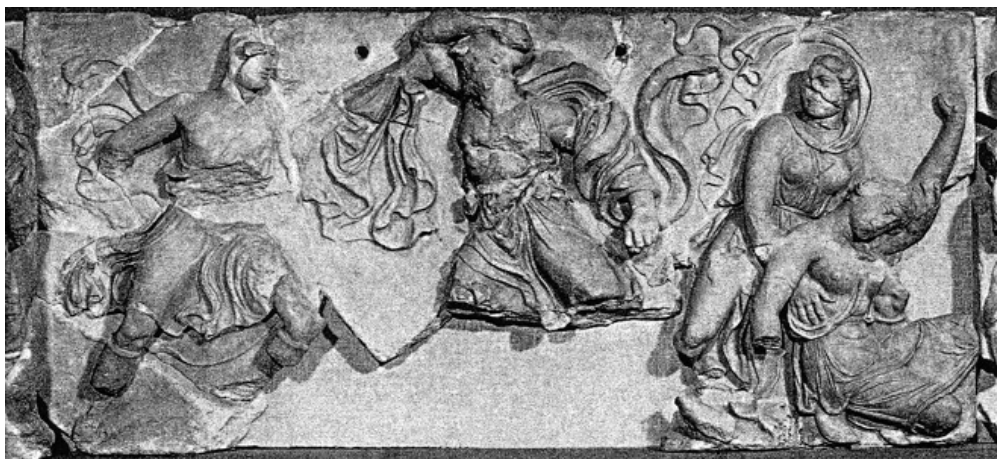

(BM 529)

(BM 530)

εικ. 56-68

(BM 531)

(BM 532)

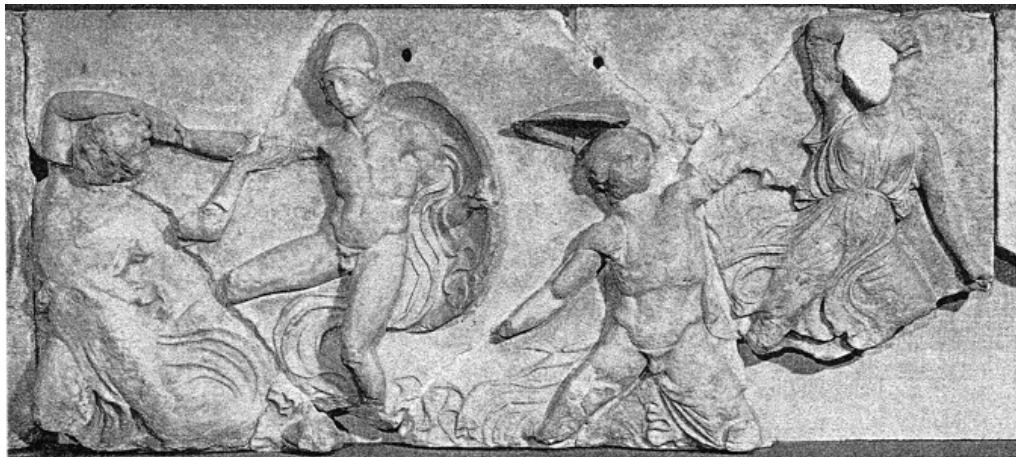
(BM 533)

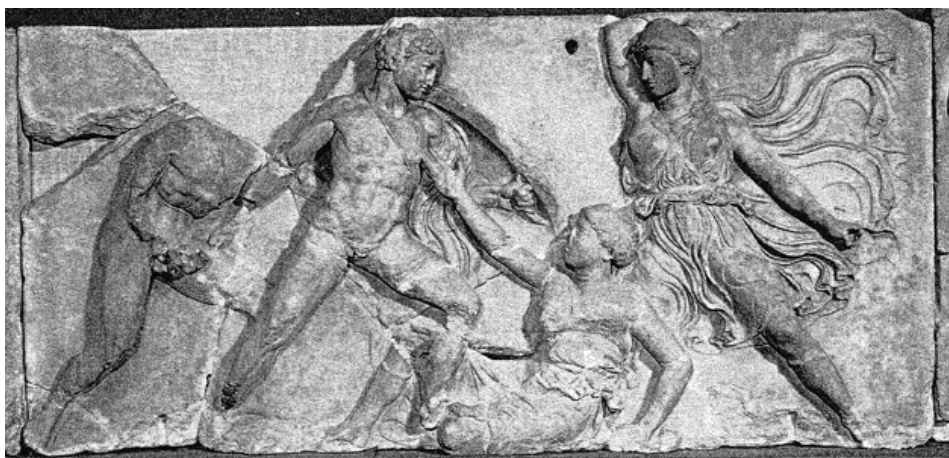
(BM 534)

(BM 535)

(BM 536)

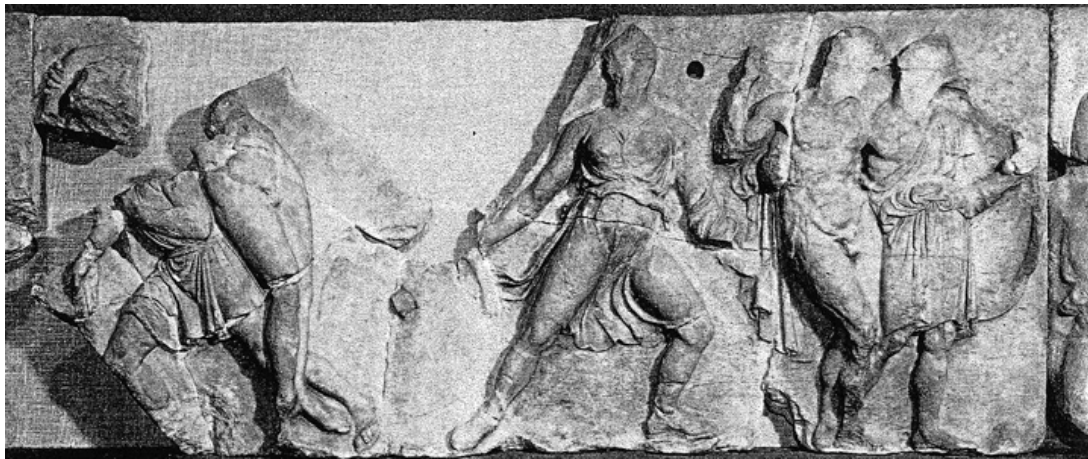

(BM 537)

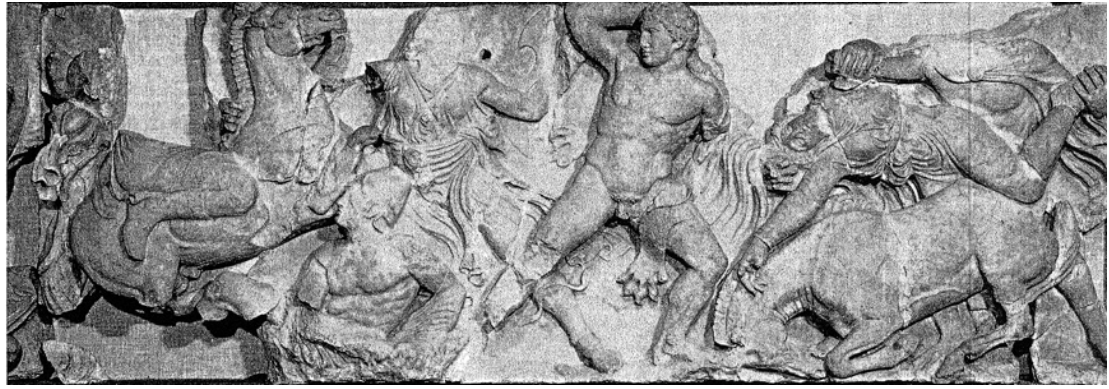
(BM 538)

(BM 539)

(BM 540)

(BM 541)

(BM 542)

(Προέλευση: Cooper F.A, *The Temple of Apollo Bassitas: The Sculpture*, vol.III, Princeton 1996, pl.42-49)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Τα μνημεία

Ο ναός της Αφαίας

Βιβλιογραφία ξενόγλωσση

- Blouet, G. A. *Expédition Scientifique de Morée, ordonnée par le gouvernement français: architecture, sculptures, inscriptions et vues du Péloponèse, des Cyclades et de l'Attique*, vol.III, Paris 1838, 23-32
- British Museum, *A catalogue of sculptures in the department of Greek and Roman antiquities*, vol.1, London 1892, 73-80
- British Museum, *A Guide to the Department of Greek and Roman Antiquities in the British Museum*, Elibron Classics, London 2001, 12-14
- Cockerell C., *The Temple of Jupiter Panhellenius at Aegina and Apollo Epicurius at Bassai near Phigalia in Arcadia*, London 1860
- Diebold W., The politics of derestoration: the Aegina pediments and the German confrontation with the past, *ArtJournal* 54, 1995, 60-66
- Dinsmoor, W. B., *The architecture of ancient Greece: an account of its historic development*, Batsford 1950, 105-107
- Furtwangler, A., *Das Heiligtum der Aphaia*, Verlag der K. B. Akademie der Wissenschaften, Munchen, Germany, 1906
- Gill D.W.J., The temple of Aphaia on Aegina: the date of the reconstruction, *Annual of the British School at Athens* 83, 1988, 169-77.
- McKenzie D., The East Pediment sculptures of the Temple of Aphaia at Aegina, *BSA* 15, 1908-09, 274-307
- Ohly D., The Munich Glyptothek: Greek and Roman Sculpture; a Brief Guide, C.H.Beck, 2002, 65-94
- Webster T.B.L., The Temple of Aphaia at Aegina, *JHS* 51, 1931, 177-183
- Williams, H., *Select views in Greece: with classical illustrations*, vol.1-2, London 1829

Βιβλιογραφία ελληνική

- Βέλτερ Γ., Αίγινα, Μέρος πρώτον (3000 π.Χ. – 395 μ.Χ.), Αθήνα 1962, 32-38
- Καλτσάς Ν.- Brinkmann V.- Wünsche R., *Πολύχρωμοι θεοί : χρώματα στα αρχαία γλυπτά : μια έκθεση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου σε συνεργασία με την Γλυπτοθήκη του Μονάχου και το Goethe-Institut της Αθήνας*, Αθήνα 2007
- Παπαχατζής Ν., *Παυσανίου Ελλάδαος περιήγησις: Κορινθιακά και Λακωνικά*, Αθήνα 1980, 226-241
- Σβορώνος Α. Ν. (μτφρ.), Προσωρινή έκθεσις περί των έν Αιγίνη ανασκαφών, υπό Α. Furtwangler, *Αρμονία*, Τόμ. 2, 1901, Τεύχος 10 (Έτος Β'), 465-48
- Τουρνικιώτης Π., Οι αρχιτεκτονικές μελέτες του Abel Blouet στη διάρκεια της επιστημονικής αποστολής του Μοριά και ο αντίκτυπος των μελετών αυτών στη Γαλλία <http://courses.arch.ntua.gr/fsr/110026/Tourni%20Blouet.PDF>

Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα

Βιβλιογραφία ξενόγλωσση

- Blouet, G. A. *Expédition Scientifique de Morée, ordonnée par le gouvernement français: architecture, sculptures, inscriptions et vues du Péloponèse, des Cyclades et de l'Attique*, vol. II, Paris 1833, 5-30
- British Museum, *A description of the collection of ancient marbles in the British museum: with engravings*, Part IV, London 1820, 1-37
- British Museum, *A catalogue of sculptures in the department of Greek and Roman antiquities*, vol.1, London 1892, 270-288
- British Museum, *A Guide to the Department of Greek and Roman Antiquities in the British Museum*, Elibron Classics, London 2001, 55-58
- British Museum, *Elgin and Phigaleian Marbles*, vol.2, (by Ellis H.), London 1846, 175-228
- Brondsted P.O., The Excavation of the Temple at Phigaleia. After P.O. Brondsted's unpublished manuscript, by M. Hammerich, Reprint of article in the *Nordisk Universitets-Tids-Skrift*, 7th year, No. 1.
- Cockerell C., *The Temple of Jupiter Panhellenius at Aegina and Apollo Epicurius at Bassai near Phigalia in Arcadia*, London 1860
- Cooper F.A., *The Temple of Apollo Bassitas: The Architecture*, Princeton 1992 (vol.I, III), 1996 (vol. II, IV)
- Dinsmoor W.B., The Temple of Apollo at Bassae, *MMS* 4, 1932-33, 204-227
- Dinsmoor, W. B., *The architecture of ancient Greece: an account of its historic development*, Batsford 1950, 154-59
- Dinsmoor, W.B., Sculpted friezes from Bassae, *AJA* 60, 1956, 401-52
- Donaldson T. L., Description of the Temple of Apollo Epicurius at Bassae near Phigalia with View, Plan, Elevation, Section and Details of the same, *Antiquities of Athens & other places in Greece, Sicily, etc : supplementary to the Antiquities of Athens*, Stuart J. ed., London 1830, 3-18
- Haller von Hallerstein, C., *Barron Hallers own sketches of the fragments of [the] Temple of Bassae at Phigaleia*
- Jenkins I. – Williams D., The Arrangement of the Sculptured Frieze from the Temple of Apollo Epikourios at Bassae, *Proceedings of an International Conference held at the American School of Classical Studies at Athens, April 10-14, 1992*, Palagia O. – Coulson W. (eds.), Oxford 1993, 111-118
- Williams, H., *Select views in Greece: with classical illustrations*, vol.2, London 1829, 101

Βιβλιογραφία ελληνική

- Αραπογιάννη Ξ., *Ο Ναός του Επικούριου Απόλλωνος Βασσών*, Τ.Α.Π.Α, Αθήνα 2007
- Γιαλούρης Νικόλαος, Προβλήματα του ναού των Βασσών και της εκεί λατρείας του Απόλλωνα, *Αρχαιολογία* 29, Δεκέμβριος 1998
- Γιαλούρης Νικόλαος, Συμβολή εις την αποκατάστασιν των γλυπτών του ναού των Βασσών, *ΑΕ* 1967, 187-199
- Παπαχατζής Ν., *Παυσανίου Ελλάδος περιήγησις: Αχαιικά και Αρκαδικά*, Αθήνα 1980, 361-371
- Τζώρτζη Καλή, *Ο ναός του Επικούριου Απόλλωνα. ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ*, ΥΠ.ΠΟ./Ε.Σ.Ν.Ε.Α., Τ.Α.Π.Α., Αθήνα 2001

Η εποχή, το περιβάλλον και η δράση του Cockerell στην Ελλάδα

Βιβλιογραφία ξενόγλωσση

- Cockerell C. R., *Travels in southern Europe and the Levant, 1810-1817. : The journal of C.R. Cockerell, ed. by his son Samuel Pepys Cockerell*, London, New York, Longmans, Green, and Co., 1903
- Richardson A.- Bryant S., *Monumental Classic Architecture in Great Britain and Ireland. 1730–1875*, N.Y. 2001, 5-8
- The Greek Revival: Neoclassical Attitudes in British Architecture 1760-1870 <http://www.ukessays.com/example-architechture-essay.php> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 9/1/2009)
- Tsigakou F.-M., *The Rediscovery of Greece. Travellers and painters of the Romantic Era*, London 1981
- Watkin D., *The life and work of C.R. Cockerell*, London Zwemmer, 1974

Βιβλιογραφία ελληνική

- Δεπάστας Γ., *Ο πυρετός των μαρμάρων μαρτυρίες γιά τη λεηλασία των ελληνικών μνημείων, 1800-1820 : τα Ελγίνεια, ο ναός της Αφαιάς στην Αίγινα, ο ναός του Επικουρίου Απόλλωνος στις Βάσσεις, η αρπαγή της Αφροδίτης της Μήλου*, Αθήνα, Ολκός, 1996
- Πρωτοψάλτης Ε., *Ο Γεώργιος Χριστιανός Gropius και η δράσις αυτού εν Ελλάδι*, Αθήνα 1947, 64-77
- Σιμόπουλος Κ., *Η λεηλασία και καταστροφή των ελληνικών αρχαιοτήτων*, Αθήνα 1993, 307
- Σιμόπουλος Κ., *Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα, 1810 – 1821*, Γ2, Αθήνα 1999, 132-140
- Stoneman R., *Αναζητώντας την Κλασική Ελλάδα*, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1996

Σχεδιασμός και υλοποίηση της διαδικτυακής εφαρμογής

Βιβλιογραφία ξενόγλωσση

- A Survey of System Development Process Models http://www.ctg.albany.edu/publications/reports/survey_of_sysdev.pdf (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 28/11/2008)
- Process Models in Software Engineering <http://www.ics.uci.edu/~wscacchi/Papers/SE-Encyc/Process-Models-SEEncyc.pdf> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 28/11/2008)
- Software Engineering http://users.softlab.ece.ntua.gr/~bxb/books/TLSlides_Chapter12.pdf (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 20/12/2008)
- Software Life Cycle Models http://www.levela.com/software_life_cycles_swdoc.htm (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 4/12/2008)
- Software process models http://scitec.uwichill.edu.bb/cmp/online/cs221/software_process_models.htm (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 4/12/2008)

Βιβλιογραφία ελληνική

- Δημαράκη Ε., Μουσείο και Εκπαίδευση: Ψηφιακά Μέσα (Πανεπιστημιακές παραδόσεις) <http://ct-prometheus.aegean.gr/files/Museum.Edtech06.Lect1.pdf> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 10/2/2009) και

<http://ct-prometheus.aegean.gr/files/Museum.Edtech06.Lect2.pdf> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 10/2/2009) και

<http://ct-prometheus.aegean.gr/files/Museum.Edtech06.Lect3.pdf> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 10/2/2009)

- Δημητριάδης Σ. - Πομπόρτσης Α. - Τριανταφύλλου Ευ., *Τεχνολογία πολυμέσων: θεωρία και πράξη*, Θεσσαλονίκη 2004, 401-430
- Οδηγός Ποιότητας Διαδικτυακών Κόμβων Πολιτιστικών Οργανισμών
http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/services/elibrary/reports_list/psifiopiisi/diadictiakoi_komvoi.htm (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 1/12/2008)